

Concept beheerplan Voordelta

concept 5 oktober 2006

concept

1	Inleiding.....	3
1.1	Aanleiding	3
1.2	Doel.....	4
1.3	Status en vaststellingsprocedure.....	4
1.4	Totstandkoming van het beheerplan	5
1.5	Bestuurlijk kader voor uitvoering beheerplan	5
1.6	Opzet van het beheerplan	6
2	Kenmerken van de Voordelta en het Zeereservaat	7
2.1	Begrenzing van het Natura 2000-gebied en het zeereservaat.....	7
2.2	Belang voor gebruikers.....	7
2.3	Belang voor Natura 2000.....	8
2.3.1	Instandhoudingsdoelen	8
2.4	Bestuurlijke kenmerken	9
2.4.1	Betrokken overheden	9
2.4.2	Overige terreinbeheerders	10
2.4.3	Overige bestuurlijke kenmerken.....	10
2.5	Cultuurhistorische waarden	10
3	Relatie met andere relevante plannen en regelgeving.....	11
3.1	Internationale verdragen en richtlijnen	11
3.2	Nationale wetgeving	12
3.3	Beleidsplannen	14
4	Huidige situatie en trends van gebruik en natuur	17
4.1	Huidige situatie gebruik	17
4.1.1	Recreatie	17
4.1.2	Visserij.....	19
4.1.3	Kustverdediging.....	20
4.1.4	Delfstoffenwinning en windenergie.....	20
4.1.5	Baggeren en storten.....	20
4.1.6	Kabels en leidingen	21
4.1.7	Beroepsscheepvaart	21
4.1.8	Luchtvaart.....	21
4.1.9	Militair gebruik	21
4.1.10	Markeren	22
4.1.11	Inspectie-, meet- en surveillancevluchten	22
4.1.12	Monitoringactiviteiten.....	22
4.1.13	Rampenbestrijding en incidentenaanpak	23
4.1.14	Overig gebruik	23
4.2	Huidige situatie natuur	23
4.2.1	Habitats	23
4.2.2	Vissen.....	25
4.2.3	Vogels.....	26
4.2.4	Zeezoogdieren.....	30
4.2.5	Fysisch-chemische situatie	30
5	Doelen voor het gebied	32
5.1	Instandhoudingsdoelstellingen	32
5.1.1	Doelstelling is verbetering	32
5.1.2	Doelstelling behoud, staat van instandhouding (matig) ongunstig.....	33
5.1.3	De doelstelling behoud, de trend is afname.....	38
5.1.4	De doelstelling behoud, de trend geen afname, groot belang Voordelta.....	39
5.1.5	Overige instandhoudingsdoelen.....	41
5.2	Compensatieopgave.....	42
5.3	Conclusies	44
6	Maatregelen	45
6.1	Rustgebieden.....	45
6.2	Zeereservaat.....	49
7	Gebruik en vergunningverlening.....	51
7.1	Toetsing huidig gebruik en autonome ontwikkelingen.....	51

	7.2	Overzicht van huidig gebruik	51
	7.3	Toekomstige ontwikkelingen.....	52
	7.4	Voorwaarden gebruik vastgelegd in beheerplan	52
	7.5	Kader voor vergunningverlening.....	53
	7.6	Toegangsbeperkingsbesluit.....	53
	7.7	Nadeelcompensatie	53
8		Handhaving.....	54
	8.1	Visie op de handhaving	54
	8.2	Uitvoering van de handhaving	54
		8.2.1 Verantwoordelijkheden	54
		8.2.2 Organisatie	54
	8.3	Aanpak en activiteiten.....	55
	8.4	Kosten.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
9		Monitoring en evaluatie	57
	9.1	Inleiding.....	57
	9.2	Natura 2000	57
		9.2.1 Staat van instandhouding en trends.....	57
		9.2.2 Veranderingen in het gebied; veranderingen in gebruik	57
		Waterkwaliteit en morfologie.....	57
		Installaties, (vaarweg)markeringen, kabels ,wrakken, enzovoort.....	58
		Veranderingen in gebruik.....	58
		9.2.3 Effectiviteit van de instandhoudingsmaatregelen.....	58
	9.3	Compensatieopgave	59
		9.3.1 Uitgangssituatie	59
		9.3.2 Effectiviteit van de compensatiemaatregelen.....	59
		9.3.3 Effecten Tweede Maasvlakte	59
	9.4	Evaluatie	59
		9.4.1 Tussentijdse evaluaties.....	60
	9.5	Organisatie en financiering van de monitoring	60
10		Communicatie en educatie	61
	10.1	Communicatiedoelen.....	61
	10.2	Thema's.....	62
	10.3	Organisatie van de communicatie	62
	10.4	Educatie.....	62
	10.5	Mogelijke communicatiemiddelen	62
11		Financiering.....	63

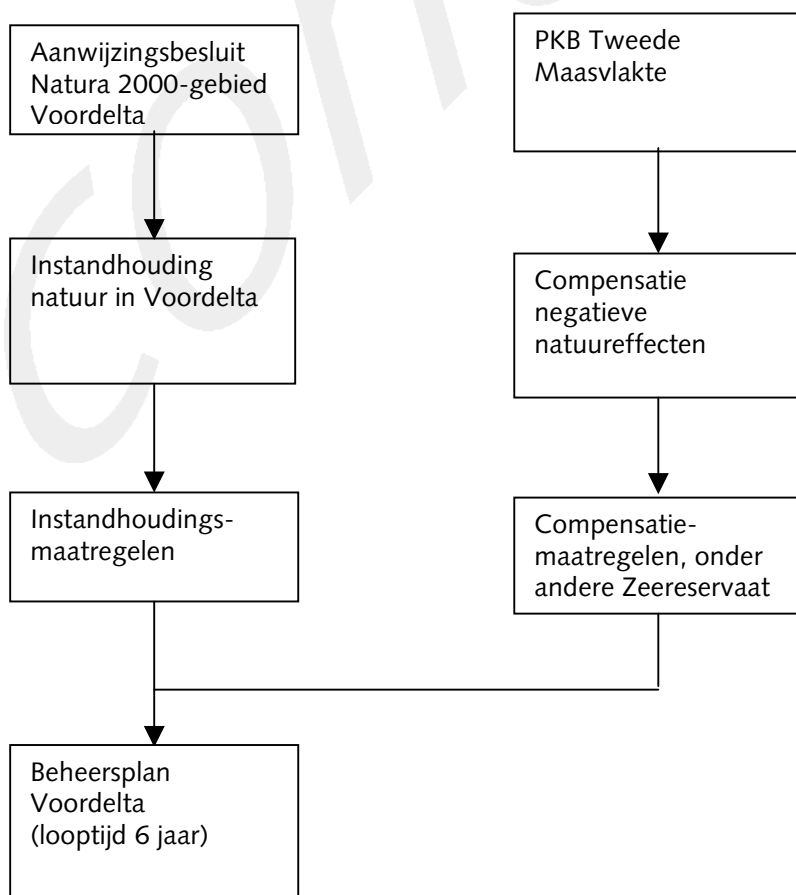
1 Inleiding

1.1 Aanleiding

De Voordelta is het ondiepe kust- en zeegebied dat grenst aan de Zuid-Nederlandse delta. De Voordelta herbergt bijzondere natuurwaarden en is daarom aangewezen als Natura 2000-gebied in het kader van de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn. Natura 2000 is een netwerk van natuurgebieden in Europa. Nederland is verplicht om voor bepaalde soorten en habitats in de Voordelta een 'gunstige staat van instandhouding' te bereiken en te behouden. De wettelijke verplichtingen uit de Europese Habitat- en Vogelrichtlijn zijn in Nederland verankerd in de Natuurbeschermingswet 1998 (Nb-wet, bescherming van gebieden) en de Flora- en faunawet (bescherming van soorten).

De aanwijzing van een Natura 2000-gebied vindt plaats door vaststelling van een aanwijzingsbesluit. In dit besluit staan de exacte begrenzingen van het gebied en de instandhoudingsdoelen. De Natuurbeschermingswet 1998 vereist dat voor alle Natura 2000-gebieden een beheerplan opgesteld wordt. Het beheerplan geeft een nadere uitwerking van de instandhoudingsdoelen voor het Natura 2000-gebied in ruimte en tijd en de concrete maatregelen om deze doelen te realiseren.

Voor het beheerplan van de Voordelta geldt een bijzondere situatie. De aanleg van de Tweede Maasvlakte leidt tot verlies aan natuurwaarden in het Natura 2000-gebied Voordelta, onder meer doordat de omvang van het Natura 2000-gebied afneemt [verwijzing MER, PKB plus deel 3]. In de planologische kernbeslissing Mainportontwikkeling Rotterdam is vastgelegd dat dit verlies wordt gecompenseerd door elders in de Voordelta een zeereservaat in te stellen (zie kader). Door beperkingen te stellen aan het gebruik en andere maatregelen zullen de natuurwaarden in het zeereservaat toenemen. Het aanwijzingsbesluit Voordelta geeft inzicht in de exacte begrenzing van het zeereservaat. Het beheerplan benoemt en begrenst de maatregelen die binnen het zeereservaat gelden.



De Voordelta, met als onderdeel daarvan het zeereservaat, is niet alleen van belang voor natuur maar ook voor vele gebruikers. Het beheerplan biedt een goede balans tussen het waarborgen van de natuurwaarden en het mogelijk houden van sociaal-economisch gebruik.

[Illustratie: kaart van Nederland met ligging van het Natura 2000-gebied, het zeereservaat en de 2^e Maasvlakte]

[Kader:

Compensatie voor aanleg Tweede Maasvlakte

Door de aanleg van de Tweede Maasvlakte treedt natuurverlies op in het Natura 2000-gebied Voordelta omdat 2455 hectare zeebodem verloren gaat. In de planologische kernbeslissing Mainportontwikkeling Rotterdam is vastgelegd dat compensatie van dit natuurverlies onder meer plaatsvindt door op een andere locatie in het Natura 2000-gebied een zeereservaat in te stellen, waar de kwaliteit van de zeebodem zal verbeteren. Experts hebben ingeschat dat de kwaliteit van de zeebodem in het zeereservaat kan toenemen met maximaal 10% door beperkingen te stellen aan bodemberoerende activiteiten (o.a. Bergman et al., 1991). Om het verlies van 2455 hectare zeebodem te kunnen compenseren moet het zeereservaat tien keer zo groot zijn. Het benodigde compensatieoppervlak is dus 24.550 hectare (10 maal 2455 hectare). In de PKB is een zoekgebied voor het zeereservaat vastgesteld van 40.000 hectare, aansluitend aan de Tweede Maasvlakte. Binnen dit zoekgebied is het plangebied begrensd. Het zeereservaat komt te liggen voor de kust van Voorne, Goeree en Schouwen en heeft een oppervlak van 30.725 hectare. Dit is groter dan het benodigde compensatieoppervlak omdat delen van het plangebied niet bijdragen aan de compensatie van het natuurverlies, zoals de bestaande accentnatuurgebieden en de vaargeul in het Slijkgat (zie hoofdstuk 6).

einde kader]

1.2 Doel

Het doel van het beheerplan Voordelta is inzicht geven aan gebruikers en beheerders van het gebied over de vormen van gebruik die mogelijk zijn in de Voordelta en de maatregelen die noodzakelijk zijn om de instandhoudings- en compensatiedoelen voor de natuur te kunnen realiseren:

1. Het beheerplan geeft aan op welke locaties in het gebied specifieke maatregelen worden getroffen om te kunnen voldoen aan de instandhoudingsdoelen.
2. Het beheerplan geeft aan welke *bestaande gebruiksvormen* in en nabij het gebied zijn toegestaan en voor welke gebruiksvormen zeker een vergunning moet worden aangevraagd in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998. Het beheerplan biedt een afwegingskader voor het beoordelen van deze vergunningaanvragen.
3. Het beheerplan geeft aan welke maatregelen noodzakelijk zijn om de effecten van de aanleg van de Tweede Maasvlakte te *compenseren*.

1.3 Status en vaststellingsprocedure

Het beheerplan Voordelta is een integraal plan dat zowel beheergebied van de Minister als beheergebied van provincies Zuid-Holland en Zeeland omvat. De vaststelling van het beheerplan Voordelta houdt tevens de vaststelling van de maatregelen in het zeereservaat in.

De Minister van Verkeer en Waterstaat stelt het beheerplan Voordelta vast, voor zover dit betrekking heeft op het gebied dat door of onder verantwoordelijkheid van de Minister beheerd wordt. De Minister doet dit in overeenstemming met de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Deze bevoegdheid vloeit voort uit artikel 19b Nb-wet 1998.

Gedeputeerde Staten van de betrokken provincies Zuid-Holland en Zeeland stellen het deel van het beheerplan vast dat betrekking heeft op het beheergebied van deze provincies. Voordat het plan wordt vastgesteld vindt overleg plaats met de betrokken gemeenten en waterschappen in het gebied waar het beheerplan betrekking op heeft en voorzover nodig met eigenaren, gebruikers en overige belanghebbenden (artikel 19b lid 1 en 3). Gedeputeerde Staten zijn niet medeverantwoordelijk voor de maatregelen *buiten* hun beheergebied. De verantwoordelijkheid van de Provincie strekt zich niet verder uit dan het gedeelte dat door haar beheerd wordt.

Voor de vaststelling van het beheerplan geldt de volgende procedure:

- openbare kennisgeving;
- gedurende zes weken ligt het beheerplan ter inzage en kunnen zienswijzen ingediend worden;
- vaststelling van het beheerplan na bestuurlijk overleg met de betrokken overheden, binnen drie jaar na het vaststellen van het aanwijzingsbesluit;
- beroepsprocedure bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State.

Het beheerplan wordt vastgesteld voor een periode van zes jaar. Na drie jaar zal een tussentijdse rapportage opgesteld worden met een overzicht van de ontwikkelingen in het gebruik en de ontwikkelingen van de natuurwaarden. Aan het einde van looptijd van het beheerplan vindt er een integrale evaluatie plaats, gericht op de planperiode van het volgende beheerplan. Deze integrale evaluatie richt zich op het gehele beheerplan, inclusief de maatregelen, de natuurwaarden en het gebruik en de ontwikkelingen daarin. Het beheerplan kan steeds met zes jaar worden verlengd (Natuurbeschermingswet 1998 artikel 19a). Evaluatie van de doelen vindt plaats in 2015, in samenhang met de geplande evaluatie van de Kaderrichtlijn Water. Daarnaast wordt er voor het tweede beheerplan gestreefd naar een koppeling met de stroomgebiedsbeheerplannen in het kader van de Kaderrichtlijn Water.

1.4 Totstandkoming van het beheerplan

De vaststelling van maatregelen in het beheerplan Voordelta vereist een intensieve afstemming met de bestuurlijke partners en maatschappelijke organisaties in de regio. Het doel van dit overleg is informeren, instemming verkrijgen en draagvlak vinden. Dit overleg heeft in het afgelopen jaar met verschillende partijen gevoerd:

- Overleg met de besluitvormende organisaties: overleg tussen de Ministeries van V&W en LNV alsmede met de provincies Zuid-Holland en Zeeland.
- Consulterend en informerend bestuurlijk overleg met de betrokken gemeenten, waterschappen, recreatieschappen en het Productschap Vis. Het overleg met deze partners ging met name over de informatievoorziening over de inhoud en de procedures voor de instelling van het zeereservaat en de voorgenomen maatregelen op het gebied van recreatie en visserij.
- Consulterend en informerend overleg met maatschappelijke organisaties. Doel van het overleg met de maatschappelijke organisatie was om te komen tot een pakket van maatregelen dat voldoet aan de juridische eisen voor compensatie en daarnaast voldoende evenwicht biedt tussen ecologische en economische belangen. De gebiedskennis van de maatschappelijke partijen is benut om het maatregelenpakket te optimaliseren.

1.5 Bestuurlijk kader voor uitvoering beheerplan

Het Ministerie van Verkeer en Waterstaat (RWS Noordzee), het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselveiligheid en de provincies Zuid-Holland en Zeeland zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van het beheerplan. In overleg met de gemeenten, waterschappen en natuurbeheerders zullen zij het beheer uitvoeren en zonodig bijstellen. Daarbij zullen maatschappelijke organisaties geconsulteerd worden. De structuur voor het betrekken van al deze partijen in het nieuwe Bestuurlijk Overleg Voordelta is nog onderwerp van overleg. Dit overleg is dit najaar nog onderwerp van overleg tussen de verantwoordelijke partijen.

1.6 Opzet van het beheerplan

De Natuurbeschermingswet 1998 stelt eisen aan de inhoud van een beheerplan. Het ministerie van LNV heeft als hulpmiddel voor het opstellen van beheerplannen de "Handreiking Beheerplannen Natura 2000-gebieden" uitgebracht. De indeling van het Beheerplan Voordelta volgt in grote lijnen de aanwijzingen uit deze handreiking.

Hoofdstuk 2 geeft basisinformatie over het gebied: de begrenzing, het belang voor gebruikers, de natuurwaarde en de bestuurlijke kenmerken. In hoofdstuk 3 is het beleid en de wetgeving over gebruik en natuur in de Voordelta beschreven. Hoofdstuk 4 geeft een overzicht van de huidige situatie van gebruik en natuur en de trends die zich daarin voordoen. De concrete invulling van de instandhoudingsdoelen en de compensatieopgave is beschreven in hoofdstuk 5. In hoofdstuk 6 zijn de instandhoudingsmaatregelen beschreven die noodzakelijk zijn om de doelen te behalen. Hoofdstuk 7 geeft een analyse van effecten van het huidige gebruik op de instandhoudingsdoelen. Vervolgens gaat dit hoofdstuk in op de vormen van gebruik die zijn toegestaan en de voorwaarden die daarbij gelden. Dit hoofdstuk geeft vergunningverleners houvast bij het beoordelen van vergunningaanvragen. De wijze waarop de instandhoudingsmaatregelen en de vergunningvoorschriften gehandhaafd worden is beschreven in hoofdstuk 8. Metingen en evaluaties zijn noodzakelijk om te kunnen beoordelen of de maatregelen uit dit beheerplan voldoende bijdragen aan het behalen van de doelen. Hoofdstuk 9 gaat daarop in. De hoofdstukken 10 en 11 geven de wijze van financiering weer en de voorgenomen communicatie, educatie en voorlichting.

2 Kenmerken van de Voordelta en het Zeereservaat

In dit hoofdstuk zijn de kenmerken van het Natura 2000-gebied Voordelta beschreven: de begrenzing van het gebied zoals opgenomen in het aanwijzingsbesluit, het belang van het gebied voor gebruikers, natuurwaarden en instandhoudingsdoelen, bestuurlijke kenmerken en de archeologische waarden.

2.1 Begrenzing van het Natura 2000-gebied en het zeereservaat

De Voordelta is het ondiepe zeegebied voor de kust van Zeeland en Zuid-Holland. Sinds de (gedeeltelijke) afsluiting van de voormalige zeearmen Haringvliet, Grevelingen en Oosterschelde is de Voordelta sterk van karakter veranderd. De getijdenstroming in en uit de zeearmen is geheel verdwenen of sterk afgenomen. Voor de mondingen van de zeearmen zijn evenwijdig aan de kust hoge zandbanken ontstaan die bij laagwater gedeeltelijk droogvallen. Het meest in het oog springend zijn de Hinderplaat, de Bollen van de Ooster en de Bollen van het Nieuwe Zand. De oost-west georiënteerde getijdengeulen in het gebied zijn veel ondieper geworden.

De grenzen van het Natura 2000-gebied Voordelta zijn afgeleid uit de ligging van de natuurlijke habitats en de leefgebieden van soorten waarvoor het Natura 2000-gebied is aangewezen. De begrenzing is gedetailleerd vastgelegd in het Aanwijzingsbesluit [verwijzing]. Het Natura 2000-gebied omvat globaal het ondiepe zeegebied vanaf de Eurogeul tot Westkapelle (Walcheren). De zeewaartse begrenzing valt nu nog samen met de 'rechtgetrokken dieptelijn' op NAP-20 meter. Conform het Integraal Beheerplan Noordzee 2015 zal de begrenzing in de toekomst (naar verwachting vanaf 2008) worden vervangen door de 'doorgaande dieptelijn' op NAP-20 meter. De twee lijnen zijn weergegeven in figuur XX. In het noorden vormt de dieptelijn op NAP-20 meter aan de zuidzijde van de Maasgeul de begrenzing. In het oosten verloopt de grens langs de Zuiderdam, Slufferdam, Brielse Gatdam, Haringvlietluizen, Brouwersdam en Oosterscheldkering. Waar duinen langs de kust liggen, loopt de grens langs de duinvoet. Hierop zijn twee uitzonderingen gemaakt. Ter hoogte van het Natura 2000-gebied Kwade Hoek valt de grens van de Voordelta samen met de laagwaterlijn. Het Verklikkerstrand op Schouwen-Duiveland behoort tot het Natura 2000-gebied Kop van Schouwen. De zuidpunt van de Westkapelse zeedijk vormt de zuidelijke begrenzing van de Voordelta. Natura 2000-gebied Voordelta heeft een oppervlak van 92.267 hectare.

Het Natura 2000-gebied Voordelta grenst aan verschillende andere Natura 2000-gebieden: Voornes duin, de duinen van Goeree en Kwade Hoek, Haringvliet, Grevelingen, Kop van Schouwen, Oosterschelde en de Manteling van Walcheren.

De begrenzing van het zeereservaat is aangegeven op de kaart [verwijzing]. Het zeereservaat wordt aan de landzijde begrensd door de gemiddeld laaglaagwaterlijnen en aan de zeezijde door de 3 mijlsgrens. De noordelijke en zuidelijke begrenzing liggen respectievelijk ter hoogte van de zuidpunt van de huidige Maasvlakte en ter hoogte van zuidkant van Schouwen-Duiveland. Het zeereservaat heeft een oppervlak van 30.725 hectare.

[p.m. check info over SBZ en Zeereservaat met definitief concept aanwijzingsbesluit]

[p.m.kaart: met begrenzingen SBZ en zeereservaat, zowel doorgaande als rechtgetrokken dieptelijn weergegeven]

2.2 Belang voor gebruikers

De Voordelta biedt verschillende mogelijkheden voor gebruik die van belang zijn voor de sociaal-economische situatie van het deltagebied.

De Voordelta trekt veel recreanten aan. De combinatie van goede bereikbaarheid, geschikte wind en branding en aantrekkelijke (verblijfs)faciliteiten maakt dat de Voordelta nationaal en internationaal hoog gewaardeerd wordt als surfgebied. Kitesurfen is de afgelopen jaren sterk toegenomen. Op topdagen zijn honderden kitesurfers en windsurfers actief. Andere belangrijke vormen van recreatie zijn golfsurfen, recreatievaart met zeil- of motorjachten, gemotoriseerde waterrecreatie (speedboten), sportvisserij, sportvliegen, duiken, kanoën, plaatbezoek en strandrecreatie.

De Voordelta is van belang voor de visserijsector. De voornaamste vorm van visserij is de boomkorvisserij op platvis. Daarnaast vindt bordenvisserij, garnalenvisserij, visserij met fuiken en staand want en schelpdiervisserij plaats. Aquacultuur, met name mosselzaadinvanginstallaties, is aan het toenemen.

De Voordelta wordt daarnaast ook voor veel andere doeleinden gebruikt. Zo is de kuststrook in gebruik voor de bescherming tegen overstromingen. Op de zeebodem van de Voordelta liggen verschillende kabels en leidingen. Ook vindt delfstoffenwinning plaats en wordt windenergie opgewekt. Onder meer voor het onderhoud van vaargeulen wordt zand en slib gebaggerd en op andere locaties gestort. Schepen maken gebruik van vaarroutes en boven de Voordelta wordt gevlogen. Ook voor militaire oefeningen worden delen van de Voordelta benut.

2.3 Belang voor Natura 2000

[tekst aanpassen nav definitief aanwijzingsbesluit]

De Voordelta herbergt natuurlijke habitats en leefgebieden die op de schaal van het Europese netwerk Natura 2000 van belang zijn. De Voordelta is een leefgebied voor de gewone en de grijze zeehond vanwege het stelsel van droogvallende zandbanken. Het open water van de Voordelta is vooral van belang voor vliegende trekvogels, in het bijzonder voor de roodkeelduiker, en in mindere mate ook voor schelpdiereters. De kustgebieden zijn van belang voor drieteenstrandlopers en steenlopers, steltlopers en eenden van de intergetijdengebieden. Langs de randen van het gebied bij Voorne en Goeree liggen schorren en slijkige platen. Het belangrijkste intergetijdengebied in de Voordelta is de Slikken van Voorne. Dit intergetijdengebied is van bijzondere betekenis voor trekvogels die hier de laatste mogelijkheid hebben om te foerageren voordat zij verder noordwaarts vliegen. In het aanwijzingsbesluit voor de Voordelta zijn de instandhoudingsdoelen voor dit gebied vastgelegd [verwijzing].

Voor alle Natura 2000-gebieden gelden de volgende algemene doelen:

- behoud van de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de biologische diversiteit en aan de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitats en soorten binnen de Europese Unie;
- behoud van de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de ecologische samenhang van het Natura 2000-netwerk zowel binnen Nederland als binnen de Europese Unie.
- Behoud en waar nodig herstel van de ruimtelijke samenhang met de omgeving ten behoeve van de duurzame instandhouding van de in Nederland voorkomende natuurlijke habitats en soorten;
- behoud en waar nodig herstel van de natuurlijke kenmerken en van de samenhang van de ecologische structuur en functies van het gehele gebied voor alle habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelen zijn geformuleerd;
- behoud of herstel van gebiedsspecifieke ecologische vereisten voor de duurzame instandhouding van de habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelen zijn geformuleerd.

2.3.1 Instandhoudingsdoelen

Voor het Natura 2000-gebied Voordelta gelden instandhoudingsdoelen voor 5 habitattypen en 5 soorten uit de Habitatrichtlijn en 28 soorten uit de Vogelrichtlijn (Tabel 2.1 en Tabel 2.2). Tot de soorten uit de Vogelrichtlijn behoren geen broedvogels.

Tabel 2.1 Habitatrichtlijn: habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelen gelden in het Natura 2000-gebied Voordelta

Habitattypen	Habitatrichtlijnsoorten
H1110 Permanent overstromde zandbanken H1140 Slik- en zandplaten H1310 Zilte pionierbegroeiingen H1320 Slijkgraslanden H1330 Schorren en zilte graslanden	H1095 Zeeprrik H1099 Rivierprrik H1102 Elft H1103 Fint H1364 Grijze zeehond H1365 Gewone zeehond

Tabel 2.2 Vogelrichtlijn: vogelsoorten waarvoor instandhoudingsdoelen gelden in het Natura 2000-gebied Voordelta

A001 Roodkeelduiker	A054 Pijlstaart	A137 Bontbekplevier
A005 Fuut	A056 Slobeend	A141 Zilverplevier
A007 Kuifduiker	A062 Topper	A144 Drieteenstrandloper
A017 Aalscholver	A063 Eider	A149 Bonte strandloper
A034 Lepelaar	A065 Zwarte zee-eend	A157 Rosse grutto
A043 Grauwe gans	A067 Brilduiker	A160 Wulp
A048 Bergeend	A069 Middelste zaagbek	A162 Tureluur
A050 Smient	A130 Scholekster	A169 Steenloper
A051 Krakeend	A132 Kluut	A177 Dwergmeeuw
A052 Wintertaling		

2.4 Bestuurlijke kenmerken

2.4.1 Betrokken overheden

Het Rijk, provincies en gemeenten hebben bevoegdheden in het Natura 2000-gebied Voordelta. De betrokken overheden stemmen hun beheeractiviteiten af in het nieuwe Bestuurlijk Overleg Voordelta, onder voorzitterschap van de gedeputeerde van de provincie Zeeland.

[p.m. illustratie: kaart beheergrenzen]

Rijk

Het Rijk is verantwoordelijk voor het beleid en beheer van de zee voor zo ver die niet ingedeeld bij provincies en gemeenten. Dit betreft het grootste deel van het Natura 2000-gebied Voordelta (70%). Een gedetailleerd overzicht van de bevoegdheden van de verschillende ministeries is opgenomen in het Integraal Beheerplan Noordzee 2015 (V&W et al., 2005). Daarin is ook de rol van de Kustwacht beschreven, die de handhaving voor verschillende ministeries uitvoert.

Met name twee ministeries zijn betrokken bij het Beheerplan Voordelta. Het ministerie van Verkeer en Waterstaat treedt op als coördinerend beheerder van de Noordzee en is verantwoordelijk voor de waterkwaliteit. Het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit is verantwoordelijk voor natuur en visserij.

Provincies

Het Natura 2000-gebied Voordelta ligt deels in de provincie Zuid-Holland en deels in de provincie Zeeland. De provinciegrenzen liggen op een afstand van ongeveer 1 kilometer zeewaarts vanaf de laagwaterlijn langs de kust (zie figuur xx). De provincies hebben hier onder meer bevoegdheden op het gebied van de regionale ruimtelijke ordening (ontwikkelingsrichtingen en functies in ruimtelijke omgevingsplannen en streekplannen) en milieu (in milieubeleidsplannen).

Waterschappen

Waterschappen beheren de primaire waterkeringen langs de kust. De waterkeringen die binnen de provincie Zuid-Holland vallen, zijn in beheer bij Waterschap Hollandse Delta. De waterkeringen binnen de provincie Zeeland zijn in beheer bij Waterschap Zeeuwse Eilanden.

Gemeenten

De gemeenten hebben bevoegdheden tot maximaal 1 kilometer uit de kust. De bevoegdheden gaan onder meer over de lokale ruimtelijke ordening (bestemmingsplannen), de openbare veiligheid en het milieu. De gemeenten kunnen het lokale beleid uitwerken in plaatselijke regels en bepalingen (Algemene Plaatselijke Verordeningen). Op die manier kunnen zij een zoneringsaanbreng in het gebruik op het strand om bijvoorbeeld badgasten en risicosporten te scheiden. In het Natura 2000-gebied Voordelta hebben acht gemeenten bevoegdheden: Rotterdam, Westvoorne, Hellevoetsluis, Goedereede, Schouwen-Duiveland, Noord-Beveland, Veere en Vlissingen.

2.4.2 Overige terreinbeheerders

Langs de rand van het Natura 2000-gebied Voordelta liggen verschillende natuurgebieden, voornamelijk intergetijdengebied, strand, duinen en verder landinwaarts gelegen terreinen. Vier verschillende natuurterreinbeheerders hebben deze gebieden in beheer en deels ook in eigendom: Stichting Zuid-Hollands Landschap, Stichting Het Zeeuwse Landschap, Vereniging Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer en Recreatieschap Voorne-Putten-Rozenburg. Verder zeewaarts zijn geen gebieden in beheer of eigendom bij natuurbeheerders.

2.4.3 Overige bestuurlijke kenmerken

De Nederlandse territoriale zee strekt zich uit tot 12 zeemijl uit de kust, gemeten vanaf de laagwaterlijn. Binnen de territoriale zee heeft Nederland uitsluitende rechtsbevoegdheid. Voor 1985 was de territoriale zee beperkt tot 3 zeemijl uit de kust. Voor de visserij geldt hierop een uitzondering. In de zone tot 3 zeemijl mogen naast Nederlanders ook Belgen vissen op grond van het Benelux-verdrag. In de zone van 3 tot 12 zeemijl hebben Belgen, Denen, Duitsers en Engelsen historische rechten.

2.5 Cultuurhistorische waarden

Nederland moet cultuurhistorische waarden op grond van het Verdrag van Malta zo veel mogelijk ontzien bij ingrepen in de zeebodem. De Voordelta is vanaf de prehistorie bewoond geweest. In de Voordelta liggen mogelijk scheepswrakken, resten van nederzettingen, verdronken dorpen en bunkers uit de Tweede Wereldoorlog. Regelmatig worden vondsten uit de oude steentijd en de middensteentijd gemeld.

Volgens de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek is de kans op het aantreffen van archeologisch waardevolle informatie in de Voordelta hoog. Deze hoge kans geldt ten opzichte van andere delen van het Nederlandse Continentale Plat en niet ten opzichte van het land.

3 Relatie met andere relevante plannen en regelgeving

Hieronder zijn de belangrijkste wetten, regelingen en beleidsdocumenten beschreven die van belang zijn voor de gebruiksmogelijkheden en de bescherming van de natuur in de Voordelta. Deze informatie is van belang om vast te stellen of aanvullende maatregelen noodzakelijk zijn voor de bescherming van het Natura 2000-gebied en de regulering van het gebruik.

3.1 Internationale verdragen en richtlijnen

Europese Vogel- en Habitatrichtlijn

De Vogelrichtlijn is in 1979 in werking getreden. Deze richtlijn heeft als doel de bescherming van alle vogels die in het wild leven op het grondgebied van de EU. De Habitatrichtlijn (1992) heeft de instandhouding van de biodiversiteit in de EU als doel. Beide richtlijnen kennen bescherming van leefgebieden (gebiedsbescherming) en bescherming van specifieke soorten (soortenbescherming). De beschermde gebieden die zijn aangewezen op grond van de Vogelrichtlijn of de Habitatrichtlijn vormen samen het Europese netwerk Natura 2000.

Vanwege de mogelijkheid dat er binnen de Voordelta schadelijke effecten optreden door het huidige en toekomstige gebruik in de Voordelta is een Passende Beoordeling uitgevoerd uit hoofde van Richtlijn 92/43/EEG (Habitatrichtlijn). Deze Passende Beoordeling is een instrument om tot formulering van toegestane activiteiten te komen ten einde de doelstellingen van het Beheerplan te bereiken.

Europese Kaderrichtlijn Water

De Europese Kaderrichtlijn Water heeft als doel het oppervlaktewater en het grondwater in een goede toestand te brengen en te houden. De lidstaten zijn verplicht om uiterlijk in 2008 stroomgebied-beheerplannen op te stellen waarin concrete doelen en maatregelen staan. De Voordelta valt in de stroomgebieden van Schelde, Maas en Rijn. Omdat de Voordelta ook onderdeel is van Natura 2000 moet afstemming plaatsvinden tussen de doelen van de Kaderrichtlijn Water en de doelen van de Vogel- of Habitatrichtlijn.

Europese Kaderrichtlijn Marien

De Europese Commissie heeft op 24 oktober 2005 een voorstel voor een Europese Mariene Strategie (EMS) en de bijbehorende Kaderrichtlijn Marien (KRM) gepubliceerd. De KRM moet zorgen voor een eenduidig beschermingsregime in alle Europese zeeën en een goede milieutoestand in 2021. De lidstaten zullen Europese Mariene Regio's instellen en daarvoor doelstellingen en maatregelen formuleren. De uitvoering van de KRM zal waarschijnlijk via de Regionale Zeeverdragen (zoals OSPAR) verlopen. Omdat de Voordelta deel uitmaakt van het werkingsgebied van de EMS en de toekomstige richtlijn zullen eventuele maatregelen die voortkomen uit deze richtlijn ook voor de Voordelta van toepassing zijn.

OSPAR-verdrag

Het OSPAR-verdrag heeft als doel verontreiniging en afname van biodiversiteit in het noordoostelijke deel van de Atlantische Oceaan te voorkomen en te beëindigen. In het verdrag zijn ecologische kwaliteitsdoelen vastgesteld die via beschermingsregimes en beperkingen van emissies behaald moeten worden. Onderdeel van het OSPAR-verdrag is de aanwijzing van Marine Protected Area's (MPA's). Nederland overweegt om de kustzone, waaronder de Voordelta, aan te wijzen als MPA. Voor MPA's die ook tot Natura 2000 behoren, zijn geen aanvullende beheerplannen nodig.

Strategische milieubeoordeling

Sinds 21 juli 2004 is een Europese richtlijn van kracht geworden over de beoordeling van de gevolgen voor het milieu van bepaalde plannen en programma's (2001/42/EG). In Nederland staat deze richtlijn bekend als de richtlijn Strategische milieubeoordeling (SMB). Deze richtlijn bepaalt dat strategische milieubeoordeling noodzakelijk is voor plannen en programma's die wettelijk of bestuursrechtelijk zijn voorgeschreven en die mogelijk belangrijke gevolgen voor het milieu. Dat geldt ook voor het beheerplan Voordelta. Het doel van een SMB is om de milieueffecten ook al een rol te laten spelen bij de afweging van plannen en programma's op strategisch niveau. De resultaten van de

milieubeoordeling worden vastgelegd in een milieuraapport, dat samen met het ontwerp-beheerplan ter inzage wordt gelegd.

De SMB-richtlijn is in Nederland nog niet omgezet in nationale wet- of regelgeving, waardoor de Europese bepalingen rechtstreeks doorwerken. De eerste kamer heeft met de wetwijziging ingestemd. De SMB richtlijn zal naar alle waarschijnlijkheid in oktober 2006 in de wet milieu beheer geïmplementeerd worden. Omdat voor het Beheerplan Voordelta een passende beoordeling vereist is op grond van de artikelen 6 en 7 van de Habitatrichtlijn, valt het plan ook onder de werkingssfeer van de SMB-richtlijn.

3.2 Nationale wetgeving

Natuurbeschermingswet 1998

De Natuurbeschermingswet 1998 is op 1 oktober 2005 van kracht geworden. Hiermee is de bescherming van natuurgebieden die de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn vereisen, verankerd in nationale wetgeving. Voor projecten en activiteiten die een negatief effect hebben op de toestand van habitattypen of soorten waar een Natura 2000-gebied voor is aangewezen, geldt een vergunningplicht. De wet bepaalt ook dat Nederland in de komende jaren voor alle Natura 2000-gebieden beheerplannen opstelt. Het beheerplan Voordelta is daar een uitwerking van. De beheerplannen moeten binnen drie jaar na aanwijzing van het gebied zijn vastgesteld. De Natuurbeschermingswet is nu van toepassing tot in de territoriale zee (12 mijl). Naar verwachting zal de wet vanaf 2008 van toepassing zijn op het gehele Nederlandse Continentale Plat.

Vergunningverlening op grond van de Natuurbeschermingswet 1998

De Gedeputeerde Staten van de provincie waarin het aangewezen gebied is gelegen, zijn bevoegd tot vergunningverlening op grond van de Nbw 1998, zulks met uitzondering van projecten of andere handelingen als bedoeld in artikel 19d lid 3 Nbw 1998. In de daar bedoelde gevallen is de Minister van LNV bevoegd tot vergunningverlening.

De in artikel 19e lid 3 bedoelde algemene maatregel van bestuur Het Besluit vergunningen Natuurbeschermingswet 1998 (Staatsblad 2005,437), wijst in dit kader een aantal activiteiten aan (bijvoorbeeld sleepnetvisserij in zoute wateren), waarvoor de Minister van LNV een vergunning moet verlenen. Daarnaast is de Minister van LNV eveneens bevoegd tot vergunningverlening voor activiteiten die geheel of gedeeltelijk gebied betreffen in niet-provinciaal ingedeelde gebieden (gelegen buiten de 1 km-grens buiten de kustzone).

Aangezien het Zeereservaat gedeeltelijk in niet-provinciaal ingedeeld gebied ligt, zullen activiteiten die zich uitstrekken (lees: effect hebben) over het gehele Zeereservaat moeten worden vergund door de minister van LNV. Op voorhand kan echter niet worden uitgesloten dat ook vergunningen zullen worden gevraagd voor activiteiten in uitsluitend het wél provinciaal ingedeelde gedeelte van het aangewezen gebied. Activiteit en effect vinden dan beiden plaats in het provinciaal gebied. In dat geval blijft de hoofdregel van kracht en houden GS de bevoegdheid tot vergunningverlening. Teneinde de administratieve lasten voor de burger zo laag mogelijk te houden zullen de rijksoverheden en de provincies afspraken maken over de oprichting van één loket voor vergunningverlening per gebruiksfunctie, immers vergunningen in het kader van de Nbw1998 worden in de regel aangevraagd in combinatie met een andere vergunning. Daarom dient de onderlinge afstemming goed te worden geregeld.

Flora- en faunawet

Deze wet biedt bescherming aan alle planten- en diersoorten die in Nederland in het wild leven. Via de Flora- en faunawet is de soortenbescherming die de Vogel- en Habitatrichtlijn vereisen in nationale wetgeving verankerd. Uitgangspunt van de wet is dat er geen schade aan beschermde dieren of planten mag worden toegebracht, tenzij een ontheffing of vrijstelling is verkregen. Net als de Natuurbeschermingswet is de Flora- en faunawet nu van toepassing in de territoriale zee. Naar

verwachting zal ook de Flora- en faunawet vanaf 2008 van toepassing zijn op het gehele Nederlandse Continentale Plat.

Wet op de Ruimtelijke Ordening

De Wet op de Ruimtelijke Ordening (WRO) vormt het kader voor ruimtelijke plannen in Nederland. Het Rijk geeft in een planologische kernbeslissing (pkb) of structuurschema de hoofdlijnen voor de inrichting van een bepaald gebied aan. Provincies en gemeenten werken deze hoofdlijnen verder uit in streekplannen, omgevingsplannen en bestemmingsplannen. De WRO heeft een bindend karakter voor alle eigenaren in het gebied.

Wet milieubeheer

De Wet milieubeheer (Wm) is een raamwet met algemene regels voor de bescherming van het milieu. De Wm gaat onder meer in op milieuplannen en -programma's, milieukwaliteitseisen, milieueffectrapportage, afvalstoffen en procedures. Een belangrijke basis voor de Wet milieubeheer is dat iedereen die weet of kan vermoeden dat zijn of haar gedrag nadelige gevolgen kan hebben voor het milieu verplicht is dergelijk handelen achterwege te laten of maatregelen te nemen die de gevolgen zoveel mogelijk beperken of ongedaan maken. Concrete maatregelen voor de bescherming van het milieu zijn niet opgenomen in de Wet milieubeheer. Die staan in de voorschriften van de milieubeheervergunning of in uitvoeringsbesluiten (AMvB's). Het bevoegd gezag voor deze wet is de provincie of de gemeente.

Wet verontreiniging zeewater en Wet verontreiniging oppervlaktewateren

De Wet verontreiniging zeewater is bedoeld om verontreiniging van de zee door het lozen (storten) van afvalstoffen, verontreinigende en andere schadelijke stoffen te voorkomen. De wet verbiedt het lozen van stoffen in zee tenzij daar ontheffing voor is verleend. In deze wet is ook de essentie van het OSPAR-Verdrag verankerd. De Wet verontreiniging oppervlaktewateren (Wvo) is bedoeld om verontreiniging van het oppervlaktewater te voorkomen. De wet staat lozen alleen toe als daarvoor een vergunning is verleend. Aan een Wvo-vergunning zijn vrijwel altijd voorschriften verbonden waar de lozer aan moet voldoen. De Wvo-vergunning wordt verleend door de waterkwaliteitsbeheerder. In de Voordelta is dat Rijkswaterstaat.

Wet Bodembescherming

De Wet bodembescherming heeft als doel het voorkomen, beperken of ongedaan maken van veranderingen van hoedanigheden van de bodem die een vermindering of bedreiging betekenen van de functionele eigenschappen die de bodem voor mens, plant of dier heeft. Daaronder valt ook de bescherming van waterbodems, inclusief de zeebodem. De wet is van toepassing op het gehele grondgebied, waaronder de territoriale zee. Het bevoegd gezag is Rijkswaterstaat.

Ontgrondingenwet

De Ontgrondingenwet stelt regels voor de winning van oppervlaktedelfstoffen zoals zand, grind, klei en schelpen. Het belangrijkste instrument hiervoor is een vergunningenstelsel voor ontgrondingen. De wet is nader uitgewerkt in het Besluit van 17 augustus 1971 over de uitvoering van de Ontgrondingenwet (Rijksreglement ontgrondingen). Het bevoegd gezag is Rijkswaterstaat.

Mijnbouwwet

De Mijnbouwwet beoogt één overzichtelijk en helder kader te bieden voor verantwoorde en doelmatige mijnbouw binnen het Nederlands grondgebied en op het continentaal plat. De wet definieert het continentaal plat als: "het onder de Noordzee gelegen deel van de zeebodem en de ondergrond daarvan, waarop het Koninkrijk mede overeenkomstig het [Zeerechtverdrag] soevereine rechten heeft en hetwelk is gelegen aan de zeezijde van de in artikel 1, eerste lid, van de Wet grenzen Nederlandse territoriale zee bedoelde lijn" (artikel 1(c)). Door deze definitie vervalt grotendeels de betekenis van de grens van 3 zeemijl voor mijnbouwactiviteiten die gehanteerd werd in eerdere mijnwetgeving (de Mijnwet 1810, de Mijnwet 1903, de Wet opsporing delfstoffen en de Mijnwet continentaal plat). Deze grens heeft nu alleen nog betekenis voor afdrachten in verband met het opsporen en winnen van delfstoffen. Bevoegd gezag is het ministerie van Economische Zaken.

Wet beheer rijkswateren

De Wet beheer rijkswaterstaatswerken is van toepassing op alle waterstaatswerken. Hieronder vallen volgens artikel 1 wateren die bij het Rijk in beheer zijn, waaronder ook de territoriale zee, de

waterkeringen en waterwegen en de kunstwerken die in beheer bij het Rijk zijn. Het toepassingsgebied van de wet is sinds 6 december 2000 uitgebreid tot de EEZ. Het Interimbesluit vergunningplicht installaties ter zee is daarbij ingetrokken.

Visserijwet

De Visserijwet 1963 vormt de basis van de Nederlandse visserijwetgeving. De wet bevat bepalingen voor visserij en bevoegdheden voor het opstellen van nadere regelgeving. De Minister van LNV is verantwoordelijk voor uitvoering van de Visserijwet. De wet dient mede als wettelijke basis voor de uitvoering van de verplichtingen van Nederland die voortvloeien uit het gemeenschappelijke visserijbeleid van de Europese Gemeenschap en internationale visserijverdragen. De Visserijwet maakt onderscheid tussen zeevisserij, kustvisserij en binnenvisserij. Deze drie soorten visserij zijn in de wet afzonderlijk geregeld.

Wetsvoorstel algemene bepalingen omgevingsrecht

Dit wetsvoorstel bevat regels voor vergunningstelsels voor activiteiten die van invloed zijn op de fysieke leefomgeving. Het doel van dit wetsvoorstel is om verschillende stelsels samen te voegen zodat samenhangende beoordeling van activiteiten op verschillende aspecten mogelijk is, via één procedure en één besluit. Ook geeft het wetsvoorstel regels voor de handhaving van regelingen op het gebied van de fysieke leefomgeving.

3.3 Beleidsplannen

Integraal Beleidsplan Voordelta

Het Integraal Beleidsplan Voordelta (IBV) is in 1993 vastgesteld door het Bestuurlijk Overleg Voordelta. Hierin zijn overheden en belangengroepen vertegenwoordigd. Het IBV bevat beleid voor natuur, visserij en recreatie, uitgewerkt in een ruimtelijke zoning. De doelen van IBV zijn:

- natuurlijke ontwikkeling van het veiligstellen, in relatie tot de kustbescherming;
- veiligheid van de kust te waarborgen;
- aan te geven op welke wijze de in het gebied aanwezige en mogelijk toekomstige belangen in de voorgestane ontwikkeling inpasbaar (kunnen) zijn.

Vier gebieden hebben het accent natuur gekregen. Dit zijn gebieden met een rijk bodemleven die van belang zijn als rust-, fourageer- en overwinteringsgebied voor vogels en als rustgebied voor zeehonden. De vier accentnatuurgebieden zijn:

- A. Brielse Gat/Hinderplaat;
- B. Kwade Hoek (in aanwijzing buiten Natura 2000 Voordelta);
- C. Bollen van de Ooster/Aardappelenbult;
- D. Bollen van het Nieuwe Zand/Verklikkerstrand.

[kaart accentnatuurgebieden]

Menselijke activiteiten zijn in de accentnatuurgebieden toegestaan zolang geen verstoring optreedt van vogels en zeehonden en geen schade ontstaat aan bodemdieren en kwetsbare pioniervegetatie.

Het voorstel is om - op grond van paragraaf 5.4. uit het Integraal Beleidsplan Voordelta (IBV '93) – het beleid ten aanzien van de accentnatuurgebieden te beëindigen zodra het beheerplan Voordelta van kracht wordt. De motivatie hiervoor is gebaseerd op:

- Het beschermingsregime van de NB-wet en de maatregelen uit het beheerplan Voordelta zijn toereikend om de doelstellingen van accentnatuurgebieden te realiseren.
- De rustgebieden vallen grotendeels samen met de accentnatuurgebieden.
- Voor de gebruiker is het ongewenst dat in de Voordelta twee beschermingsregimes van kracht zijn: rustgebieden uit het beheerplan en de accentnatuurgebieden uit het IBV.

De komende maanden zal bovengenoemd voorstel worden voorgelegd aan de partijen die het IBV hebben vastgesteld. Het streven is om het formele besluit voor afschaffing van de accentnatuurgebieden te nemen in het Bestuurlijk Overleg Voordelta in december, wanneer ook de besluitvorming over het beheerplan Voordelta is voorzien.

Schelpenwinning is er niet toegestaan. In de gebieden A, B en C is het vissen met wekkerketteringen, mosselzaadvijsserij en kokkelvisserij ook niet toegestaan. Voor garnalenvijsserij en visserij met sleepnetten zijn wel vergunningen verleend en ook vissen met fuiken is toegestaan. Zandwinning voor commerciële doeleinden is alleen toegestaan buiten de doorgaande dieptelijn op NAP-20 meter. Zandwinning voor suppleties en andere waterstaatswerken langs de kust moet zo veel mogelijk gecombineerd worden met het onderhoud van scheepvaartgeulen. Als dit niet mogelijk is, is voor dit doel zandwinning toegestaan in de kortsluitgeulen voor de koppen van de eilanden. Olie- en gaswinning is in de gehele Voordelta niet gewenst volgens het IBV.

Integraal Beheerplan Noordzee 2015

Het Integraal Beheerplan Noordzee 2015 is in 2005 vastgesteld als rijksbeleid. Het beheerplan geeft uitwerking aan het beleid voor de Noordzee uit de Nota Ruimte. Het beheerplan biedt een integraal afwegingskader voor alle vergunningplichtige activiteiten. Het afwegingskader bestaat uit vijf toetsen die het bevoegd gezag uitvoert bij de behandeling van een vergunningaanvraag:

1. Definiëren ruimtelijke claim. Beschrijving van het ruimtebeslag.
2. Voorzorg. Preventieve maatregelen zijn vereist als een activiteit mogelijk schade veroorzaakt aan het mariene milieu, gezondheid van mensen of ander gebruik. Het bevoegd gezag toetst of het voorzorgsprincipe is toegepast.
3. Nut en noodzaak. De initiatiefnemer moet duidelijk maken waarom de activiteit op de Noordzee moet plaatsvinden. Deze toets is bedoeld om ongewenst gebruik te weren.
4. Locatiekeuze en ruimtegebruik. Deze toets is bedoeld om versnippering en inefficiënt ruimtegebruik tegen te gaan en conflicten tussen functies te voorkomen.
5. Beperking van effecten en compensatie. Effecten op natuur moeten in de eerste plaats beperkt worden. Als sprake is van significante effecten is compensatie vereist.

Daarnaast geldt het afwegingskader van de nieuwe Natuurbeschermingswet 1998 (zie paragraaf 0).

Landelijke Beleidsnota Schelpenwinning (1998) en Partiële herzieningen schelpenwinbeleid (2001/2004)

In de Landelijke Beleidsnota Schelpenwinning staat in welke rijkswateren duurzame schelpenwinning is toegestaan. Per gebied zijn maximale hoeveelheden vastgesteld, rekeninghoudend met de natuurlijke productie van schelpkalk. In de Voordelta mogen jaarlijks maximaal 40.000 m³ schelpen gewonnen worden. Hierbij geldt een aantal algemene voorwaarden: de winning vindt plaats in geulen dieper dan NAP-5 meter, er vindt zonerings van winning plaats, de gewonnen hoeveelheden worden geregistreerd en er gelden eisen aan het in te zetten materieel. In de beleidsnota is een verdelingssysteem van de winquota over de vergunningaanvragers opgenomen. De beleidsnota heeft een planperiode van 1999 tot 2010. In de eerste en tweede partiële herzieningen van het schelpenwinbeleid zijn de locaties en winquota in de Voordelta niet aangepast.

Nota Ruimte (2005)

De Nota Ruimte bevat de visie van het kabinet op de ruimtelijke ontwikkeling van Nederland en de belangrijkste doelstellingen voor de komende decennia. De belangrijkste doelen zijn een sterke economie, een veilige en leefbare samenleving en een aantrekkelijk land. In de Nota Ruimte is onder meer de al eerder vastgestelde Ecologische Hoofdstructuur (EHS) overgenomen: een samenhangend netwerk van natuurgebieden in Nederland. In deze natuurgebieden genieten planten en dieren bescherming. De Voordelta is onderdeel van de EHS. Omdat de Voordelta tevens Natura 2000 gebied is wordt daarmee aan de doelstellingen van de EHS voldaan. Daarnaast is de essentie van de Derde Kustnota overgenomen met als doel handhaving van de kustlijn en de hoeveelheid zand tussen de duinvoet en de dieptelijn op NAP-20 meter. Om dit doel te bereiken worden zandsuppleties ingezet. In aanvulling hierop moeten tien locaties langs de kust voor 2020 versterkt worden omdat ze op termijn niet meer voldoen aan de veiligheidsnormen. Deze zogenaamde zwakke schakels zijn aangewezen in de Nota Ruimte aangewezen. In de Voordelta liggen twee prioritair zwakke schakels en een niet-prioritair zwakke schakel: de Kop van Voorne (niet prioritair), het Flaauwe Werk op Goeree en zuidwestkust van Walcheren. De provincies stellen hiervoor integrale plannen op.

Besluit Beheer Haringvlietsluizen

Dit besluit voorziet in het op korte termijn op een 'kier' te zetten van de Haringvlietsluizen. Hierdoor verbeteren de mogelijkheden voor visintrek en wordt de geleidelijke zoet-zoutovergang tussen Haringvliet en de Voordelta gedeeltelijk hersteld. In het besluit wordt de kier als eerste stap gezien naar verdere openstelling. Deze stap zal naar verwachting geen effect hebben op de ecologie in de Voordelta. Het sluitstuk zou op de lange termijn sluisbeheer volgens de variant Getemd getij kunnen zijn, waarbij de sluisen in 95% van de tijd openstaan. In dat geval zal in het Haringvliet het getij terugkeren en zullen de geulen groter worden (Slijkgat en Rak van Scheelhoek) en de Hinderplaat kleiner. Ook kan het slibgehalte in het water toenemen.

Provinciale en gemeentelijke plannen

In het Streekplan Zuid-Holland Zuid worden de Duinen van Goeree en het gebied van de Kwade Hoek aangeduid als stiltegebied. De accentnatuurgebieden uit het IBV zijn deels in dit plan overgenomen. In het streekplan van de provincie Zuid-Holland, het Ruimtelijk Plan Regio Rotterdam 2020, staan geen maatregelen die specifiek voor het beschermingsregime van de Voordelta relevant zijn. De provincie Zuid-Holland geeft in het Beleidsplan Groen, Water en Milieu 2006-2010 aan dat zij streeft naar de ontwikkeling van de Brouwersdam tot strand- en watersportcentrum, rekeninghoudend met de natuurbelangen in de naaste omgeving. De provincie Zeeland neemt in het Omgevingsplan Zeeland 2006-2012 de kenmerken van de verschillende wateren en de aanwijzing als Natura 2000-gebied als uitgangspunt voor de mogelijke ontwikkelingen. Onderdeel van de strategie voor de Kop van Schouwen is het behouden van de rust en het voorkomen van nieuwe verstoringen.

De provincies Zeeland, Noord-Brabant en Zuid-Holland en de ministeries van V&W en LNV vormen samen de Deltaraad. Op 13 juli 2006 hebben de drie provincies de agenda voor een Deltaprogramma ("De Kracht van de Delta") aangeboden aan de Staatssecretaris van V&W. Het is de intentie van de provincies om met alle betrokken partijen voortvarend aan de slag te gaan met het opstellen van een uitvoeringsprogramma voor alle deltawateren, waaronder de Voordelta.

Een aantal gemeentelijke bestemmingsplannen en Algemene Plaatselijke Verordeningen bevatten bestemmingen voor het kustgebied, zoneringen van en bepalingen voor activiteiten op het strand en in het water. De natuur- en recreatieschappen hebben voor de kust van Westvoorne een specifieke natuur- en recreatieverordening vastgesteld. Daarbinnen geldt voor de Slikken van Voorne een apart beheerregime van het Zuid-Hollands Landschap en Natuurmonumenten.

4 Huidige situatie en trends van gebruik en natuur

Dit hoofdstuk geeft de uitgangssituatie van gebruik en natuur in de Voordelta weer. Voor de uitgangssituatie van het gebruik zijn de verschillende vormen van gebruik beschreven die bij de vaststelling van het beheerplan aanwezig waren en de trends die zich daarin voordoen. Voor de uitgangssituatie van de natuur is de huidige staat van instandhouding beschreven van de soorten waarvoor het Natura 2000-gebied Voordelta is aangewezen en de trends die daarin zichtbaar zijn.

4.1 Huidige situatie gebruik

Het beheerplan Voordelta moet aangeven of voortzetting van het huidige gebruik kan conflicteren met het bereiken van de instandhoudingsdoelen (paragraaf 2.3). Als aanzet daarvoor is hieronder een overzicht opgenomen van het huidige gebruik.

4.1.1 Recreatie

[toevoegen kaart recreatie]

De belangrijkste vormen van waterrecreatie en de intensiteit daarvan zijn weergegeven in Tabel 4.1. Bereikbaarheid is een belangrijke voorwaarde voor waterrecreatie. De meest intensief gebruikte recreatiegebieden zijn de Slufter en de Brouwersdam en voor kitesurfers ook het voormalige autostrand bij Voorne. Waterrecreatie vindt vooral in de zomer plaats. Surfers, sportvissers, duikers en kanoërs zijn ook in de rest van het jaar aanwezig. In de strook tot één kilometer uit de kust is de waterrecreatie sterk geconcentreerd. Maar ook in de rest van de Voordelta komen windsurfers, zweefvliegers, sportvisboten, kanoërs en duikers. De provincies Zuid-Holland en Zeeland willen de ontwikkeling van watersport bevorderen. De Brouwersdam is als speerpunt van waterrecreatie aangewezen door Provincie Zuid-Holland. Gemeenten reguleren de recreatieactiviteiten via gemeentelijke verordeningen. Een aantal gemeenten heeft een zoning van strandactiviteiten ingevoerd (Goedereede, Schouwen-Duiveland, Veere).

Recreatievaart in de Voordelta bestaat voornamelijk uit zeiljachten. De piek van de recreatievaart treedt op in de periode van juni tot en met september. In het noordelijke deel van de Voordelta is de scheepvaart intensiever dan in het zuidelijk deel. In de zomermaanden passeren maandelijks ongeveer 4000 schepen de Goereese Sluis. De scheepvaart vindt vooral buiten de 3-mijlszone en in de vaargeulen plaats. Ook bij de Slufter en rond de Hinderplaat is de recreatievaart intensief. In de ondiepe gebieden voor de kust van Schouwen en Goeree en in het gebied tussen de Bollen van Ooster en de Brouwersdam wordt nauwelijks gevaren.

Tabel 4.1 Huidige situatie waterrecreatie en trends

Recreatievorm	Intensiteit	Trend	Periode	Locaties	Actieradius vanuit de kust
Kitesurfen	Hoog (max. 200 per dag)	Toename	Jaarrond (harde wind, mooi weer)	Oostvoorne (Rockanje), Slufter, Grevelingendam, Brouwersdam, Westerschouwen	< 1 km
Windsurfen	Hoog (max. 100 per dag)	Toename (Brouwersdam)	Jaarrond (harde wind, mooi weer)	Westvoorne, Slufter, Goedereede, Brouwersdam, Grevelingendam	Tot 6 km
Golfsurfen	Beperkt (max. 30 per dag)	Stabiel	Hele jaar, vooral in de zomer	Maasvlakte, Goeree, Domburg	Circa 300 m rond zandplaat
Kitebuggyen		Toename		Verklikkerstrand, Brouwersdam	Strand

Recreatievaart (zeilen)	Hoog (max. 100-200 per dag)	Niet goed bekend, waarschijnlijk lichte toename	Zomer (mei tot begin oktober)	Buiten 3-mijlszone, in vaargeulen, Haringvlietmonding, Slufter, Hinderplaat	> 3 mijl
Gemotoriseerde recreatievaart (m.n. speedboten)	Laag (max. ca. 50 per dag)	Niet goed bekend, waarschijnlijk stabiel	Zomer (mooi, windstil weer)	Brouwersdam, 't Klokje (Schouwen)	< 1 km
Jetskiën, waterskiën	Laag	Niet goed bekend, waarschijnlijk stabiel	Zomer	Noordelijke Brouwersdam, Maasvlakte/Slufter, Rockanje	< 1 km
Sportvliegen, parapenten, deltavliegen, etc.	Laag	Stabiel	Zomer	Slufter, Renesse, Westerschouwen, Zoutelanden, Domburg, Brouwersdam (parasailen)	< 1 km
Zweefvliegen	Laag	Stabiel	Zomer	Nieuw Haarstede	Deels over Noordzee
Sportvissen met boot	Ca. 200-300 sportvisboten per dag, en enkele opstapboten	Toename	Vooraf in de zomer, maar ook daarbuiten	Vanuit Brouwersdam en Roompotsluizen verspreiding over Voordelta	Van 1 tot 70-80 mijl uit de kust
Sportvissen vanaf de kust	Laag, ca. 50; hoogst bij Brouwerdam zuid	Stabiel/lichte afname	Hele jaar, piek in de zomer	Brouwersdam, Haringvlietdam, Flauwe werk, Strand Oudorp, kust van Walcheren	Dammen, stranden
Duiken	Laag	Toename	Vooraf voor- en najaar	Vanaf boten, rond Schouwen	Verspreid
Kanoën en plaatbezoek, kajakken	Laag	Toename	Jaarrond	Brouwersdam, Bollen van de Ooster, Hinderplaat	Tot 6 km
Vliegeren	Beperkt	Toename	Zomer	Brouwersdam, stranden van Schouwen,	Strand
Overig strandgebruik (bijv. zonnen, wandelen, paardrijden e.d.)	Hoog	Toename	Zomer	Stranden	Strand
Strandhuisjes en strandpaviljoens	Beperkt	Stabiel	Zomer	Nabij strandopgangen	Strand

In de Voordelta liggen de volgende badstranden:

Gemeente	strandlengte	strandopgangen	Paviljoens
Westvoorne:	14 km	11	4 jaarrond (Rockanje) en 1 bij Slikken van Voorne
Goedereede	19 km	16	6 jaarrond
Schouwen-Duiveland	21 km	22	5 jaarrond, 9 seizoensvergunning
Walcheren			

Op het strand vinden jaarlijks grote evenementen plaats zoals concerten, vuurwerk, sporttoernooien en wandeltochten. Voor deze evenementen moet een evenementenvergunning op grond van de Algemene Plaatselijke Verordening worden aangevraagd bij de gemeente.

4.1.2 Visserij

In de Voordelta vinden verschillende vormen van visserij plaats.

Boomkorvisserij wordt binnen de 12-mijlszone uitgevoerd met eurokotters (motorvermogen < 300pK). Dit vindt vooral in het voorjaar en najaar plaats. Jaarlijks wordt in totaal een oppervlak bevist dat twee keer zo groot is als de hele Voordelta. Boomkorvisserij vindt vooral plaats voor de Maasvlakte en de Haringvlietmonding (kust van Voorne en Goeree, buiten de Hinderplaat).

Voor garnalenvisserij is een vergunning op grond van de visserijwet vereist. Garnalenvisserij wordt het hele jaar uitgevoerd, met een piek in de late zomer en de herfst. Er zijn in totaal 24 eurokotters en 5 kleine kotters die op garnalen vissen, die in totaal 1300 dagen per jaar op zee actief zijn. De garnalenvisserij vindt plaats voor de Maasvlakte, zeewaarts van de Haringvlietmonding en voor de kust van Walcheren.

Bordentrawlvisserij op rondvis is ruim 350 zeedagen per jaar actief, vooral voor de Maasvlakte, bij de Haringvlietdam en vlak langs de kust van Walcheren.

De belangrijkste vaste vistuigen zijn fuiken en staand want. Hiervoor is een visserijwet vergunning nodig. Fuikenvisserij vindt vrijwel uitsluitend plaats voor de Haringvlietsluizen, met een piek in april en daarna afnemend gedurende de zomer (totaal ruim 200 visdagen). Met verschillende vormen van staand want wordt tong, harder en zeebaars gevangen. Dicht langs de kust is visserij met staand want vergunningplichtig op grond van de visserijwet, maar ook daarbuiten wordt hiermee gevist. In totaal bedraagt de lengte aan staand want in de Voordelta 180 km-dagen. Visserij met staand want vindt vooral in het zomerhalfjaar plaats, de activiteit is beperkt.

In de Voordelta wordt op verschillende schelpdiersoorten gevist. De visserij op *Ensis (directus)* is met ruim 1000 ton/jaar op dit moment het belangrijkste. Er wordt een aantal jaren achtereen in een beperkt gebied gevist op een diepte van ongeveer 10 meter. Op kokkels wordt al ruim 10 jaar nauwelijks meer gevist. In het verleden werd vooral gevist in de Haringvlietmond, maar door de hoge zoetwaterafvoer is de sterfte daar vaak hoog. Ook de *Spisula*-visserij is de laatste jaren sterk afgenomen en nauwelijks van betekenis. Ook wordt er niet meer op (mossel)zaad gevist. Wel vinden er experimenten met mosselzaadinvanginstallaties (MZI's) plaats, waarvoor een gering aantal vergunningen (Wet beheer Rijkswaterstaatwerken en Nb-wet vergunning alsmede ontheffing op grond van de visserijwet) is afgegeven. Afhankelijk van het succes van deze experimenten zal uitbreiding van het aantal installaties plaatsvinden. Waarschijnlijk zal dit dan op basis van vrijstelling onder de visserijwet gebeuren. Naast de hierboven beschreven visserij vindt in zomer en najaar op beperkte schaal ook ringzegenvisserij plaats op zeebaars en harder (ongeveer 100 dagen per jaar).

Tabel 4.2 Visserij in de Voordelta

Visserijvorm	Intensiteit	Trend	Periode	Locaties
Boomkorvisserij	Hoog	Stabiel of afname	Voor- en najaar	Buiten 3-mijlszone, voor Maasvlakte en Haringvlietmonding
Garnalenvisserij	Hoog	Stabiel?	Jaarrond (piek in nazomer en herfst)	Voor Maasvlakte, Haringvlietmonding, kust van Walcheren
Bordentrawlvisserij	Laag	Toename?	Winter	Voor Maasvlakte, Haringvlietmonding, kust van Walcheren
Fuiken en staand want	Laag	Toename staand want	Voorjaar en zomer (fuiken), zomer (staand want)	Fuiken bij uiteinden Haringvlietdam; staand want in ondiepe delen verspreid over het hele gebied
Schelpdiervisserij	Laag	Ensis-visserij stabiel, mogelijk uitbreiding van mosselinvanginstallaties en aquacultures	Najaar	Nabij dieptelijn 10 meter (ensis en mosselinvang)

Ringzegenvisserij	Laag		Zomer en najaar, piek in september	
-------------------	------	--	------------------------------------	--

4.1.3 Kustverdediging

De waterkeringen langs de kust moeten voldoen aan normen voor de veiligheid. Langs vrijwel de hele kust van de Voordelta wordt de veiligheid instandgehouden door zandsuppleties. Soms wordt een geul verlegd ten behoeve van de veiligheid. Het zand wordt zeewaarts van de dieptelijn op NAP-20 meter gewonnen en wordt met schepen of pijpleidingen op het strand aangebracht. Vooroever-suppleties vinden in de Voordelta niet frequent plaats. De strandsuppleties vinden plaats in de periode van maart tot oktober. Enkele locaties zullen ondanks de suppleties op termijn niet meer voldoen aan de normen voor de veiligheid. In de Voordelta liggen dergelijke 'zwakke schakels' bij de Kop van Voorne, het Flaauwe Werk en de zuidwestkust van Walcheren. De provincie stelt voor elke zwakke schakel een MER op met alternatieve oplossingen. Versterking is mogelijk door zeewaartse uitbreiding, landwaartse uitbreiding of versterking op de huidige plaats. De voorkeursvariant voor de kustversterkingen bij Voorne en de zuidwestkust van Walcheren is zeewaartse uitbreiding door middel van vooroever-suppletie. Voor het Flaauwe Werk gaat de voorkeur uit naar een combinatie van zeewaartse uitbreiding en versterking op de huidige locatie. Ook de 'harde' waterkeringen zoals de Haringvlietkering, de Brouwersdam en de Ooscherscheldekering moeten voldoen aan de normen voor de veiligheid. Aan deze waterkeringen vinden inspecties en onderhoudswerkzaamheden plaats, zowel periodiek als niet-periodiek in geval van calamiteiten.

4.1.4 Delfstoffenwinning en windenergie

Zandwinning vindt in principe plaats buiten de doorgaande dieptelijn op NAP -20 m. Landwaarts van deze lijn is zandwinning alleen toegestaan in vaargeulen of op locaties waarbij de ingreep op de winlocatie bijdraagt aan de kustverdediging. Ook is het toegestaan om overslagputten aan te leggen en om de zeebodem van voormalige stortgebieden in de oorspronkelijke staat terug te brengen. Voor twee zandwinputten - in het zuidwesten van de Voordelta - zijn op grond van de Ontgrondingenwet vergunningen voor zandwinning verleend. Deze zandwinputten liggen net zeewaarts van de doorgaande dieptelijn op NAP-20 meter maar binnen de rechtgetrokken dieptelijn (en daarmee dus in het Natura 2000-gebied Voordelta). In deze putten mag tot twee meter diep gewonnen worden, daarna wordt het wingebied gesloten. De vergunningen lopen uiterlijk 1 maart 2008 af. Naar verwachting wordt er tot die tijd ongeveer 2,5 miljoen m³ zand per jaar gewonnen uit deze winputten.

Schelpenwinning is buiten de accentnatuurgebieden toegestaan op locaties dieper dan NAP-5 meter. In de Voordelta mag maximaal 40.000 m³ schelpen per jaar gewonnen worden. Dit is minder dan de natuurlijke aanwas van schelpen die ongeveer 100.000 m³ per jaar bedraagt. Binnen het zeereservaat vindt in de praktijk geen schelpenwinning plaats. Er loopt één vergunning voor schelpenwinning (tot eind 2007).

In de Voordelta vindt geen olie- of gaswinning plaats. Het is de verwachting dat ook in de nabije toekomst geen winning van deze delfstoffen zal plaatsvinden. De geologische opbouw van het gebied lijkt daar niet gunstig voor en tot nu toe zijn geen aanvragen ingediend.

Op dit moment staan windmolens bij de Haringvlietdam (zes) en Neeltje Jans (acht). Het provinciale Omgevingsplan Zeeland 2006-2012 biedt de mogelijkheid om het aantal windmolens bij Neeltje Jans uit te breiden. Het bestemmingsplan van de gemeente Veere biedt mogelijkheden voor tien windmolens bij de vluchthaven op Neeltje Jans en vier bij de buitenhaven Noordland. Op grond van de Nota Ruimte en het Integraal Beheerplan Noordzee 2015 zijn windturbines op het rijksdeel van de zee alleen toegestaan buiten de 12-mijlszone en niet ten zuiden van de Euromaasgeul.

4.1.5 Baggeren en storten

Baggerwerkzaamheden vinden in de Voordelta alleen plaats in het Slijkgat, de vaargeul naar Stellendam. De aanslibbing in het Slijkgat hangt af van de rivierafvoer en het daarmee samenhangende spuiregime van de Haringvlietsluizen. Gemiddeld is om de twee tot drie jaar grootschalig baggerwerk

nodig om het Slijkgat voldoende diep te houden. In 2002 is daarvoor circa 100.000 m³ gebaggerd. Bruikbaar zand wordt uit het baggermateriaal gehaald en op de markt gebracht. De rest van het baggermateriaal wordt gestort in diepe gaten in het oostelijk deel van het Slijkgat of op andere locaties in de omgeving die Rijkswaterstaat aangeeft. De ontgroning mag plaatsvinden tot een diepte van NAP-5 meter. RWS is verantwoordelijk voor het onderhoud van de vaargeul tot NAP-4 meter, de gemeente Stellendam tot een diepte van NAP-5 meter.

4.1.6 Kabels en leidingen

Op de bodem van de Noordzee ligt een uitgebreid netwerk van kabels en pijpleidingen. Door de Voordelta lopen geen pijpleidingen. Bij Domburg komt een groot aantal telecommunicatiekabels aan land. Naar verwachting zullen in de toekomst bij de Maasvlakte nieuwe elektriciteitskabels aan land komen, onder meer vanuit Engeland en vanuit windmolenparken die in de EEZ buiten de Voordelta gepland zijn. Er gelden weinig beperkingen voor het leggen van kabels en leidingen. Elektriciteitskabels moeten tot drie kilometer uit de kust ten minste 3 meter diep liggen, verder uit de kust ten minste 1 meter diep. Glasvezelkabels moeten ten minste 60 centimeter diep liggen. Voor alle kabels geldt de plicht om ze in stand te houden en periodiek te monitoren. Alleen voor het leggen van telecommunicatiekabels is meestal een MER vereist, maar negatieve effecten zijn nooit aangetoond.

4.1.7 Beroepsscheepvaart

De beroepsscheepvaart doorkruist de Voordelta via het Oostgat en het verlengde daarvan in noordelijke richting. Ook vindt beroepsscheepvaart plaats in de scheepvaartroute tussen de Westerschelde en de Oosterschelde, dicht langs de kust van Walcheren. Vissersschepen maken gebruik van het Slijkgat, de Roompotsluizen en de Goereesluis. Omdat de kotters in de toekomst dieper steken, zal een onderzoek worden gedaan naar de milieueffecten van de verdieping van het Slijkgat tot een diepte van NAP -5,5 meter.

4.1.8 Luchtvaart

Het luchtruim tot 1000 meter boven de Voordelta wordt nauwelijks gebruikt door de grote luchtvaart. De kleine luchtvaart bestaat uit surveillance- en inspectievluchten, militaire oefenvluchten en vluchten voor monitoring. Er zijn nauwelijks helikopteractiviteiten boven de Voordelta. Paragraaf 3.2.9 geeft meer informatie over de militaire vluchten.

4.1.9 Militair gebruik

In de Voordelta liggen drie oefengebieden van de Koninklijke Marine voor het leggen, opsporen en vegen van mijnen. Per gebied vinden jaarlijks minder dan twaalf oefeningen plaats, op onregelmatige momenten. Bij de oefeningen worden geen mijnen tot ontploffing gebracht. Bij het opsporen wordt gebruik gemaakt van sonar. Het gebied NB-6 Westgat overlapt voor een klein deel met het accentnatuurgebied Bollen van het Nieuwe Zand uit het Integraal Beleidsplan Voordelta (zie paragraaf 3.3). Dit gebied heeft een straal van 1,5 mijl. Het oefengebied NB-9 Goeree ligt net buiten de Voordelta en heeft een straal 1 mijl. NB-9 wordt ook gebruikt bij NAVO-oefeningen.

Mariniers en commando's van de landmacht houden incidenteel oefeningen in de Voordelta. Meestal gaat het om kleine vaartuigen die door de betonde openbare vaarroutes varen zonder aan te landen. De activiteiten vinden onregelmatig plaats en met kleine aantallen vaartuigen. Incidenteel zijn oefeningen waargenomen waarbij rubberboten het gebied met hoge snelheid doorkruisen en aanlanden op droogvallende platen. Op het strand van Westkapelle (net buiten de Voordelta) worden twee tot drie keer per jaar metingen verricht als onderdeel van de opleiding tot landingcraftsman. Hierbij komen geen vaartuigen of voertuigen op het strand. Aan een oefening nemen ongeveer zes personen deel.

Boven Walcheren en omgeving vinden oefenvluchten plaats met Pilatus PC-7-toestellen. De oefenvluchten vinden net ten zuiden van de Voordelta plaats. De vlieghoogte is normaal gesproken meer dan een kilometer, maar voor het oefenen van onder meer noodprocedures zakken de vliegtuigen

soms tot circa 500 meter. In de eerste helft van 2005 vonden circa 280 oefenvluchten plaats. Incidenteel vliegt een straaljager langs de kust. Tot 1 zeemijl uit de kust is de minimale vlieghoogte 300 meter, verder uit de kust 30 meter. Voor opleiding en training van helikopter- en scheepsbemanning worden jaarlijks maximaal 10 vluchten uitgevoerd boven de Voordelta, waarbij de helikopters tussen zeeniveau en 300 meter vliegen.

4.1.10 Markeren

In de Voordelta is een aantal vaarwegen gemarkeerd met tonnen en boeien. In totaal liggen in de Voordelta circa 150 markeringen in vaargeulen. De meeste boeien en betonningen bevinden zich in het zuidelijk deel van de Voordelta (zeewaarts van de Oosterscheldekering) en in de monding van het Haringvliet (Tabel 4.3). Daarnaast kunnen tijdelijk markeringen geplaatst worden voor bijvoorbeeld wetenschappelijk onderzoek en markeringen van wrakken. Rijkswaterstaat haalt alle markeringen periodiek uit het water voor controle en reparatie. Groter onderhoud, zoals schilderen en het vervangen van zonnepanelen of verlichting vindt plaats in werkplaatsen aan de wal. In de regel vindt dit onderhoud eens per jaar plaats en worden deze activiteiten het gehele jaar door uitgevoerd. In geval van incidenten (bijv. een defect aan een boei) wordt de reparatie in de regel direct uitgevoerd.

Tabel 4.3 Markeringen in vaargeulen

Vaargeul	Aantal markeringen (circa)
Slijkgat	25
Rak van Scheelhoek	12
Haringvlietdam	10
Kop van Goeree, Brouwersdam, Krabbengat	7
Roompot	30
Oude Roompot	30
Geul van de Banjaard	10
Oostgat, Geul van de Rassen	10
Zeewaarts verspreid	10

4.1.11 Inspectie-, meet- en surveillancevluchten

De Kustwacht voert twee typen vluchten boven zee uit: routinevluchten en opsporings- en reddingsvluchten, daarbij gaat het om ongeveer 165 vluchten per jaar. Buiten de 12-mijlszone maakt de Kustwacht ongeveer 500 vluchten per jaar. Routinevluchten vinden voornamelijk met een Dornier-vliegtuig en in mindere mate (5 keer per jaar) met een Lynx- en een Bolkow-helikopter plaats. Deze vluchten dienen verschillende doelen, zoals opsporen en identificeren van verontreinigingen (olie, chemicaliën) en de bron van de verontreiniging, toezicht op het vaargedrag van schepen en zeeverkeersonderzoek. De vluchten vinden plaats op 12 mijl uit de kust, op de grens tussen Voordelta en Noordzee.

4.1.12 Monitoringactiviteiten

Rijkswaterstaat houdt trends in kenmerken van watersystemen bij door regelmatig metingen uit te voeren, onder meer in de Voordelta. De metingen zijn onderdeel van de Monitoring Waterstaatkundige Toestand van het Land (MWTL). Daarnaast vinden metingen plaats om de effecten van de Tweede Maasvlakte in kaart te brengen. Maandelijks worden vogels en zeezoogdieren geteld vanuit vliegtuigen. Ook vinden vogeltellingen vanaf de kust plaats. Dit gebeurt bij de Veerse Dam, de Brouwersdam en de Oosterscheldekering. In januari vinden tellingen op de stranden plaats. In het voor- en najaar vinden bodemdierbemonsteringen (met boxcore en bodemschaaf) en visbemonsteringen plaats. Op verschillende locaties in de Voordelta worden waterkwaliteitsmetingen verricht. De bodemligging in het hele kustgebied wordt eens in de drie jaar met schepen gelood. Daarnaast wordt jaarlijks langs een aantal raaien - haaks op de kust - de diepte gelood. Vroeg in het voorjaar wordt met lasers vanuit een vliegtuig de hoogte van het strand en duin gemeten. Door middel van een aantal meetpalen in de Voordelta worden fysische parameters zoals golfhoogte en zoutgehalte gemeten. Aan deze palen vindt geregeld onderhoud plaats.

4.1.13 Rampenbestrijding en incidentenaanpak

De Voordelta is zeer kwetsbaar voor verontreinigingen. Als de natuurwaarden door olieverontreiniging zouden worden aangetast, heeft het systeem lange tijd nodig om te herstellen. Daarom is het van belang dat na een eventuele olieramp de olie snel verwijderd wordt. De rampenbestrijding is erop gericht binnen twee dagen 5.000 kubieke meter olie uit het milieu te verwijderen. De eerste dag zijn de acties vooral gericht op het voorkomen van verspreiding. In de regio is voldoende capaciteit beschikbaar om in twee dagen 6.900 kubieke meter olie te verwijderen (stand 2005). Dit gebeurt door mechanische verwijdering van de olie vanaf het wateroppervlak door schepen.

4.1.14 Overig gebruik

Onderhoudswerkzaamheden

In de Voordelta vinden er periodiek inspecties en technisch onderhoud plaats aan de volgende kunstwerken en installaties:

- Waterkeringen en indien van toepassing het bijbehorende stortebed
- Dammen
- Sluizen
- Paalhoofden
- Strekdammen
- Meetpalen
- Markeringen

Koelwaterlozing

De elektriciteitscentrale op de Maasvlakte loost koelwater op de Noordzee. Er is een uitbreiding voorzien, waarvoor een aparte MER procedure loopt.

[kaart gebruik: locaties militaire oefengebieden, bagger- en stortlocaties, kabels en leidingen, zandwinlocaties, vaarroutes]

4.2 Huidige situatie natuur

In het Natura 2000-gebied Voordelta gelden instandhoudingsdoelen voor 5 habitattypen en 34 soorten. De huidige staat van instandhouding en de waargenomen trends zijn hieronder op hoofdlijnen beschreven. In hoofdstuk 5 zijn de doelstellingen nader uitgewerkt.

4.2.1 Habitats

[kaart met habitattypen H1110 en H1140]

Permanent met zeewater van geringe diepte overstroomde zandbanken (H1110)

Dit habitatype omvat het deel van de Voordelta dat altijd onder water staat: ondiep zeewater tot een diepte van 20 meter, geulen en banken die niet droogvallen bij laagwater. Het overgrote deel van het Natura 2000-gebied behoort tot dit habitatype (86.459 hectare). Er zijn vier subtypen te onderscheiden waarvan er twee in de Voordelta voorkomen: A) zandbanken die gerelateerd zijn aan het getijdengebied en B) zandbanken van de buitendelta's. De Voordelta herbergt 2% van het totale Nederlandse oppervlak van habitatype A en 15% van habitatype B. Het belang van het habitatype in de Voordelta voor Europa is groot vanwege de combinatie met andere kenmerken van de delta.

Het habitatype is van belang omdat er veel wormen, schelpdieren en kreeftachtigen voorkomen die voedsel vormen voor vissen, vogels en zeezoogdieren (zeehond).

Het ondiepe zeewater is belangrijk voedselgebied voor vis en visetende vogels zoals roodkeelduikers, meeuwen en sterns. Schelpenbanken van kokkels, mossels en halfgeknotte strandschelpen vormen voedselgebieden voor schelpdieretende vogels zoals toppereend, zwarte zee-eend en eidereend.

Omdat de morfologie van de Voordelta van nature dynamisch is, is ook de ligging van de schelpenbanken veranderlijk. Op dit moment liggen de meeste schelpenbanken aan de oostkant van

droogvallende platen. In de monding van het Haringvliet komen voornamelijk kokkels voor. De biomassa van de halfgeknotte strandschelp is de afgelopen jaren sterk afgenomen. De verspreid voorkomende Amerikaanse zwaardschede is de afgelopen jaren juist sterk in biomassa toegenomen en vormt nu een belangrijke voedselbron voor de schelpdiereters. De geulen in het habitat zijn van belang als trekroute en leefgebied voor volwassen vissen en hun larven. Soorten zoals tong, bot, schol, wijting, haring, jonge kabeljauw en kleine zandspiering maken hier gebruik van evenals trekvissen zoals elft en fint. De geulen zijn sinds het afsluiten van de zeearmen in hoog tempo ondieper geworden.

Een gunstige staat van instandhouding van dit habitattype vereist behoud van de huidige verspreiding en het huidige oppervlakte, rekeninghoudend met de natuurlijke fluctuaties daarin. Het habitattype moet bovendien in balans zijn met habitattype 1140 (bij eb droogvallende slikwadden en zandplaten). Een groot deel van het oppervlak moet een goede structuur en functie hebben. De structuur en functie zijn op dit moment "matig ongunstig" omdat de leeftijdsopbouw van vissen onevenwichtig is en een aantal **typische soorten** zeldzaam (**Actie: toetsen aan definitieve profielen als ze vrijgegeven worden**) (Tabel 4.4).

Tabel 4.4 Habitat H1110 A en B: landelijke staat van instandhouding (situatie 2004) [Bron: LNV]

	H1110A zandbanken gerelateerd aan het getijdengebied	H1110B zandbanken van de buitendelta's
Verspreiding	Gunstig	Gunstig
Oppervlakte	Gunstig	Gunstig
Kwaliteit	Matig ongunstig	Matig ongunstig
Toekomstperspectief	Matig ongunstig	Matig ongunstig
Staat van Instandhouding	Matig ongunstig	Matig ongunstig

Bij eb droogvallende slikwadden en zandplaten (H1140)

Dit habitattype bestaat uit slikken en zandplaten in de kustwateren die periodiek door zout water overstroomd worden (intergetijdenplaten). Het habitattype omvat in de Voordelta in totaal 2308 hectare. De twee subtypen komen beide in de Voordelta voor: A) laagdynamische slikken en B) hoogdynamische zandplaten. De Voordelta herbergt 2% van het totale Nederlandse oppervlak van habitattype A en 15% van habitattype B.

Tot habitattype A behoren de Slikken van Voorne (mondning Haringvliet), tot habitattype B behoren de Hinderplaat (mondning Haringvliet), de Bollen van de Ooster en de Middelpaalt (mondning Grevelingen), de Bollen van het Nieuwe Zand en de Verklikkerplaat (Kop van Schouwen). De platen en slikken zijn belangrijke voedselgebieden voor de bergeend, zwemeenden en vele steltlopers. Soorten als stern en aalscholver gebruiken het intergetijdengebied als rust- en droogplaats. De platen in de monding van het Haringvliet, de Verklikkerplaat en de Aardappelbult (zuidzijde Bollen van de Ooster) in de monding van de Grevelingen zijn belangrijke rustgebieden voor gewone en grijze zeehonden. Het oppervlak van droogvallende platen is sterk toegenomen sinds de afsluiting van de zeearmen. De belangrijkste morfologische veranderingen door de Deltawerken hebben inmiddels plaatsgevonden, maar op sommige plaatsen gaan de ontwikkelingen nog door. Hierdoor zal het areaal aan droogvallende platen mogelijk nog iets toenemen. Ook zullen de platen verplaatsen, vooral in landwaartse richting [**verwijzing rapport Alkyon**].

De staat van instandhouding van habitattype H1140A is in de Voordelta matig ongunstig, vooral omdat typische soorten bodemdieren en vissen achteruit gaan (Tabel 4.5). Habitattype 1140B verkeert in een gunstige staat van instandhouding.

Tabel 4.5 Habitat H1140 A en B: landelijke staat van instandhouding (situatie 2004) [Bron: LNV]

	H1140A laagdynamische wadplaten	H1140B hoogdynamische zandplaten
Verspreiding	Gunstig	Gunstig
Oppervlakte	Gunstig	Gunstig
Kwaliteit	Zeer ongunstig	Gunstig
Toekomstperspectief	Matig ongunstig	Gunstig

Staat van Instandhouding	Matig ongunstig	Gunstig
--------------------------	-----------------	---------

Zilte pionierbegroeiingen (H1310), Slijkgraslanden (H1320) en Schorren en zilte graslanden (H1330)

Deze habitattypen bevinden zich aan de noordzijde van de Slikken van Voorne. De drie typen sluiten op elkaar aan of lopen in elkaar over. Aan de zeezijde grenzen de habitattypen aan de bij eb droogvallende slikken en zandplaten, aan de landzijde aan strand en struweel. Gedurende de laatste twintig jaar heeft een ontwikkeling plaatsgevonden van soortenarme pioniersvegetaties naar soortenrijkere graslandstadia.

Zeekraalvegetatie (H1310 A) komt in de Slikken van Voorne veel voor op de lagere delen van de slikken. De landelijke ongunstige staat van instandhouding wordt veroorzaakt door ontwikkelingen elders in Nederland en door autonome langetermijn-ontwikkelingen (relatieve zeespiegelstijging).

Pioniersvegetatie met zeevetmuur (H1310 B) komt in de Slikken van Voorne slechts op kleine schaal voor op de overgang van schor naar duin.

Schorren met slijkgrasvelden (H1320) komen voor in combinatie met pioniersbegroeiingen. De landelijk staat van instandhouding is zeer ongunstig. De oorzaak is de slechte kwaliteit van het habitatype: de dominante soort bestaat uit Engels slijkgras en niet uit het gewenste inheemse klein slijkgras. Hieraan valt weinig te doen.

De buitendijkse schorren en zilte graslanden (H1330 A) bevinden zich op de hogere delen van de Slikken van Voorne. De kwaliteit van dit schor is goed vanwege de verschillende begroeiingstypen en het is de verwachting dat dit type zich zal uitbreiden. De matig ongunstige staat van instandhouding wordt veroorzaakt door veroudering en erosie in andere gebieden.

De habitattypen kwelders en schorren (H1310, H1320, H1330) zijn van belang als rust- en foerageergebied voor steltlopers en andere trekvogels (eenden). In de schorren komen bovendien waardevolle plantensoorten voor. Het is de verwachting dat de trend van natuurlijke verondieping in de Voordelta zich zal voortzetten. Hierdoor kan het slikken- en schorrengebied zich in zuidwestelijke richting uitbreiden.

De staat van instandhouding is gunstig voor habitatype H1310B: zilte pioniersbegroeiing (zeevetmuur). De staat van instandhouding van de overige habitattypen is matig ongunstig tot zeer ongunstig.

Tabel 4.6 Habitat H1310, H1320 en H1330: landelijke staat van instandhouding [Bron: LNV]

		Staat van instandhouding
H1310 A	Zilte pionierbegroeiingen (zeekraal)	Matig ongunstig
H 1310 B	Zilte pionierbegroeiingen (zeevetmuur)	Gunstig
H 1320	Slijkgraslanden	Zeer ongunstig
H 1330 A	Schorren en zilte graslanden	Matig ongunstig

[kaart met ligging van deze habitattypen]

4.2.2 Vissen

De Voordelta is aangewezen voor vijf trekvisser: fint, zeeprík, rivierprík, elft en zalm. De volwassen dieren van deze anadrome trekvisser leven in zout water maar zij planten zich voort in zoet rivierwater. In het verleden vormde de delta een belangrijk doortrek- en opgroeigebied voor trekvisser. Vooral het Haringvliet was belangrijk voor de verbinding met de paai- en opgroeigebieden. Als gevolg van overbevissing, slechte waterkwaliteit en barrières in de trekroutes (stuwen, dammen) zijn de soorten in de twintigste eeuw vrijwel uitgestorven in Nederland. Langs rivieren worden nu maatregelen getroffen om de passeerbaarheid te verbeteren en paai- en opgroeigebieden te herstellen. De aantallen nemen daardoor weer langzaam toe. De Voordelta is van belang als verblijf- en doortrekgebied met als belangrijkste levensvoorwaarde een goede waterkwaliteit.

De rivierprik komt inmiddels weer algemeen voor en verkeert in een gunstige staat van instandhouding (Tabel 4.7). De staat van instandhouding van de andere vier vissoorten is matig tot zeer ongunstig. Elft en fint vertonen wel een toename. Het aantal zalmen is vooral in de jaren negentig sterk toegenomen maar daarna is de groei gestagneerd. Het aantal zeeprikken varieert sterk en vertoont geen duidelijke trend.

Tabel 4.7 Trekvisen: landelijke staat van instandhouding

	Staat van instandhouding	Trend	Naar paaiplaats	Van paaiplaats	Belang Voordelta
Zeeprik	Matig ongunstig	Sterke jaar op jaar fluctuaties	Feb-juni	Dec-jan	++
Rivierprik	Gunstig	Toename	Najaar	Najaar	+
Elft	Zeer ongunstig	Geen waarnemingen	Tot mei	Hele jaar	++
Fint	Zeer ongunstig	Toename	Tot mei	Hele jaar	++
Zalm	Zeer ongunstig	Waarschijnlijk stabiel	Najaar/winter	Rond mei	++

4.2.3 Vogels

De Voordelta is aangewezen voor 28 vogelsoorten. De Voordelta is niet aangewezen voor broedvogels.

[kaart verspreiding vogels en trendgrafieken]

Benthoseters

Benthoseters leven van bodemdieren. In de Voordelta zijn vier soorten benthosetende vogels aangewezen: toppereend, eidereend, zwarte zee-eend en brilduiker (Tabel 4.8). De toppereend en de eidereend hebben een voorkeur voor kokkels, zwarte zee-eend voor strandschelpen. De brilduiker eet zowel schelpdieren als kreeftachtigen. De vogels fourageren vooral in ondiep water (H1110) en op droogvallende platen en slikken (H1140).

Topper- en eidereenden komen voornamelijk voor in de Waddenzee. In de Voordelta zijn de populaties aanzienlijk kleiner. Toppereenden zijn alleen in de winter in Nederland en komen binnen de Voordelta het meest voor in de Haringvlietmonding, waar ook de meeste kokkels zitten. De meeste toppers verblijven echter in het IJsselmeer. Zowel de topper- als de eidereenden verkeren landelijk in een zeer ongunstige staat van instandhouding, maar vooral door achteruitgang in de kerngebieden voor deze soorten. Eidereenden blijven jaarrond in de Voordelta, in de winter dicht langs de kust (Brouwersdam) en de rest van het jaar vooral rond de Bollen van de Ooster en de Hinderplaat. Het aantal eenden fluctueert sterk van jaar tot jaar, wat mogelijk samenhangt met de beschikbaarheid van schelpdieren. Halverwege de jaren negentig is vooral het aantal toppereenden toegenomen, waarschijnlijk door het uitwijken van vogels uit de Waddenzee. Eind jaren negentig is de populatie weer kleiner geworden en sindsdien min of meer gelijk gebleven. Zwarte zee-eenden leven verder uit de kust, vooral bij de Bollen van het Nieuwe Zand, maar ook rond de Bollen van de Ooster. Voor zwarte zee-eenden is de Voordelta het belangrijkste gebied na de Noordzeekustzone. De populatie zwarte zee-eenden is stabiel en verkeert landelijk in een gunstige staat van instandhouding.

Brilduikers leven in het deltag gebied vooral in de Grevelingen. Binnen de Voordelta zitten brilduikers vooral voor de Brouwersdam en op de Slikken van Voorne. De aantallen vertonen een toenemende trend sinds de jaren negentig en de staat van instandhouding is gunstig.

Tabel 4.8 Benthosetters: landelijke staat van instandhouding en trends

	Staat van Instandhouding (landelijk)	Trend (Voordelta)	Periode	Gebied	Belang Voordelta
Brilduiker	Gunstig	Toename	November tot en met maart	Slikken van Voorne Brouwersdam	+
Topper	Zeer ongunstig	Afname	November tot en met maart	Haringvlietdam	-
Eider	Zeer ongunstig	Fluctuerend	Hele jaar	Brouwersdam, Brouwershaven segat, Hinderplaat, Bollen van de Ooster	-
Zwarte zee-eend	Gunstig	Stabiel	November tot en met maart	Brouwershaven segat, Bollen van de Ooster, Bollen van het Nieuwe Zand, Open water	-

Viseters

De Voordelta is aangewezen voor vijf duikende visetende vogelsoorten: roodkeelduiker, kuifduiker, fuut, aalscholver en middelste zaagbek. In het aangrenzende Natura 2000-gebied Haringvliet gelden instandhoudingsdoelen voor de grote stern en de visdief als broedvogel. Het gebruik in de Voordelta moet daar rekening mee houden (Tabel 4.9).

Roodkeelduikers blijven dicht langs de kust en zijn locatiegebonden. De soort verblijft alleen in de wintermaanden in Nederland. Binnen Nederland is de Voordelta het belangrijkste gebied, vooral het gebied rond het Brouwershavensegat. De roodkeelduiker duikt tot ongeveer 15 meter diepte naar een breed scala aan vissoorten. De landelijke staat van instandhouding van de soort is matig ongunstig, maar de aantallen in de Voordelta vertonen vanaf begin jaren negentig een stijgende trend. De laatste jaren is er sprake van een min of meer stabiele situatie in de Voordelta.

Ook fuut, kuifduiker en middelste zaagbek overwinteren in de Voordelta. De aantallen zijn in de Voordelta vanaf begin jaren negentig toegenomen, maar de fuut heeft landelijk nog steeds een ongunstige staat van instandhouding. De aalscholver is jaarrond in de Voordelta aanwezig, in de winter vooral in het open water en in de zomer vooral bij de Hinderplaat en de Bollen van de Ooster. Het aantal aalscholvers in de Voordelta is begin jaren negentig sterk toegenomen maar is de laatste tien jaar min of meer stabiel.

Tabel 4.9 Visetende vogels: landelijke staat van instandhouding en trends

	Svl (landelijk)	Trend (Voordelta)	Periode	Gebied	Belang Voordelta
Roodkeelduiker	Matig ongunstig	Lichte toename	Oktober tot en met april	Brouwershaven segat	(++)
Kuifduiker	Gunstig	Toegenomen	Oktober tot en met maart	Brouwershaven segat Brouwersdam	+
Fuut	Matig ongunstig	Geen	Hele jaar	Kust	-
Aalscholver	Gunstig	Stabiel	Mei tot september Oktober tot	Hinderplaat, Bollen van de Ooster Verspreid,	-

			april	open water	
Middelste zaagbek	Gunstig	Stabiel/toename	Oktober tot en met juni (lage aantallen in zomer)	Verspreid, langs oevers Open water	+

Eenden en ganzen

De Voordelta is aangewezen voor 7 soorten eenden en ganzen (Tabel 4.10). Deze vogels, die bodemdieren of wieren en zaden eten, gebruiken stranden, slikken en platen in en langs de Voordelta als fourageergebied (H1310, H1320, H1330). Pijlstaart en wintertaling komen ook voor bij de haven van Stellendam. Krakeend is ook langs de Haringvlietdam en op de Slikken van Voorne waargenomen. De vogels verkeren in een voldoende tot gunstige staat van instandhouding, met uitzondering van pijlstaart en wintertaling die landelijk in een matig ongunstige staat van instandhouding verkeren. Pijlstaart, wintertaling en krakeend vertonen in de Voordelta de laatste paar jaar een afnemende trend. De aantallen bevinden zich echter nog binnen de grenzen van natuurlijke fluctuaties.

Tabel 4.10 Eenden en ganzen: landelijke staat van instandhouding en trends

	Svi (landelijk)	Trend (Voordelta)	Periode	Gebied	Belang Voordelta
Bergeend	Gunstig	Stabiel / fluctuerend	Hele jaar	Slikken van Voorne	-
Smient	Gunstig	Toename	September tot en met maart	Slikken van Voorne	-
Slobeend	Gunstig	Toename	Hele jaar	Slikken van Voorne	-
Grauwe gans	Gunstig	Stabiel	Hele jaar	Slikken van Voorne	-
Pijlstaart	Matig ongunstig	Recente afname	September tot april	Haringvlietdam	+
Wintertaling	Matig ongunstig	Recente afname	September tot april	Slikken van Voorne	-
Krakeend	Gunstig	Recente afname	Augustus tot april	Haringvlietdam	-
			Hele jaar	Slikken van Voorne	-

Steltlopers en lepelaar

De Voordelta is aangewezen voor 11 soorten steltlopers (een verzamelnaam van verschillende soorten, zie Tabel 4.11) en de lepelaar. Deze vogels gebruiken de Voordelta als fourageergebied en doortrekgebied en daar komen voor op slikken en platen (H1310, H1320, H1330). Uitzonderingen zijn de steenloper, die vooral op harde substraten zoals dijken voorkomt, en de drieteenstrandloper, die vooral op stranden voorkomt. Een deel van de zilverplevieren, bonte strandlopers, rosse grutto's en tureluurs heeft zich binnen de delta verplaatst van de Slikken van Voorne naar de Kwade Hoek. De lepelaars uit de broedkolonie van Voornes Duin gebruiken de Voordelta in de zomer als rust- en foerageergebied.

De scholekster heeft landelijk een zeer ongunstige staat van instandhouding omdat de aantallen in de Waddenzee in de afgelopen tien jaar zeer laag waren. In de Voordelta blijven de aantallen echter stabiel, geconcentreerd bij de Slikken van Voorne. Onder meer door de afname van slikken en platen in de Oosterschelde neemt het belang van de Voordelta als rust- en foerageergebied voor deze soort toe. Ook de staat van instandhouding van de steenloper is landelijk zeer ongunstig doordat de aantallen in het Waddengebied begin jaren negentig sterk zijn afgenomen. De aantallen herstellen zich daar. In de Voordelta zijn de aantallen vanaf eind jaren tachtig sterk toegenomen en de laatste tien jaar gestabiliseerd. Voor de overige steltlopers geldt dat eventuele afnamen in de Voordelta gepaard gaan

met toenames in de Kwade Hoek. De landelijke staat van instandhouding van kluut en drieteenstrandloper is matig ongunstig. In de Voordelta wisselen de aantallen kluten en nemen de aantallen drieteenstrandlopers toe. De overige steltlopers en de lepelaar hebben een gunstige staat van instandhouding.

Tabel 4.11 Steltlopers en lepelaar: landelijke staat van instandhouding en trends

	Svi (landelijk)	Trend (Voordelta)	Periode	Gebied	Belang Voordelta
Scholekster	Zeer ongunstig	Stabiel	Hele jaar	Slikken van Voorne	-
Kluut	Matig ongunstig	Fluctuerend	Hele jaar	Slikken van Voorne	-
Bontbekplevier	Gunstig	Stabiel / fluctuerend	Hele jaar	Slikken van Voorne	-
Zilverplevier	Gunstig	Stabiel	Hele jaar	Slikken van Voorne	-
Drieteen- strandloper	Matig ongunstig	Toename	Augustus tot mei	Slikken van Voorne	+
Bonte strandloper	Gunstig	Stabiel / fluctuerend	September tot en met mei	Slikken van Voorne Brouwersdam	-
Rosse grutto	Gunstig	Stabiel / fluctuerend	Hele jaar (m.n. augustus tot mei)	Slikken van Voorne	-
Wulp	Gunstig	Toename	Hele jaar (m.n. juli tot september)	Slikken van Voorne	-
Tureluur	Gunstig	Afname	Hele jaar (m.n. mei)	Slikken van Voorne	-
Steenloper	Zeer ongunstig	Stabiel	Hele jaar (m.n. februari)	Westkapelle- Domburg Brouwersdam	+
Lepelaar	Gunstig	Toename	Mei tot en met oktober	Slikken van Voorne	-

Overige vogelsoorten

De Voordelta is aangewezen voor de dwergmeeuw (Tabel 4.12). De dwergmeeuw is een trekvogel die in de kustzone overwintert en de Voordelta als foerageergebied gebruikt. Het voedsel bestaat uit kleine ongewervelde dieren. In de Voordelta komt de dwergmeeuw vooral in open water voor. De landelijke staat van instandhouding is matig ongunstig en het aantal is in de afgelopen jaren afgenomen. De oorzaak daarvan is niet gelegen in de Voordelta maar heeft te maken met de situatie in de broedgebieden waardoor het aantal overwinterende vogels in het IJsselmeer afneemt.

Tabel 4.12 Overige soorten: landelijke staat van instandhouding en trends

	Svi (landelijk)	Trend (Voordelta)	Periode	Gebied	Belang Voordelta
Dwergmeeuw	Matig ongunstig	Afname (gekoppeld aan ijsselmeer-	April tot en met mei Oktober tot	Open water	++

4.2.4 Zeezoogdieren

In de Voordelta komen twee soorten zeehonden voor: de gewone zeehond en de grijze zeehond. De Voordelta is aangewezen voor beide soorten. Rond 1900 leefden in de delta zo'n 10.000 zeehonden. Door verontreiniging, jacht en sterke afname van het leefgebied (deltawerken) is het aantal afgenomen tot enkele tientallen in de zestiger jaren van de vorige eeuw. Inmiddels leven in de delta weer ongeveer honderd gewone zeehonden. De meeste zijn de laatste jaren waargenomen in de Voordelta en de Ooster- en Westerschelde. De zeehonden in de delta vormen geen zichzelf voortplantende populatie. Het zijn vooral migrerende dieren uit onder meer de Waddenzee, Engeland en Noord-Frankrijk. Slechts enkele dieren brengen hun jongen groot in de Voordelta. Zeehonden gebruiken droogvallende platen om te rusten en jongen te werpen en te zogen. In de Voordelta zijn slechts een beperkt aantal droogvallende platen, zeehonden maken vooral gebruik van de Hinderplaat, de Bollen van de Ooster en de Verklikkerplaat. Zeehonden worden vooral in de periode van maart tot augustus waargenomen, in de wintermaanden minder. Het werpen en zogen van de jongen vindt plaats in juni of juli. Omdat de populatie in de Waddenzee sterk is toegenomen, is de landelijke staat van instandhouding gunstig.

De grijze zeehond is in de middeleeuwen uitgeroeid in Nederland. Vanaf de begin jaren 80 zijn individuen vanaf de Britse oostkust naar de westelijke Waddenzee gekomen. Door immigratie en voortplanting zijn de aantallen daar langzaam toegenomen tot ongeveer 1100 nu. Ook in het Deltagebied worden de laatste jaren steeds meer grijze zeehonden waargenomen, soms meer dan 100. Binnen het Deltagebied is de Voordelta het belangrijkste. Rustende zeehonden worden vooral waargenomen op de Hinderplaat, de Bollen van de Ooster en de Verklikkerplaat en dan vooral op de delen die ook bij hoogwater droog blijven. De ligplaatsen worden het hele jaar door gebruikt en intensiever tijdens de geboorte van de jongen (december-januari) en de verharingsperiode (maart-april). De jongen van de grijze zeehond kunnen niet zwemmen en blijven daarom minstens drie weken op de platen liggen en zijn dan zeer gevoelig voor verstoring. In de verharingsperiode blijven alle dieren vaker op de kant. Het belangrijkste voedsel voor grijze zeehonden bestaat uit vis en kreeftachtigen.

[kaart rustgebieden zeehond en eventueel trendgrafiek]

4.2.5 Fysisch-chemische situatie

De fysisch-chemische situatie in de Voordelta is van invloed op het ecosysteem. Hieronder is de huidige situatie beschreven van de meest relevante chemische en fysische factoren en de verwachte trends daarin. Het is de verwachting dat de fysisch-chemische situatie zal verbeteren door de uitvoering van de Europese Kaderrichtlijn Water.

Chemische toestand

Voor de chemische situatie zijn verontreiniging, vermesting en verzoeting van belang. Verzuring speelt geen rol in de Voordelta.

Verontreiniging

In de Voordelta overschrijden de gehalten van een aantal chemische stoffen de Nederlandse en Europese normen (Tabel 4.13). Stoffen als anthraceen, benzo(k)fluorantheen, benzo(a)pyreen en PCB's kunnen zich via de voedselketen ophopen in visetende vogels en zeezoogdieren. In de Voordelta kunnen de roodkeelduiker, kuifduiker, fuut, aalscholver, middelste zaagbek en de gewone zeehond daar in theorie effecten van ondervinden. De mate van overschrijding is echter zo gering dat dit geen invloed heeft op de omvang van de populaties. Ook de normoverschrijdingen van de zware metalen hebben geen effecten op de instandhoudingsdoelen. Het is de verwachting dat de gehalten van deze stoffen in de toekomst zullen afnemen door de maatregelen die de Kaderrichtlijn Water vereist (paragraaf 3.1).

De normoverschrijding van TBT (tributyltin) is wel zeer hoog. Dit kan effect hebben op de populatie van de purperslak die door OSPAR als bedreigde soort is aangewezen. Het is de verwachting dat de emissie van TBT door de scheepvaart in de nabije toekomst zal afnemen af tot waarden die geen effecten veroorzaken. De effecten van TBT dat nu al in het water zit kunnen echter nog tien tot twintig jaar effecten merkbaar blijven.

Tabel 4.13 Prioritaire en niet-prioritaire stoffen die de normen in de Voordelta overschrijden

Prioritaire stoffen	Niet-prioritaire stoffen
Tbt Nikkel Lood Anthraceen Benzo(k)fluorantheen Cadmium Benzo(a)pyreen	Tft Pcb's

Vermesting

De gehalten van fosfaat en stikstof zijn in de Voordelta ongeveer drie keer zo hoog als de normen van de Kaderrichtlijn Water. Dit kan betekenen dat productie van fytoplankton in de huidige situatie hoger is dan in een natuurlijke situatie. Dit leidt tot troebeler water en meer voedsel voor schelpdieren en andere bodemdieren. Het doel van de Kaderrichtlijn Water is dat de aanvoer van fosfor en stikstof uit de stroomgebieden sterk afneemt. Als dat inderdaad gebeurt, zal dat mogelijk gevolgen voor het ecosysteem van de Voordelta kunnen hebben: minder fytoplankton, helderder water en minder bodemdieren. Naar verwachting zal de afname van fosfaat en stikstof tijdens de planperiode van het beheerplan Voordelta zo gering zijn dat geen significante verschuivingen in de populaties van bodemdieren, vissen en vogels zullen optreden.

Verzoeting

Via de Haringvlietsluizen wordt zoet water uit de grote rivieren naar de Noordzee afgevoerd. Hierdoor zijn de zoutgehalten in de Haringvlietmonding lager dan in de rest van de Voordelta. Hoe hoger de rivierafvoer is, des te lager is het zoutgehalte. De rivierafvoer wisselt van seizoen tot seizoen en van jaar tot jaar. Dit levert ook wisselingen in het zoutgehalte op. Bodemdieren zoals kokkels en mesheften zijn gevoelig zijn voor lage zoutgehalten. Door klimaatveranderingen kunnen de rivierafvoeren in de winter toenemen en in de zomer afnemen. Hierdoor zullen grotere fluctuaties optreden in het zoutgehalte.

Fysische toestand

Voor de fysische toestand zijn het gehalte zwevend stof, de watertemperatuur en het zuurstofgehalte van het water van belang.

Zwevend stof

Door de grote aanvoer van meststoffen is het water in de Voordelta troebeler dan in natuurlijke omstandigheden het geval zou zijn. Als de hoeveelheid meststoffen in de toekomst afneemt, zal het water mogelijk helderder worden. Hierdoor kan het succes van foerageren van aalscholver en de fuut afnemen. Ook veranderingen in slibtransport en opwerveling van slib zijn van invloed op de helderheid.

Temperatuur

De watertemperatuur vertoont natuurlijke fluctuaties. Deze temperatuurwisselingen kunnen invloed hebben op het ecosysteem. Slijkgrasvegetaties zijn bijvoorbeeld gevoelig voor vorst. Strengere winters kunnen ook negatieve effecten op vogels zoals de kuifduiker hebben. Dit zijn natuurlijke effecten. Door klimaatveranderingen kan de temperatuur van het zeewater in de toekomst stijgen. De soortensamenstelling zal hierdoor verschuiven.

Zuurstof

Zuurstof is essentieel voor waterorganismen. Lage zuurstofconcentraties in zee kunnen leiden tot sterfte van bodemdieren en vissen. Deze omstandigheden kunnen zich voordoen bij het massaal afsterven van algen of dieren in het water of in de bodem. In de Voordelta komen deze omstandigheden nauwelijks voor.

5 Doelen voor het gebied

In het aanwijzingsbesluit voor de Voordelta zijn de instandhoudingsdoelen voor de Voordelta vastgesteld. Om deze doelen te kunnen bereiken zal het voor een aantal soorten en habitats nodig zijn om maatregelen uit te voeren. Ook kunnen maatregelen nodig zijn om negatieve effecten van de Tweede Maasvlakte te compenseren. Om de noodzaak voor maatregelen te kunnen vaststellen is het van belang om de instandhoudingsdoelen eerst concreter uit te werken en vast te stellen welke knelpunten kunnen optreden. Dit hoofdstuk geeft daar invulling aan en gaat eerst in op de instandhoudingsdoelen (5.1) en vervolgens op de doelen vanuit de compensatieopgave (5.2).

5.1 Instandhoudingsdoelstellingen

In deze paragraaf zijn de instandhoudingsdoelen verder uitgewerkt voor habitats en soorten die mogelijk maatregelen vereisen. Maatregelen kunnen noodzakelijk zijn in de volgende gevallen:

Doelstelling is verbetering van de huidige toestand.	Gewone zeehond
Doelstelling is behoud van de huidige toestand, maar de landelijke staat van instandhouding is ongunstig.	Habitattypen 1110, 1310A, 1320, 1330A, zeeprik, rivierprik, elft, fint, grijze zeehond, roodkeelduiker, fuut, wintertaling, pijlstaart, topper, eider, scholekster, kluut, drieteenstrandloper, steenloper, dwergmeeuw
Doelstelling is behoud van de huidige (gunstige) toestand, maar de trend laat een afname zien.	Krakeend, tureluur
Doelstelling is behoud van de huidige (gunstige) toestand, de trend laat geen afname zien, maar de relatieve bijdrage van de Voordelta in Nederland is groot.	Habitatype 1140, kuifduiker, brilduiker, middelste zaagbek

Voor de bovenstaande habitattypen en soorten is in de onderstaande paragrafen de volgende informatie opgenomen:

- het doel uit het aanwijzingsbesluit;
- de toelichting uit het aanwijzingsbesluit;
- de knelpunten, waarbij is aangegeven welk vorm van gebruik mogelijk effecten heeft op het instandhoudingsdoel;
- een nadere uitwerking van het doel, waarbij is aangegeven wat precies bereikt dient te worden en wat daarvoor nodig is, op welke plaats en in welke periode.

Voor het behalen van de overige instandhoudingsdoelen zijn geen maatregelen nodig:

Overige instandhoudingsdoelstellingen (geen maatregelen vereist)	H1310 B, zwarte zee-eend, aalscholver, lepelaar, grauwe gans, bergeend, smient, slobend, bontbekplevier, zilverplevier, bonte strandloper, rosse grutto, wulp
--	---

Voor deze overige soorten en habitattypen is alleen de beschrijving van het doel uit het aanwijzingsbesluit opgenomen.

[Let op: teksten aanpassen na definitief A-besluit en passende beoordeling!!]

5.1.1 Doelstelling is verbetering

In de Voordelta geldt voor één soort een verbeteropgave, namelijk voor de gewone zeehond. Voor de zeehond betreft het een regionaal probleem in het deltagebied, de landelijke staat van instandhouding is gunstig doordat het met de populatie in de Waddenzee goed gaat .

Doelstelling is verbetering van de huidige toestand.	Gewone zeehond
Doelstelling is behoud van de huidige toestand,	Habitattypen 1110, 1310A, 1320, 1330A, zeeprik, rivierprik, elft, fint,

maar de landelijke staat van instandhouding is ongunstig.	grijze zeehond, roodkeelduiker, fuut, wintertaling, pijlstaart, topper, eider, scholekster, kluut, drietenstrandloper, steenloper, dwergmeeuw
Doelstelling is behoud van de huidige (gunstige) toestand, maar de trend laat een afname zien.	Krakeend, tureluur
Doelstelling is behoud van de huidige (gunstige) toestand, de trend laat geen afname zien, maar de relatieve bijdrage van de Voordelta in Nederland is groot.	Habitattype 1140, kuifduiker, brilduiker, middelste zaagbek

H1365 Gewone zeehond

Doel en toelichting uit Aanwijzingsbesluit: Behoud van de omvang en verbetering van de kwaliteit van het leefgebied voor uitbreiding van de populatie, ten behoeve van een populatie van ten minste 200 individuen in het gehele Deltagebied. De soort verkeert landelijk in een gunstige staat van instandhouding, maar Zuidwest-Nederland herbergt geen levensvatbare populatie. Het streven voor deze regio is een stabiele populatie van ten minste 200 exemplaren, waarbij de Voordelta de grootste bijdrage levert. Hiertoe zal het areaal rustig gebied moeten toenemen en dient het gebied geschikt te worden voor voortplanting.

Knelpunten en uitwerking doel: Landelijk is de staat van instandhouding van de gewone zeehond gunstig, de staat van instandhouding in de delta is echter ongunstig. De verwachting is dat verstoring op droogvallende platen het gebied nu ongeschikt maakt als voortplantings- en rustgebied. Het doel is dat het areaal aan rustig plaatgebied in deze planperiode toeneemt zodat het gebied geschikt wordt voor het grootbrengen van jongen. Het is de verwachting dat het aantal van tenminste 200 individuen in de delta niet in deze periode kan worden gehaald, omdat het proces om te komen tot een stabiele populatie meer tijd kost. Op langere termijn (volgende planperiode) vormen de zeehonden een zelfstandige regionale populatie van minimaal 200 individuen die zijn jongen groot brengt in de gehele delta. Voor de realisatie van het doel is rust nodig op en rond de droogvallende platen waar de gewone zeehond nu regelmatig wordt waargenomen, zoals de Hinderplaat, de Bollen van de Ooster en de Verklikkerplaat. Rust is tijdens de zoogperiode (juni-augustus) cruciaal, maar gedurende het gehele jaar noodzakelijk om te voorkomen dat zeehonden naar elders trekken om hun jongen te krijgen en groot te brengen. De verstoringafstand van zeehonden is 1200 m (van Haaren et. al, 2002).

5.1.2 Doelstelling behoud, staat van instandhouding (matig) ongunstig

Voor vier habitattypen en zestien soorten is de doelstelling behoud terwijl de staat van instandhouding ongunstig is. In een aantal gevallen ligt de oorzaak van de ongunstige staat van instandhouding buiten de Voordelta.

Doelstelling is verbetering van de huidige toestand.	Gewone zeehond
Doelstelling is behoud van de huidige toestand, maar de landelijke staat van instandhouding is ongunstig.	Habitattypen 1110, 1310A, 1320, 1330A, zeeprk, rivierprk, elft, fint, grijze zeehond, roodkeelduiker, fuut, wintertaling, pijlstaart, topper, eider, scholekster, kluut, drietenstrandloper, steenloper, dwergmeeuw
Doelstelling is behoud van de huidige (gunstige) toestand, maar de trend laat een afname zien.	Krakeend, tureluur
Doelstelling is behoud van de huidige (gunstige) toestand, de trend laat geen afname zien, maar de relatieve bijdrage van de Voordelta in Nederland is groot.	Habitattype 1140, kuifduiker, brilduiker, middelste zaagbek

H1110 A/B Permanent met zeewater van geringe diepte overstromde zandbanken

Doel en toelichting uit Aanwijzingsbesluit: Behoud oppervlakte en behoud kwaliteit. Het habitattype permanent overstromde zandbanken komt voornamelijk voor in de vorm van permanent overstromde zandbanken in een buitendelta (subtype B). De Voordelta is een van de belangrijkste

gebieden in ons land voor dit subtype. In het noordelijk deel van het gebied (o.a. nabij de Kwade Hoek) komen over een geringe oppervlakte ook permanent overstroomde banken van het getijdengebied voor (subtype A).

Knelpunten en uitwerking doel: Het huidige gebruik geeft geen knelpunten voor de instandhouding van habitatype 1110. De compensatieopgave levert voor dit habitatype een aanvullende doelstelling op die beschreven is in paragraaf 5.2). Habitatype 1110 komt in de gehele SBZ Voordelta voor en heeft een belangrijke relatie met het habitatype slikwadden en zandplaten (1140). Een belangrijke randvoorwaarde voor habitatype 1110 is een hoge mate van dynamiek. Het habitatype is een belangrijk foerageergebied voor vogels en zeehonden door de aanwezigheid van bodemdieren en vissen.

*H1310A Eenjarige pioniersvegetaties van slik- en zandgebieden met *Salicornia* spp. en andere zoutminnende planten*

Doel en toelichting uit Aanwijzingsbesluit: Behoud oppervlakte en kwaliteit. Het habitatype zilte pionierbegroeiingen wordt aangetroffen op het schor bij Oostvoorne. Hier komen omvangrijke zeekraalbegroeiingen voor (zilte pionierbegroeiingen, zeekraal (subtype A)) en aan de randen van het gebied op kleine schaal zeevetmuurbegroeiingen (zilte pionierbegroeiingen, zeevetmuur (subtype B)).

Knelpunten en uitwerking doel: De huidige intensiteit van gebruik leidt momenteel niet tot knelpunten voor dit habitatype in de Voordelta. Zilte pioniersbegroeiing bestaat vooral uit éénjarige planten en komt voor op de hogere delen van de slikken, op de randen van begroeiing, die periodiek door zeewater worden overspoeld.

*H1320 Schorren met slijkgrasvegetatie (*Spartinion maritimae*)*

Doel en toelichting uit Aanwijzingsbesluit: Behoud oppervlakte en kwaliteit. Het habitatype slijkgrasvelden is waarschijnlijk uitsluitend in een vorm met de exoot engels slijkgras aanwezig. Deze vorm is vanuit het oogpunt van biodiversiteit niet van belang, maar omdat het habitatype plaatselijk een aanzienlijke oppervlakte inneemt, heeft het hier een duidelijke functie als beschermingszone tegen het eroderen van schorren (habitatype 1330 schorren en zilte graslanden). Herstel van begroeiingen van klein slijkgras wordt als weinig haalbaar ingeschat.

Knelpunten en uitwerking doel: De huidige intensiteit van gebruik leidt momenteel niet tot knelpunten voor dit habitatype in de Voordelta. Slijkgrasvelden komen vaak gemengd voor met soorten van zilte pioniersbegroeiing. Vanwege de geringe kwaliteit van slijkgrasvelden mogen deze eventueel afnemen ten gunste van zilte pioniersbegroeiing (H1310), schorren en zilte graslanden (H1330).

*H1330 A Atlantische schorren (*Glauco-Puccinellietalia maritimae*)*

Doel en toelichting uit Aanwijzingsbesluit: Behoud oppervlakte en kwaliteit van schorren en zilte graslanden, buitendijks (subtype A). Het habitatype schorren en zilte graslanden wordt buitendijks (subtype A) aangetroffen op het schor bij Oostvoorne. Het betreft een vrij jong schor met een goede afwisseling van verschillende begroeiingstypen. Het is waarschijnlijk dat het type zich spontaan verder zal uitbreiden.

Knelpunten en uitwerking doel: De huidige intensiteit van gebruik leidt momenteel niet tot knelpunten voor dit habitatype in de Voordelta. Schorren en zilte graslanden komen voor op de hogere delen van de slikken van Voorne die nog wel onder invloed staan van het zeewater. Het is de verwachting dat het oppervlak van dit habitatype zal toenemen door verdere opslibbing van het gebied.

H1095 Zeeprik, 1099 Rivierprik, H1102 Elft, H1103 Fint

Doel en toelichting uit Aanwijzingsbesluit: Behoud omvang en behoud kwaliteit leefgebied voor behoud populatie. De Voordelta is als verblijfgebied vermoedelijk van groot belang, voor de rivierprik van gemiddeld belang. De finten die in de Voordelta voorkomen, horen waarschijnlijk bij de grote populatie die vroeger in het zoetwatergetijdengebied (onder meer Biesbosch) voorkwam.

Knelpunt en uitwerking doel: De grootste kansen voor uitbreiding van de vispopulaties liggen in de paaigebieden in het zoete getijdengebied (fint) en de bovenstroom van de rivieren (elft en zalm). De Haringvlietdam vormt een barrière voor het bereiken van deze gebieden. Alle genoemde vissoorten zijn

anadroom, wat wil zeggen dat volwassen vissen (vooral) in het zoute water leven maar zich voortplanten en deels ook opgroeien in zoet water. Na een bepaalde leeftijd trekken de vissen naar het zoute water. Voor behoud van de populatie in de Nederlandse rivieren is een betere verbinding nodig met het Natura 2000-gebied Haringvliet. In de planperiode wordt de verbinding met het Haringvliet verbeterd om de mogelijkheden voor doortrek van zeeprík, rivierprík, elft en fint naar de paaigebieden te vergroten, waardoor jaarrond de intrek van de verschillende soorten mogelijk wordt gemaakt.

H1364 Grijs zeehond

Doel en toelichting uit Aanwijzingsbesluit: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie. De grijze zeehond is recentelijk waargenomen in aantallen van 200 stuks. Tevens is de eerste voortplanting van deze soort geconstateerd. De soort verkeert landelijk in een matig ongunstige staat van instandhouding.

Knelpunten en uitwerking doel: De soort is in de afgelopen tijd in aantal toegenomen. Toch is het voor behoud van de populatie noodzakelijk om verstoring rond rustgebieden te vermijden. Deze rustgebieden worden jaarrond gebruikt, het meest intensief in maart-april (verhaarperiode) en in de toekomst mogelijk ook voor het zogen van jongen (januari-februari). De grijze zeehond is een viseter die het grootste deel van de tijd in het water verblijft. Om te rusten maken grijze zeehonden van dezelfde platen gebruik als gewone zeehonden, maar ze hebben een voorkeur voor zandbanken die bij normaal hoogwater niet onderlopen. De meeste grijze zeehonden worden aangetroffen op de Hinderplaat, de Bollen van de Ooster, en de Verklikkerplaat. In de periode maart-april verharen de dieren en verblijven dan vaker aan de kant. Dezelfde platen kunnen gebruikt worden voor het werpen van jongen dat plaatsvindt in januari-februari.

A001 Roodkeelduiker

Doel en toelichting uit Aanwijzingsbesluit: Behoud van omvang en kwaliteit van leefgebied. De aantallen zijn waarschijnlijk van grote nationale betekenis. Het gebied heeft onder meer een functie als foerageergebied. Recent lijken de aantallen landelijk te zijn toegenomen. Het belangrijkste gebied is het Brouwershavense Gat, waar 's winters steeds meer aantallen verblijven (tot 490 in 2000/2001). Behoud van de huidige situatie is voldoende, op landelijk niveau is geen herstelopgave geformuleerd.

Knelpunt en uitwerking doel: Momenteel zijn er bij de huidige gebruiksintensiteit geen knelpunten in de Voordelta. De roodkeelduiker is wel zeer gevoelig voor verstoring door onder meer motorboten en wind- of kitesurfers. Verstoringafstanden van één tot vier kilometer zijn gerapporteerd. Het recreatieseizoen zal naar verwachting steeds eerder beginnen en daardoor overlappen met de periode waarin de meeste roodkeelduikers aanwezig zijn (maart, uitloop in april). De roodkeelduiker is een visetende duiker die vooral voorkomt in het Brouwerhavense Gat, waarschijnlijk door de uitstroom van grote hoeveelheden vis vanuit de Grevelingen. Aangezien de roodkeelduiker erg verstoringgevoelig is dient in dit foerageergebied het gebruik dat verstoring veroorzaakt gedurende de periode november tot en met maart niet toe te nemen.

A005 Fuut

Doel en toelichting uit Aanwijzingsbesluit: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 280 vogels (seizoensgemiddelde). Aantallen van nationale betekenis. Het gebied heeft o.a. een functie als foerageergebied. Hele jaar present, lage aantallen in maart-mei, piek in oktober, net als in de Oosterschelde (in de rest van de delta winterpieken in januari). 's Zomers vooral in het water voor de Haringvlietsluizen, later in het seizoen ook voor de Brouwersdam. Aantallen fluctueren enigszins, geen duidelijke trend. Behoud van de huidige situatie is voldoende, de waarschijnlijke oorzaak van de landelijk ongunstige staat van instandhouding is niet gelegen in dit gebied.

Knelpunten en uitwerking doel: Momenteel zijn er bij de huidige gebruiksintensiteit geen knelpunten in de Voordelta. De fuut komt het gehele jaar verspreid in de Voordelta voor en foerageert op vis dat in voldoende mate aanwezig dient te zijn.

A052 Wintertaling

Doel en toelichting uit Aanwijzingsbesluit: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 209 vogels (seizoensgemiddelde). Aantallen van

nationale betekenis. Het gebied heeft o.a. een functie als foerageergebied. Sterke najaarspiek in september/oktober (en soms een tweede piek in december/januari door vorsttrek), vroeger en korter verblijf dan elders in de zoute delta. Lage aantallen rond midden jaren negentig, net als bij andere grondeleenden, daarna herstel. Behoud van de huidige situatie is voldoende, op landelijk niveau is geen herstelopgave geformuleerd.

Knelpunt en uitwerking doel: Er zijn géén aanwijzingen dat het huidige gebruik de staat van instandhouding van de wintertaling in gevaar brengt. De wintertaling is relatief gevoelig voor verstoring door oever- en waterrecreatie. De toenemende recreatiedruk, met name de verwachte verlenging van het recreatieseizoen, kan in de toekomst problemen veroorzaken. De wintertaling is van het najaar (augustus) tot het voorjaar (april) in de Voordelta aanwezig, vooral op de Slikken van Voorne en bij de Haringvlietdam. De draagkracht van deze gebieden voor de wintertaling dient ten minste behouden te worden.

A054 Pijlstaarteend

Doel en toelichting uit Aanwijzingsbesluit: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 253 vogels (seizoensgemiddelde). Aantallen van nationale en internationale betekenis. Het gebied heeft o.a. een functie als foerageergebied. Geconcentreerd in de intergetijdgebieden. Relatief lage aantallen pijlstaarten rond midden jaren negentig, net als bij andere grondeleenden. Behoud van de huidige situatie is voldoende, op landelijk niveau is geen herstelopgave geformuleerd.

Knelpunt en uitwerking doel: De huidige intensiteit van gebruik leidt op dit moment niet tot knelpunten voor deze soort in de Voordelta. Momenteel zijn er bij de huidige gebruikintensiteit geen knelpunten in de Voordelta. De pijlstaarteend is gevoelig voor verstoring door oever- en waterrecreatie. Het is de verwachting dat de recreatiedruk toe zal nemen, onder meer door verlenging van het recreatieseizoen. Hierdoor kan recreatie een knelpunt vormen voor het realiseren van het instandhoudingsdoel van de pijlstaart. Net zoals andere grondeleenden, zoals wintertaling, smient, slobbeend, krakeend, bergeend en de grauwe gans maakt de pijlstaarteend gebruik van de Slikken van Voorne als rust- en foerageergebied. De pijlstaarteend is aanwezig in de periode september-april. Het doel is dat de draagkracht van deze gebieden voor de pijlstaarteend ten minste behouden blijft door voldoende rust te bieden.

A062 Topper

Doel en toelichting uit Aanwijzingsbesluit: De huidige intensiteit van gebruik leidt op dit moment niet tot knelpunten voor deze soort in de Voordelta. Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 80 vogels (seizoensgemiddelde). Aantallen toppers van nationale betekenis, in 1993-1997 ook van internationale betekenis. Het gebied heeft o.a. een functie als foerageergebied. Wintergast. Voorheen belangrijkste gebied in de delta, maar tegenwoordig ondergeschikt aan het Haringvliet. Aantallen vertonen een piek rond 1995 en daarna een forse afname, herinnerend aan de tijdelijke aanwezigheid in de Noordzeekustzone rond 1995 en het uitwijken van andere schelpdiereters vanuit de Waddenzee in die periode (Haringvliet vertoont echter niet dit patroon). De recente aantallen zijn echter lager dan die in de tweede helft van de jaren tachtig.

Knelpunt en uitwerking doel: Bodemberoerende (schelpdier)visserij en andere bodemberoerende activiteiten in het noordelijke deel van de Voordelta beperken mogelijk het voedselaanbod van toppers. Ook vormt de zoetwatertoevoer vanuit het Haringvliet mogelijk een beperking van de schelpdierbestanden in de monding. De topper is ook gevoelig voor recreatievaart, de verstoringsafstand voor scheepvaart bedraagt minimaal 500 meter. Toppers zijn in de winter in de Voordelta aanwezig en foerageren op schelpdieren die op geringe waterdiepte in de zeebodem leven. Voor het behoud van de kwaliteit van het leefgebied is het cruciaal dat de schelpdiervoorraad (kokkels en mossels) op peil blijft. Geschikte foerageergebieden liggen in het mondingsgebied van het Haringvliet, bij de Hinderplaat en in potentie ook bij de Bollen van de Ooster. Naast beschikbaar voedsel moet er ook voldoende rust zijn.

A063 Eider

Doel en toelichting uit Aanwijzingsbesluit: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 2.500 vogels (midwinteraantal). De aantallen zijn van

nationale betekenis. Het gebied heeft onder meer een functie als foerageergebied. De aantallen fluctueren sterk van jaar tot jaar. Deze fluctuaties vertonen overeenkomst met die van de zwarte zee-eend en zijn wellicht verbonden aan jaarlijkse verschillen in beschikbaarheid van schelpdieren ter plaatse. De recente afname zou, net als die in de Noordzeekustzone, een teken kunnen zijn van herstel van de voedselsituatie in de Waddenzee. Behoud van de huidige situatie is voldoende, de waarschijnlijke oorzaak van de landelijk ongunstige staat van instandhouding is niet gelegen in dit gebied.

Knelpunt en uitwerking doel: De huidige intensiteit van gebruik leidt op dit moment niet tot knelpunten voor deze soort in de Voordelta. Als de schelpdiervisserij in het noordelijke deel van de Voordelta toeneemt, kan het voedselaanbod voor eidereenden afnemen. Ook is de eidereend gevoelig voor recreatievaart en kan een knelpunt ontstaan als de omvang toeneemt en het recreatieseizoen langer wordt. Cruciaal is het op peil houden van de schelpdiervoorraad in de voedselgebieden van de eider. In de Voordelta bestaat het voedsel vooral uit kokkels die voorkomen bij de Brouwersdam. Hier komen ook mossels voor die de eider als voedsel gebruikt. Dit gebied dient vooral in de winter als voedselgebied. In het vroege voorjaar komt de eidereend voor bij de Hinderplaat en de Bollen van de Ooster waar alternatieve voedseldieren gebruikt worden, zoals de Amerikaanse zwaardschede. Ook is voldoende rust in deze gebieden van belang.

A130 Scholekster

Doel en toelichting uit Aanwijzingsbesluit: Behoud van omvang en kwaliteit van leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 2.500 vogels (seizoensgemiddelde). Aantallen van nationale betekenis. Het gebied heeft onder meer een functie als foerageergebied en slaapplek. De schatting van de draagkracht is op beide functies gebaseerd. Behoud van de huidige situatie is voldoende, de waarschijnlijke oorzaak van de landelijk ongunstige staat van instandhouding is niet gelegen in dit gebied.

Knelpunt en uitwerking doel: De huidige intensiteit van gebruik leidt op dit moment tot negatieve effecten als gevolg van verstoring door oever- en waterrecreatie. De toenemende recreatedruk kan in de toekomst extra problemen veroorzaken. Dit geldt vooral voor de verlenging van het seizoen tot in het najaar. De scholekster gebruikt vooral de Slikken van Voorne als rust- en foerageergebied en komt het hele jaar voor met de grootste aantallen in de maanden augustus en september. De draagkracht van dit gebied voor de scholekster moet ten minste behouden blijven door de aanwezigheid van rust en de beschikbaarheid van voedsel in de vorm van schelpdieren (kokkels) te garanderen.

A132 Kluut

Doel en toelichting uit Aanwijzingsbesluit: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 148 vogels (seizoensgemiddelde). Aantallen van nationale betekenis. Het gebied heeft o.a. een functie als foerageergebied en slaapplek. De draagkrachtschatting heeft betrekking op beide functies (gebaseerd op tellingen van hoogwatervluchtplaatsen). Afnemen met een minimum in de tweede helft van de jaren negentig, dat ongeveer complementair is met een maximum in de Kwade Hoek. Behoud van de huidige situatie is voldoende, op landelijk niveau is geen herstelopgave geformuleerd.

Knelpunt en uitwerking doel: De huidige intensiteit van gebruik leidt op dit moment niet tot knelpunten voor de kluut in de Voordelta. De kluut is met name gevoelig voor verstoring door oever- en landrecreatie. De toenemende recreatedruk kan in de toekomst problemen veroorzaken. Daarom is het van belang om betreding van gebieden die geschikt zijn voor de kluut te voorkomen. Net als de scholekster maakt de kluut vooral gebruik van de Slikken van Voorne als rust en foerageergebied, waarbij gefoerageerd wordt op kleine bodemdieren. De kluut komt het hele jaar door met tijdelijk lage aantallen in de winterperiode. De draagkracht van dit gebied voor de kluut dient ten minste behouden te worden door voor voldoende rust te zorgen.

A144 Drieteenstrandloper

Doel en toelichting uit Aanwijzingsbesluit: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 350 vogels (seizoensgemiddelde). Aantallen van nationale betekenis. Het gebied heeft o.a. een functie als foerageergebied en slaapplek. De draagkrachtschatting heeft betrekking op beide functies (gebaseerd op tellingen van

hoogwatervluchtplaatsen). Belangrijkste gebied na Waddenzee, Noordzeekustzone en Westerschelde. Toegenomen volgens een patroon dat voldoet aan het landelijke beeld. Behoud van de huidige situatie is voldoende, op landelijk niveau is geen herstelopgave geformuleerd.

Knelpunten en uitwerking doel: De huidige intensiteit van gebruik leidt op dit moment niet tot knelpunten voor de kluut in de Voordelta. De drieteenstrandloper is matig gevoelig voor verstoring door oever- en landrecreatie. Op drukke stranden is zijn drieteenstrandlopers afwezig. Ook kunnen herhaaldelijke strandsuppleties het foerageergebied aantasten. De drieteenstrandloper foerageert vooral op de Slikken van Voorne en verspreid op de stranden. De soort komt met name in de periode augustus tot en met mei voor.

A169 Steenloper

Doel en toelichting uit Aanwijzingsbesluit: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 71 vogels (seizoensgemiddelde). Aantallen van nationale betekenis. Het gebied heeft o.a. een functie als foerageergebied en slaapplek. De draagkrachtschatting heeft betrekking op beide functies (gebaseerd op tellingen van hoogwatervluchtplaatsen). Aantallen vertonen fluctuaties die lijken op die van de Westerschelde, maar zonder negatieve tendens. Behoud van de huidige situatie is voldoende, de waarschijnlijke oorzaak van de landelijk ongunstige staat van instandhouding is niet gelegen in dit gebied.

Knelpunt en uitwerking doel: De huidige intensiteit van gebruik leidt op dit moment niet tot knelpunten voor de kluut in de Voordelta. De steenloper is weinig gevoelig voor verstoring door water- oever- en landrecreatie. De steenloper komt in de Voordelta vooral voor op harde zeeveringen, zoals de Brouwersdam, Neeltje Jans en Westkapelle, waar gefoerageerd wordt op kleine dieren die zich tussen aanspoelsel en tussen de stenen van de zeevering bevinden. Daarnaast wordt de steenloper waargenomen op stranden en platen. De soort komt het hele jaar voor en bereikt piekwaarden in februari. Handhaven van geschikt leefgebied is een voorwaarde om de draagkracht van de Voordelta voor de steenloper te kunnen behouden.

A177 Dwergmeeuw

Doel en toelichting uit Aanwijzingsbesluit: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied. Aantallen van nationale betekenis. Het gebied heeft o.a. een functie als foerageergebied. De landelijke staat van instandhouding is matig ongunstig als gevolg van een negatieve trend bij overwinterende vogels in het IJsselmeer, terwijl trends in het algemeen gekoppeld zijn aan de situatie in de broedgebieden. Behoud van de huidige situatie is voldoende, de waarschijnlijke oorzaak van de landelijk ongunstige staat van instandhouding is niet gelegen in dit gebied.

Knelpunt en uitwerking doel: Er zijn en worden geen knelpunten verwacht voor de instandhouding van de dwergmeeuw. De dwergmeeuw komt vooral boven open water voor en leeft van kleine ongewervelde dieren die zich op of aan het wateroppervlak bevinden. Doortrek vindt plaats in de maanden april-mei en oktober-november.

5.1.3 De doelstelling behoud, de trend is afname

Voor een aantal vogelsoorten geldt dat de landelijke staat van instandhouding gunstig is maar dat recent in de Voordelta een negatieve trend wordt waargenomen. Voor het behoud van de huidige populaties mogen bepaalde vormen van gebruik niet toenemen.

Doelstelling is verbetering van de huidige toestand.	Gewone zeehond
Doelstelling is behoud van de huidige toestand, maar de landelijke staat van instandhouding is ongunstig.	Habitattypen 1110, 1310A, 1320, 1330A, zeeprk, rivierprk, elft, fint, grijze zeehond, roodkeelduiker, fuut, wintertaling, pijlstaart, topper, eider, scholekster, kluut, drieteenstrandloper, steenloper, dwergmeeuw
Doelstelling is behoud van de huidige (gunstige) toestand, maar de trend laat een afname zien.	Krakeend, tureluur
Doelstelling is behoud van de huidige (gunstige) toestand, de trend laat geen afname zien, maar de	Habitattype 1140, kuifduiker, brilduiker, middelste zaagbek

relatieve bijdrage van de Voordelta in Nederland is groot.	
--	--

A051 Krakeend

Doel en toelichting uit Aanwijzingsbesluit: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 90 vogels (seizoensgemiddelde). Aantallen van nationale betekenis. Het gebied heeft o.a. een functie als foerageergebied. Hele jaar present, maar vooral november-maart, net als de rest van de zoute delta (met uitzondering van Oosterschelde, met zomerpiek). Met name in de buitenhaven van Stellendam, foeragerend op algen en wieren tussen het basalt. Toegenomen, maar niet geheel volgens het landelijk beeld; relatief lage aantallen in de eerste helft van de jaren negentig, vergelijkbaar met de patronen van andere grondeledende (met name slobeend). Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijke staat van instandhouding.

Knelpunten en uitwerking doel: De krakeend is een relatief verstoringsgevoelige eendensoort met een verstoringsafstand van ongeveer 300 meter voor watersporters. Het huidige gebruik vormt mogelijk een knelpunt. De krakeend komt het hele jaar voor bij de Slikken van Voorne, met name in de winterperiode van september tot en met april. In die periode moet op die locatie voldoende rust te zijn.

A162 Tureluur

Doel en toelichting uit Aanwijzingsbesluit: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 457 vogels (seizoensgemiddelde). Aantallen van nationale betekenis. Het gebied heeft o.a. een functie als foerageergebied en slaapplek. De draagkrachtschatting heeft betrekking op beide functies (gebaseerd op tellingen van hoogwatervluchtplaatsen). De aantallen zijn sinds eind jaren tachtig afgenomen. De afname gaat gepaard met een toename op de Kwade Hoek, net als bij andere steltlopers van de intergetijdegebieden (zilverplevier, bonte strandloper, rosse grutto, bontbekplevier, kluut), en houdt wellicht verband met verschuivingen in het aanbod aan intergetijdegebied in de regio als gevolg van erosie en sedimentatiepatronen. Behoud van de huidige situatie is voldoende.

Knelpunten en uitwerking doel: De tureluur is gevoelig voor verstoring door water- oever- en landrecreatie. Bij regelmatige verstoring wordt de voedselopname van de tureluur te veel beperkt. Het huidige gebruik vormt een knelpunt voor de instandhouding van de soort door verstoring. Het voorkomen van de tureluur is gebonden aan slikken en schorren. In de Voordelta komt de soort onder meer voor op de Slikken van Voorne waar gefoerageerd wordt op kleine bodemdieren. De tureluur wordt het hele jaar door waargenomen met een piek in de maand juli. De Voordelta is voor de tureluur een zeer belangrijk gebied binnen het Deltagebied. De draagkracht van dit gebied voor de tureluur dient ten minste behouden te worden door voor voldoende rust te zorgen.

5.1.4 De doelstelling behoud, de trend geen afname, groot belang Voordelta

Voor een aantal soorten vormt de Voordelta een belangrijk gebied voor de populatie in Nederland. Voor deze instandhoudingsdoelen geldt een behoudsdoel en de trend laat geen afname zien. Voor deze soorten is het zaak om het ontstaan van knelpunten te vermijden.

Doelstelling is verbetering van de huidige toestand.	Gewone zeehond
Doelstelling is behoud van de huidige toestand, maar de landelijke staat van instandhouding is ongunstig.	Habitattypen 1110, 1310A, 1320, 1330A, zeeprrik, rivierprrik, elft, fint, grijze zeehond, roodkeelduiker, fuut, wintertaling, pijlstaart, topper, eider, scholekster, kluut, drietenstrandloper, steenloper, dwergmeeuw
Doelstelling is behoud van de huidige (gunstige) toestand, maar de trend laat een afname zien.	Krakeend, tureluur
Doelstelling is behoud van de huidige (gunstige) toestand, de trend laat geen afname zien, maar de relatieve bijdrage van de Voordelta in Nederland is groot.	Habitatype 1140, kuifduiker, brilduiker, middelste zaagbek

H1140 A/B Bij eb droogvallende slikwadden en zandplaten

Doel en toelichting uit Aanwijzingsbesluit: Behoud oppervlakte en kwaliteit van slik- en zandplaten. Het habitattypen slik- en zandplaten komt voor in de vorm van hoogdynamische zandplaten (*Noordzeekustzone*, subtype B) en in de vorm van laagdynamische platen (*getijdengebied*, subtype A). Het gebied is vooral van belang voor slik- en zandplaten, *Noordzeekustzone* (subtype B), dat landelijk in een gunstige staat van instandhouding verkeert. De slik- en zandplaten, *getijdengebied* (subtype A), komen voor op de Westplaat.

Knelpunt en uitwerking doel: Habitatsubtype A komt in de Voordelta alleen voor in het gebied de Slikken van Voorne. Het gebied heeft een belangrijke functie als rust- en foerageergebied voor verschillende soorten vogels, waaronder steltlopers en eenden. Verstoring van de rust en de slikken, met name door recreatie, vormt het belangrijkste knelpunt voor de aanwezigheid van vogels in dit gebied. De huidige gebruiksintensiteit geeft geen knelpunten voor het oppervlak en de kwaliteit van dit habitatsubtype B. De verstoring door recreatie nabij de droogvallende platen neemt toe. Daardoor de functie van het habitattypen als foerageer- en rustgebied voor vogels en zeehonden kwetsbaar. De droogvallende platen zijn vooral van groot belang voor het voorkomen van zeehonden en voor verschillende vogelsoorten. In de zomerperiode kunnen de platen in de toekomst, bij afname van verstoring, dienst doen als gebied waar de zeehonden hun jongen rustig kunnen zogen.

A007 Kuifduiker

Doel en toelichting uit Aanwijzingsbesluit: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 6 vogels (seizoensgemiddelde). Aantallen van nationale betekenis. Het gebied heeft o.a. een functie als foerageergebied. Belangrijkste gebied na Grevelingen en Oosterschelde. Recent sterk toegenomen, net als in andere delen van de regio. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijke staat van instandhouding.

Knelpunten en uitwerking doel: Het huidige gebruik leidt niet tot knelpunten voor het voorkomen van de kuifduiker. Deze vogel is in aantal toegenomen, ondanks toename van de recreatiedruk. De kuifduiker is met name gevoelig voor verstoring door recreatievaart. De kuifduiker is een viseter die hoofdzakelijk in het water voor de Brouwersdam wordt aangetroffen en daarnaast verspreid over de Voordelta aanwezig is. De soort wordt van oktober tot en met maart waargenomen, met als piekmaand februari.

A067 Brilduiker

Doel en toelichting uit Aanwijzingsbesluit: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 330 vogels (seizoensgemiddelde). Aantallen van nationale betekenis. Het gebied heeft o.a. een functie als foerageergebied. Vooral bij de Slikken van Voorne en bij de Brouwersdam. Aantallen zijn significant toegenomen ondanks fluctuaties. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijke staat van instandhouding.

Knelpunten en uitwerking doel: Hoewel de brilduiker van alle eendachtigen het meest gevoelig is voor verstoring door waterrecreatie, lijken er momenteel geen knelpunten te bestaan. De brilduiker foerageert op schelpdieren en andere kleine bodemdieren in ondiep water. De soort komt van november tot en met maart voor in het gebied van de Brouwersdam tot de Slikken van Voorne.

A069 Middelste zaagbek

Doel en toelichting uit Aanwijzingsbesluit: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 120 vogels (seizoensgemiddelde). Aantallen van nationale betekenis. Het gebied heeft o.a. een functie als foerageergebied. Belangrijkste gebied na Grevelingen en Oosterschelde, maar sterk ondergeschikt aan Grevelingen. Het fluctuatiepatroon binnen de significante toename is overeenkomstig met dat van de Grevelingen. De soort komt in de periode oktober tot en met juni in de Voordelta voor. Behoud van de huidige situatie is voldoende gezien de landelijke staat van instandhouding.

Knelpunten en uitwerking doel: De middelste zaagbek is relatief verstoringsgevoelig. De verstoringsafstand bedraagt meer dan 300 meter. Omdat de soort vooral in de wintermaanden aanwezig is, zijn de effecten van waterrecreatie beperkt. De middelste zaagbek is een viseter die in

Nederland vooral in de zoute Delta overwintert. De vogel komt verspreid voor langs oevers en op open water.

5.1.5 Overige instandhoudingsdoelen

Voor onderstaande habitattypen en soorten levert het realiseren van de instandhoudingsdoelen geen knelpunten op, uitgaande van de huidige staat van instandhouding en de trend. De Voordelta is voor de Nederlandse populatie van deze soorten of het Nederlandse habitatoppervlak van gering belang. Voorwaarde voor het behoud van deze soorten is voldoende voedsel en rust in gebieden met slikken en kwelders (Slikken van Voorne).

Doelstelling is verbetering van de huidige toestand.	Gewone zeehond
Doelstelling is behoud van de huidige toestand, maar de landelijke staat van instandhouding is ongunstig.	Habitattypen 1110, 1310A, 1320, 1330A, zeeprrik, rivierprrik, elft, fint, grijze zeehond, roodkeelduiker, fuut, wintertaling, pijlstaart, topper, eider, scholekster, kluut, drietenstrandloper, steenloper, dwergmeeuw
Doelstelling is behoud van de huidige (gunstige) toestand, maar de trend laat een afname zien.	Krakeend, tureluur
Doelstelling is behoud van de huidige (gunstige) toestand, de trend laat geen afname zien, maar de relatieve bijdrage van de Voordelta in Nederland is groot.	Habitatype 1140, kuifduiker, brilduiker, middelste zaagbek
Overige instandhoudingsdoelstellingen	H1310 B, zwarte zee-eend, aalscholver, lepelaar, grauwe gans, bergeend, smient, slobeend, bontbekplevier, zilverplevier, bonte strandloper, rosse grutto, wulp

Habitatype / soort	Doel in aanwijzingsbesluit
H1310 B	Behoud oppervlakte en kwaliteit
Zwarte zee-eend (zie ook 5.2)	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 9.700 vogels (midwinter aantal)
Aalscholver	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 480 vogels (seizoensgemiddelde).
Lepelaar	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 10 vogels (seizoensgemiddelde)
Grauwe gans	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 70 vogels (seizoensgemiddelde)
Bergeend	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 360 vogels (seizoensgemiddelde)
Smient	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 380 vogels (seizoensgemiddelde)
Slobeend	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 90 vogels (seizoensgemiddelde)
Bontbekplevier	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 70 vogels (seizoensgemiddelde)
Zilverplevier	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 210 vogels (seizoensgemiddelde)
Bonte strandloper	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 620 vogels (seizoensgemiddelde)
Rosse grutto	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 190 vogels (seizoensgemiddelde)
Wulp	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 980 vogels (seizoensgemiddelde)

5.2 Compensatieopgave

De Natuurbeschermingswet 1998 schrijft voor dat eventuele effecten van een project op een Natura 2000 gebied beoordeeld dienen te worden in combinatie met andere projecten, plannen en handelingen. In de MER aanleg Maasvlakte 2 [verwijzing] is vanuit de eisen die het bestemmingsplan MV2 stelt inzicht gegeven in de afzonderlijke cumulatieve effecten. Voor de Voordelta genereren de activiteiten als gevolg van ingebruikname van de Tweede Maasvlakte een aantal beperkte effecten voor een twintigtal kust- en zeevogels met een instandhoudingsdoel, die niet significant zijn. Voor de **Zwarte zee-eend**, **Grote stern** en de **Visdief** genereert de aanleg het wegvallen van een deel van het leefgebied als gevolg van de aanwezigheid van de Tweede Maasvlakte een dusdanig effect dat er een gezamenlijk effect van de aanwezigheid en aanleg ontstaat dat er significante gevolgen optreden voor deze soorten. Daarnaast treedt er een verlies van maximaal 2455 hectare op van habitatype 1110 permanent overstromde zandbanken, wat significante gevolgen heeft voor het habitatype. Significante effecten dienen ten gevolge van de Natuurbeschermingswet 1998 gecompenseerd te worden.

ter info:

Onderstaande effecten zijn beoordeeld als significant in de lopende MER procedure voor de aanleg en aanwezigheid van de Tweede Maasvlakte. Discussie over het al dan niet significant zijn van effecten zal ook in het kader van deze procedure plaatsvinden. In het beheerplan is deze nog niet vastgestelde conclusie als uitgangspunt genomen. Aspecten die een rol spelen bij de beoordeling van de significantie van een effect zijn:

- omvang van het effect
- landelijke staat van instandhouding van de soort of habitat
- de instandhoudingsdoelstelling van de soort of habitat (handhaving huidige toestand of herstel)

H1110 A/B Permanent met zeewater van geringe diepte overstromde zandbanken

Effect: Door de aanleg van de Tweede Maasvlakte gaat 2455 hectare van habitatype 1110 verloren. Dit wordt veroorzaakt door het ruimtebeslag van 1960 hectare en door het ontstaan van een erosiekuil van 470 hectare. Het verlies betreft 2.8% van habitatype 1110 in de Voordelta. Dit effect is als significant beoordeeld.

Compensatieopgave: Het is niet mogelijk het habitat dat verloren gaat elders opnieuw aan te leggen. Daarom is in de Planologische Kernbeslissing Mainportontwikkeling Rotterdam (2003/2006) vastgelegd dat het verlies aan areaal van habitatype 1110 wordt gecompenseerd door in de Voordelta voor hetzelfde habitatype een kwaliteitsverbetering te realiseren. Hier wordt invulling aan gegeven door het instellen van een zeereservaat in het Natura 2000-gebied Voordelta. Het uitgangspunt bij het vaststellen van de omvang van het zeereservaat is dat door het beperken van bodemberoerende activiteiten een kwaliteitsverbetering van ongeveer 10% te bereiken is door in het gebied te beperken of uit te sluiten [verwijzing PKB]. Omdat het verlies aan habitatype 1110 2455 hectare bedraagt, is een compensatieoppervlak nodig van 24.550 hectare.

A065 Zwarte zee-eend

Effect: Door het ruimtebeslag van de Tweede Maasvlakte verdwijnt **3.0%** van het potentiële foerageergebied van de Zwarte zee-eend. Dit effect is als significant beoordeeld.

Compensatieopgave: Omdat er significante effecten zijn op de Zwarte zee-eend, geldt voor deze soort in het zeereservaat een verhoogde doelstelling. Dit betreft in eerste instantie het verbeteren van de foerageerfunctie van dit gebied, door een verhoging van het voedselaanbod. De verspreiding van de zwarte zee-eend wordt bepaald door de aanwezigheid van schelpdieren, met name de halfgeknotte strandschelp (*Spisula substruncata*) en mesheften (*Ensis directus*), die op geringe waterdiepte in de zeebodem voorkomen.. Om het verlies aan geschikt foerageergebied door de aanleg van de Tweede

Maasvlakte te compenseren dient de hoeveelheid voedsel in het zeereservaat toe te nemen. Naast het verhogen van de voedselvoorraad is het wenselijk de omstandigheden te verbeteren die een versturende werking hebben op de Zwarte zee-eend. Verstoring heeft invloed op het gedrag en foerageersucces van vogels. Door het beperken van verstoring door recreatie en scheepvaartbewegingen in de concentratie gebieden van de soort is het voor de Zwarte Zee-eend mogelijk om optimaal van het verhoogde voedselaanbod te kunnen profiteren. De belangrijkste (huidige) concentratiegebieden voor de Zwarte zee-eend liggen ten oosten van de Bollen van de Ooster en rond het Brouwershavense Gat en de Bollen van het Nieuwe Zand.

A191 Grote stern

Effect: De Voordelta is niet aangewezen voor deze soort, maar de grote stern is wel een kwalificerende broedvogelsoort voor aangrenzende Natura 2000-gebieden en foerageert in de Voordelta. In het broedseizoen is de Voordelta relatief belangrijker voor de grote stern als foerageergebied. In deze periode is er dan ook een significant negatief effect (6900 vogeldagen, 1.7% van het aantal vogels) als gevolg van de afname van de omvang en kwaliteit (doorzichtafname) van het foerageergebied in de Voordelta voor de grote stern. De doorzichtafname is direct gerelateerd aan de aanlegfase van de Tweede Maasvlakte.

Compensatieopgave: Omdat er significante effecten zijn op de Grote stern, geldt voor deze soort in het zeereservaat een verhoogde doelstelling. Dit betreft het verbeteren van de foerageerfunctie van de Voordelta tijdens de broedperiode. Het is niet mogelijk om de kwaliteit van het foerageergebied dicht bij het broedgebied te verbeteren. Daarom wordt de kwaliteitsverbetering gezocht in het dichterbij brengen van de broedgebiedfunctie bij het foerageergebied. Het gaat in de Voordelta om vogels die vanuit de grote kolonies in de Grevelingen en het Haringvliet foerageervluchten ondernemen op kleine vis in ondiep water. De afstand tussen de broedkolonies en de foerageergebieden mag niet te groot worden, bij voorkeur minder dan 15 km en niet groter dan 40 km. Door rust te creëren tijdens de broedperiode op de droogvallende platen zoals de Hinderplaat en de Bollen van de Ooster kunnen deze dienen als 'stepping stones' voor de juveniele vogels naar het verder gelegen foerageergebied.

Visdief

Effect: De Voordelta is niet aangewezen voor deze soort, maar de visdief is wel een kwalificerende broedvogelsoort in aangrenzende Natura 2000-gebieden en foerageert in de Voordelta. In het broedseizoen is de Voordelta relatief belangrijker voor de visdief als foerageergebied. In deze periode is er dan ook een significant negatief effect (8100 vogeldagen, 5,9% van het aantal vogels) als gevolg van de afname van de omvang en kwaliteit (doorzichtafname) van het foerageergebied in de Voordelta voor de visdief. De doorzichtafname is direct gerelateerd aan de aanlegfase van de Tweede Maasvlakte.

Compensatieopgave: Omdat er significante effecten zijn op de visdief, geldt voor deze soort in het zeereservaat een verhoogde doelstelling. Dit betreft het verbeteren van de foerageerfunctie van de Voordelta tijdens de broedperiode. Het is niet mogelijk om de kwaliteit van het foerageergebied dicht bij het broedgebied te verbeteren. Daarom wordt de kwaliteitsverbetering gezocht in het dichterbij brengen van de broedgebiedfunctie bij het foerageergebied. Het gaat in de Voordelta om vogels die vanuit de grote kolonies in het Haringvliet foerageervluchten ondernemen op kleine vis in ondiep water. De afstand tussen de broedkolonies en de foerageergebieden mag niet te groot worden, minder dan 10 km, maar bij voorkeur minder dan 3 km. Door rust te creëren tijdens de broedperiode op de droogvallende platen zoals de Hinderplaat kunnen deze dienen als 'stepping stones' voor de juveniele vogels naar het verder gelegen foerageergebied.

5.3 Conclusies

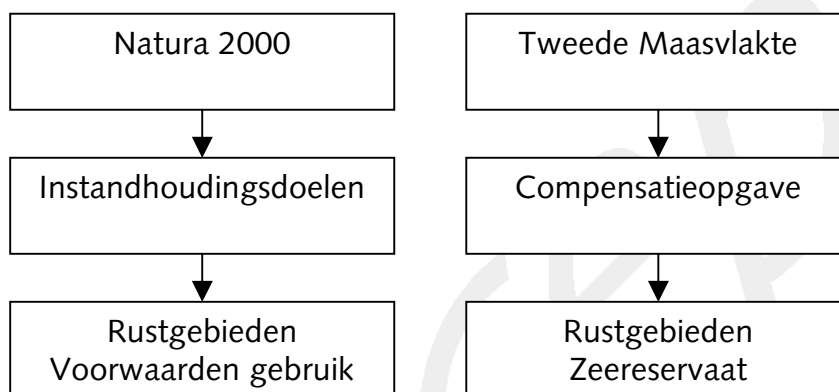
In voorgaande paragrafen zijn knelpunten gesignaleerd voor het realiseren van een aantal instandhoudingsdoelen. Voor deze knelpunten moeten oplossingen worden gevonden:

Instandhoudingsdoel	Knelpunt	Oplossing
Gewone zeehond	Verstoring van platen door recreatie	Toename rust droogvallende platen
Trekvissen	Barrière door Haringvlietdam	Verbinding met Haringvliet verbeteren
Steltlopers en eenden	Verstoring van de rust door recreatie	Afname verstoring Slikken van Voorne

Compensatieopgave	Knelpunt	Oplossing
Habitattype 1110 A/B	Afname areaal door aanleg Tweede Maasvlakte	Kwaliteitsverbetering 1110 in het zeereservaat
Zwarte zee-eend	Afname foerageergebied door aanleg Tweede Maasvlakte	Toename voedselaanbod in zeereservaat en toename rust
Grote stern	Afname foerageergebied door aanleg Tweede Maasvlakte (ruimtebeslag en zandwinning)	Toename voedselaanbod in zeereservaat en dichterbij brengen foerageergebied
Visdief	Afname foerageergebied door aanleg Tweede Maasvlakte (ruimtebeslag en zandwinning)	Toename voedselaanbod in zeereservaat en dichterbij brengen foerageergebied

6 Maatregelen

Uit hoofdstuk 4 blijkt dat voor het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen voor de Voordelta en voor de compensatie van negatieve effecten van de Tweede Maasvlakte maatregelen noodzakelijk zijn. De maatregelen bestaan uit het instellen een zeereservaat (voor compensatie) en daarbinnen vijf rustgebieden (voor instandhoudingsdoelen en/of compensatie). In de rustgebieden en het zeereservaat gelden beperkingen aan het gebruik, waardoor de kwaliteit van het gebied voor bepaalde soorten verbetert.



Door de rustgebieden neemt de verstoring van soorten af, waardoor de kwaliteit van het leefgebied toeneemt. Hierdoor zullen de aantallen van deze soorten toenemen of behouden blijven. In het zeereservaat neemt de bodemberoering af. De kwaliteit van habitattypen 1110 zal doordoor met ten minste 10% toenemen. Hieronder is beschreven welke doelen met de rustgebieden en het zeereservaat worden bereikt. In hoofdstuk 6 wordt beschreven welke voorwaarden er aan het gebruik worden gesteld en wat dit precies betekent voor de gebruikers van de Voordelta.

6.1 Rustgebieden

Voor het bereiken van de instandhoudingsdoelen en voor de compensatie van de effecten van de Tweede Maasvlakte worden vijf rustgebieden ingesteld:

- Hinderplaat
- Bollen van de Ooster
- Bollen van het Nieuwe Zand
- Slikken van Voorne
- Verklikkerplaat

De grenzen van de rustgebieden zijn gebaseerd op de aanwezigheid van de soorten waarvoor de gebieden zijn ingesteld, rekening houdend met de belangen van gebruikers. Drie van de vijf rustgebieden zijn zowel voor instandhoudingsdoelen als voor compensatie van belang. Voor de instandhoudingsdoelen en de compensatie zijn in deze gecombineerde rustgebieden verschillende soorten van belang. De grens van deze gecombineerde rustgebieden is zo getrokken dat beide doelen bereikt worden.

Niet al het gebruik heeft dezelfde verstoring. Het effect van snelle en onvoorspelbare vaartuigen zoals jetski's, speedboten en surfplanken/kleinere zeilboten is groter dan het effect van langzaam varende stabiele vaartuigen als grotere zeiljachten en sommige vormen van visserijvaart. Daar waar mogelijk zijn uitzonderingen gemaakt voor gebruiksfuncties die nauwelijks verstorend zijn bij het beperken van de toegang tot de rustgebieden.

[kaart rustgebieden]

Gebied 1: De Hinderplaat

De Hinderplaat is aangewezen als rustgebied. Dit rustgebied maakt het mogelijk om de verbeterdoelstelling voor de gewone zeehond te bereiken en de compensatiedoelstelling voor de grote stern (Tabel 6.1).

Tabel 6.1 Rustgebied Hinderplaat

	Natura 2000	Compensatie Maasvlakte
Wat	Rustgebied voor gewone zeehond	Rustgebied voor grote stern en visdief
Waar	Gebied rond de Hinderplaat	Gebied rond de Hinderplaat
Belang van het gebied en periode	De zeehond gebruikt de droogvallende platen het hele jaar om te rusten en in juli-augustus om jongen te werpen en te zogen.	De grote stern/visdief gebruikt de droogvallende platen in 15 juni-15 september als 'stepping stone' om hun jongen dichterbij het foerageergebied te brengen.
Waarom	Voor de gewone zeehond geldt een verbeteropgave . Door het rustgebied neemt de rust op de platen toe en wordt het mogelijk om jongen in de Voordelta groot te brengen.	Voor de grote stern geldt een compensatieopgave : er gaat foerageergebied verloren. Met rust op de platen kunnen de jongen dichterbij het foerageergebied komen en zich efficiënter laten voeden.
Begrenzing	De begrenzing is tot stand gekomen door verstoringscontouren te tekenen rond de belangrijkste gebieden voor de gewone zeehond. Hierbij is uitgegaan van een verstoringsafstand van 1200 m.	De begrenzing is tot stand gekomen door verstoringscontouren te tekenen rond de belangrijkste gebieden voor de grote stern. Hierbij is uitgegaan van een verstoringscontour van 500 m.

In het rustgebied Hinderplaat gelden beperkingen voor het gebruik. De beperkingen voor de verbeterdoelstelling zijn hetzelfde als de beperkingen voor de compensatieopgave:

Het gebied is jaarrond gesloten gebied voor alle activiteiten met uitzondering van:

- Gat van Hawk. Deze corridor is uitsluitend bedoeld voor doorvaart van recreatieve vaartuigen (niet zeilend) en kleine beroepsvisvaartuigen. Er is geen doorgang voor surfers mogelijk.
- Kanotochten en georganiseerd plaatbezoek naar de Hinderplaat zijn mogelijk onder begeleiding van een gids. Dit is alleen toegestaan buiten de broedperiode van sterns en de zoogperiode van de gewone zeehond (juni-augustus) De precieze voorwaarden hiervoor worden vastgelegd in een toegangsbeperkingsbesluit (zie paragraaf 7.3).

Gebied 2: De Bollen van de Ooster

Het gebied rond de Bollen van de Ooster is aangewezen als rustgebied. Dit rustgebied maakt het mogelijk om de verbeterdoelstelling voor de gewone zeehond te bereiken en de compensatiedoelstelling voor de zwarte zee-eend en de grote stern (Tabel 6.2). De geul door het gebied blijft open voor langzame vaartuigen en recreatie vanaf de kust. De zuidoostelijke grens is door belangenafweging tot stand gekomen: de zwarte zee-eenden komen voor in het gehele gebied achter de Bollen van de Ooster tot de kust maar en het is de wens om mogelijkheden open te houden voor recreatie vanaf het strand.

Tabel 6.2 Rustgebied Bollen van de Ooster

	Natura 2000	Compensatie Maasvlakte
Wat	Rustgebied voor gewone zeehond	Rustgebied voor de zwarte zee-eend en de grote stern

Waar	Gebied rond de Bollen van de Ooster en het gebied ten zuidoosten van deze plaat tot 2,5 km uit de kust.	Gebied rond de Bollen van de Ooster en het gebied ten zuidoosten van deze plaat tot 2,5 km uit de kust.
Belang van het gebied en periode	De zeehond gebruikt de droogvallende platen het hele jaar om te rusten en in juli-augustus om jongen te werpen en te zogen.	Het gebied tussen de Bollen van de Ooster en de kust wordt door de zwarte zee-eend het hele jaar gebruikt als rust- en ruigebied. De grote stern gebruikt de droogvallende platen in 15 juni-15 september als 'stepping stone' om hun jongen dichterbij het foerageergebied te brengen.
Waarom	Voor de gewone zeehond geldt een verbeteropgave . Door rust op de platen neemt de kwaliteit van het leefgebied toe en wordt het mogelijk om in de Voordelta jongen groot te brengen.	Voor de zwarte zee-eend geldt een compensatieopgave : door de aanleg van de Tweede Maasvlakte verdwijnt foerageergebied voor deze soort. Door visserijbeperkende maatregelen neemt de voedselbeschikbaarheid toe. De soorten kunnen daarvan profiteren als de rust in gebieden waar de soort geconcentreerd voorkomt toeneemt. Ook voor de grote stern geldt een compensatieopgave : er gaat foerageergebied verloren. Door rust op de platen kunnen de jongen dichterbij het foerageergebied komen en efficiënter gevoed worden.
Begrenzing	De begrenzing is tot stand gekomen door verstoringscontouren te tekenen rond de belangrijkste gebieden voor de gewone zeehond. Hierbij is uitgegaan van een verstoringsafstand van 1200 m.	De begrenzing is tot stand gekomen door verstoringscontouren te tekenen rond de belangrijkste gebieden voor de zwarte zee-eend en de grote stern. Hierbij is uitgegaan van een verstoringsafstand van 500 m.

Het gebied is jaarrond gesloten gebied voor alle activiteiten, met uitzondering van het volgende:

- Corridor door het rustgebied rond de geul. Deze corridor is uitsluitend bedoeld voor doorvaart met recreatieve vaartuigen (niet zeilend) en kleine vaartuigen van de beroepsvisserij. Er is geen doorgang voor surfers.

Gebied 3: De Bollen van het Nieuwe Zand

Het gebied de Bollen van het Nieuwe Zand is aangewezen als rustgebied. Dit rustgebied maakt het mogelijk om de compensatiedoelstelling voor de zwarte zee-eend te bereiken (Tabel 6.3). Het gebied beslaat niet het volledige concentratiegebied van de zwarte zee-eend, zodat gebruik van de vaargeul vanuit het Brouwershavense Gat mogelijk blijft.

Tabel 6.3 Rustgebied Bollen van het Nieuwe Zand

	Natura 2000	Compensatie Maasvlakte
Wat	Niet van toepassing	Rustgebied voor de zwarte zee-eend
Waar		Een deel van het gebied rond de Bollen van het Nieuwe Zand.
Belang van het gebied en periode		Het gebied rond de Bollen van het Nieuwe Zand de kust wordt door de zwarte zee-eend het hele jaar gebruikt als rust- en foerageergebied.

Waarom		Voor de zwarte zee-eend geldt een compensatieopgave : door de aanleg van de Tweede Maasvlakte verdwijnt foerageergebied voor deze soort. Door visserijbepurende maatregelen neemt de voedselbeschikbaarheid toe. De soorten kunnen daarvan profiteren als de rust in gebieden waar de soort geconcentreerd voorkomt toeneemt.
Begrenzing		De begrenzing is tot stand gekomen door verstoringscontouren te tekenen rond de belangrijkste gebieden voor de zwarte zee-eend. Hierbij is uitgegaan van een verstoringsafstand van 500 m.

Het gebied is jaarrond gesloten gebied voor alle activiteiten, zonder uitzondering.

Dit gebied wordt het hele jaar gebruikt door de zwarte zee-eend en aangezien deze erg verstoringsgevoelig is worden daarop geen uitzonderingen gemaakt.

Gebied 4: De Slikken van Voorne

Het gebied de Slikken van Voorne zijn aangewezen als rustgebied. Dit rustgebied maakt het mogelijk om de behouddoelstelling voor steltlopers en eenden te bereiken (Tabel 6.4).

Tabel 6.4 Rustgebied Slikken van Voorne

	Natura 2000	Compensatie Maasvlakte
Wat	Rustgebied voor steltlopers en eenden.	Niet van toepassing
Waar	Gebied rond de Slikken van Voorne.	
Belang van het gebied en periode	Verschillende soorten steltlopers gebruiken dit gebied als rust- en foerageergebied. De verschillende soorten zijn in verschillende periodes van het jaar aanwezig, waardoor het gebied het hele jaar van belang is voor deze groepen.	
Waarom	Voor steltlopers en eenden geldt een behoudsopgave . Dit gebied is het enige gebied voor steltlopers in de Voordelta en daarom van groot belang. Voldoende rust en voedsel zijn voor deze vogels noodzakelijk om sterk genoeg te worden voor de overtocht naar andere gebieden.	
Begrenzing	De begrenzing is gebaseerd op de aanwezigheid van slikken, steltlopers en eenden en het advies van de werkgroep recreatief medegebruik Slikken van Voorne.	

- **Het gebied is jaarrond gesloten voor alle activiteiten.** Het blijft mogelijk om langs de randen van het gebied te wandelen op de paden en de vogelkijkhut te bezoeken. Ook kitesurfen vanaf strandpaal 7.6 blijft mogelijk.

Gebied 5: Verklikkerplaat

De Verklikkerplaat is aangewezen als rustgebied. Dit rustgebied maakt het mogelijk om de verbeteropgave voor de gewone zeehond te bereiken (

Tabel 6.5). In de nabijgelegen vaargeul het Brouwershavense Gat blijft scheepvaart mogelijk, maar aanlanden op de Verklikkerplaat is niet toegestaan.

Tabel 6.5 Rustgebied Verklikkerplaat

	Natura 2000	Compensatie Maasvlakte
Wat	Rustgebied voor de gewone zeehond.	niet van toepassing

Waar	Gebied rond de Verklikkerplaat.	
Belang van het gebied en periode	De zeehond gebruikt de droogvallende platen het hele jaar om te rusten en in juli-augustus om jongen te werpen en te zogen.	
Waarom	Voor de gewone zeehond geldt een verbeteropgave . Door rust op de platen neemt de kwaliteit van het leefgebied toe en wordt het mogelijk om jongen in de Voordelta groot te brengen.	
Begrenzing	De begrenzing is tot stand gekomen door verstoringscontouren te tekenen rond de belangrijkste gebieden voor de gewone zeehond. Hierbij is uitgegaan van een verstoringsafstand van 1200 m.	

Het gebied is jaarrond gesloten voor gebruik.

Op het strand blijven "normale" strandgerelateerde activiteiten mogelijk (zonnen, zwemmen, wandelen). Het Natura 2000-gebied Kop van Schouwen (primaire duinvorming) kan echter beperkingen geven als dit gebied negatieve effecten ondervindt van de strandgerelateerde activiteiten.

6.2 Zeereservaat

Om de knelpunten die ontstaan door de aanleg van de Tweede Maasvlakte te compenseren, wordt een zeereservaat ingesteld. In dit zeereservaat gelden beperkingen voor de visserij.

[kaart zeereservaat]

Door de aanleg van de Tweede Maasvlakte gaat 2455 hectare van habitatype 1110 verloren. Dit wordt veroorzaakt door het ruimtebeslag van 1960 hectare en door het ontstaan van een erosiekuil van 470 hectare. Het is niet mogelijk dit habitat elders opnieuw aan te leggen. Daarom is in de Planologische Kernbeslissing Mainportontwikkeling Rotterdam (2003/2006) vastgelegd dat dit verlies wordt gecompenseerd door in de Voordelta kwaliteitsverbetering te realiseren. Hier wordt invulling aan gegeven door het instellen van een zeereservaat in het Natura 2000-gebied Voordelta. Experts hebben ingeschat dat in het zeereservaat een kwaliteitsverbetering van ongeveer 10% te bereiken is door bodemberoerende activiteiten in het gebied te beperken of uit te sluiten. Omdat het verlies 2455 hectare bedraagt, is een compensatieoppervlak nodig van 24.300 hectare. Het zeereservaat beslaat een oppervlak van 30.725 hectare (plangebied) omdat bepaalde delen binnen het gebied niet aangewend kunnen worden ten behoeve van de natuurcompensatie. Hierbij gaat het om de accentnatuurgebieden uit het Integraal Beleidsplan Voordelta, waar al beperkingen van kracht zijn voor boomkorvisserij met wekkerkettingen. Daarnaast gaat het om het oppervlak aan droogvallende platen (habitatype 1140) en de vaargeul in het Slijkgat, die door middel van baggerwerkzaamheden bevaarbaar wordt gehouden [verwijzing].

Gebieden	Omvang (hectare)
Voordelta	92.276
Zoekgebied zeereservaat	40.000
Omvang zeereservaat PMR	24.300
Omvang zeereservaat + accent natuurgebieden (IBV)	30.725

Uit onderzoek is gebleken welke vormen van bodemberoerende visserij beperkt moeten worden om 10% kwaliteitsverbetering te realiseren (*Rijnsdorp et al., 2006*). Uit deze studie blijkt dat het effect van bodemberoerende visserij sterk wordt gedomineerd door de boomkorvisserij met eurokotters, veroorzaakt door de relatief hoge sterfte van het bodemleven en het grote aantal visdagen in het zeereservaat. Uitsluiting van deze visserij leidt naar verwachting tot een verhoging van de bodemdieren biomassa met 10-21%. De overige vormen van visserij hebben ten opzichte van de boomkorvisserij een

veel lagere impact op het bodemleven. Door de onzekerheden in de gebruikte modellen en methodiek binnen deze studie wordt er vanuit gegaan dat 10% kwaliteitsverbetering gerealiseerd kan worden door het uitsluiten van de boomkorvisserij in het gehele zeereservaat.

Op dit moment vinden er gesprekken plaats tussen de visserijsector en PMR over de precieze invulling van de maatregelen voor visserij in het zeereservaat, naar aanleiding van de resultaten van Rijnsdorp et al., 2006. Voor 1 december 2006 zullen de definitieve maatregelen gereed zijn.

Voorlopige maatregelen:

- Geen boomkorvisserij in het zeereservaat, in de overige Voordelta mag de boomkorvisserij in huidige omvang doorgaan
- Geen visserij in de rustgebieden
- Voor de schelpdiervisserij zal gestreefd worden naar een dynamisch beheer. Dit dynamisch beheer zal worden ingesteld op basis van de resultaten van (een te starten) onderzoek met betrekking tot de voedselreservering die noodzakelijk is voor de instandhouding van de Natura2000 doelstellingen.
- De overige visserij is toegestaan binnen de Voordelta in huidige omvang (met uitzondering van de rustgebieden)

7 Gebruik en vergunningverlening

Om inzicht te krijgen in de mogelijkheden voor gebruik in de Voordelta is getoetst wat de effecten van het huidige gebruik op de instandhoudingsdoelen zijn. Op basis van deze toetsing is vastgesteld welke vormen van gebruik in de Voordelta zijn toegestaan en welke voorwaarden daarbij van toepassing zijn. Ook is vastgesteld voor welke gebruiksvormen een vergunning nodig is in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 en welke afwegingen een rol spelen bij de vergunningverlening.

7.1 Toetsing huidig gebruik en autonome ontwikkelingen

Het effecten van het gebruik, inclusief de in hoofdstuk 6 beschreven maatregelen, zijn getoetst door middel van een zogenaamde Passende Beoordeling [verwijzing]. In de passende beoordeling is onderzocht wat de gevolgen zijn van het gebruik op de soorten en habitattypen zoals genoemd in de instandhoudingdoelstellingen voor de Voordelta. Hierbij is zowel gekeken naar de effecten van de afzonderlijke gebruiksfuncties, als naar de cumulatieve effecten van alle ontwikkelingen in de Voordelta samen. In de passende beoordeling is getoetst of met de voorgestelde maatregelen inderdaad de instandhoudingdoelstellingen worden gehaald, en of er (eventueel onder voorwaarden) ruimte is voor bepaald gebruik binnen de voorgestelde maatregelen.

7.2 Overzicht van huidig gebruik

Wanneer op basis van objectieve gegevens aannemelijk kan worden gemaakt, dat met het in het beheerplan beschreven maatregelenpakket de doelen kunnen worden gehaald, kan het bestaand gebruik, al of niet onder voorwaarden, in het beheerplan worden opgenomen en is dit vervolgens niet meer vergunningplichtig (artikel 19d, tweede lid, van de Nb-wet 1998). Het gebruik brengt dan immers niet de instandhoudingsdoelstellingen in gevaar. Gebruik, dat niet past in het beheerplan wordt buiten het beheerplan gehouden en kan alleen via een afzonderlijke vergunningprocedure alsnog onder voorwaarden worden toegestaan.

Table 7.1 geeft een overzicht van het huidige gebruik, met daarbij aangegeven op welke wijze de regulering van dit gebruik plaats vindt binnen het zeereservaat en de daarbinnen gelegen rustgebieden in het overige deel van het Natura 2000 gebied Voordelta. Een groot deel van het huidige gebruik zal zonder voorwaarden of onder de nu geldende regulering plaats kunnen blijven vinden. Een deel van het gebruik zal met name binnen de rustgebieden niet meer plaats kunnen vinden. Een derde categorie activiteiten is alleen toegestaan onder bepaalde voorwaarden. Deze voorwaarden zijn vastgelegd in dit beheerplan, in de benodigde NB wet vergunning of in toegangsbeperkingsbesluiten.

In het lopende proces met de verschillende betrokken organisaties moet nog worden besloten op welke wijze deze regulering het beste plaats kan vinden.

Tabel 7.1 Huidig gebruik in de Voordelta

Activiteit	Toegestaan in zeereservaat	Toegestaan in rustgebieden	Toegestaan in overig deel Voordelta
(Kite)surfen, windsurfen, golfsurfen	Binnen huidige zonering volgens 'gemeentelijke' bepalingen	Nee	Binnen huidige zonering volgens 'gemeentelijke' bepalingen
Extreme strandporten (kitebuggy, strandzeilen, flyboarden, sportvliegeren)	Binnen huidige zonering volgens 'gemeentelijke' bepalingen	Niet van toepassing	Binnen huidige zonering volgens 'gemeentelijke' bepalingen
Zeilen, snelle recreatievaart, sportvisserij	Ja	Nee, met uitzondering van doorvaart binnen de corridors (niet zeilend)	Ja
Duiken	Ja	Onder voorwaarden	Ja
Kanoën, plaatbezoek	Ja	Beperkt onder voorwaarden	Ja
Strandgebruik (wandelen, paardrijden, zwemmen,	Ja, volgens huidige zonering	Nee	Ja, volgens huidige zonering

Activiteit	Toegestaan in zeereservaat	Toegestaan in rustgebieden	Toegestaan in overig deel Voordelta
vliegeren, honden uitlaten) Strandtenten/ Strandhuisjes			
Boomkorvisserij	Nee	Nee	Onder voorwaarden
Garnalenvisserij	Onder voorwaarden	Nee	Onder voorwaarden
Bordenvisserij	Onder voorwaarden	Nee	Onder voorwaarden
Schelpdiervisserij	Onder voorwaarden	Nee	Onder voorwaarden
Visserij met fuiken	Onder voorwaarden	Nee	Onder voorwaarden
Visserij met staand want	Onder voorwaarden	Nee	Onder voorwaarden
Mosselzaadinvanginstallaties	Onder voorwaarden	Nee	Onder voorwaarden
Strandsuppleties	Niet van toepassing	Nee ¹	Ja
Baggeren en storten Slijkgat	In het Slijkgat	Niet van toepassing	Niet van toepassing
Baggeren en storten overig	Onder voorwaarden	Nee	Onder voorwaarden
Kabels en leidingen	Onder voorwaarden	Onder voorwaarden*	Onder voorwaarden
Overige scheepvaart	Ja	Nee, met uitzondering van doorvaart binnen de corridors (niet zeilend)	Ja
Luchtvaart lager dan 1000 m Deltavliegen/zeilvliegen	Ja	Nee	Ja
Militaire activiteiten	Ja, huidige activiteiten	Nee	Ja, huidige activiteiten
Markering door RWS	Ja	Onder voorwaarden	Ja
Inspectie-, meet- en surveillance vluchten	Ja	Ja	Ja
Monitoring	Ja	Onder voorwaarden	Ja
Rampen- en incidentenbestrijding	Ja	Ja	Ja

Legenda bij tabel 7.1

	Toegestaan zonder Nb-wet vergunning, op basis van huidige regulering
	Toegestaan onder voorwaarden die zijn vastgelegd in een Nb-wet vergunning, het toegangsbeperkingsbesluit of het beheerplan
	Niet toegestaan

7.3 Toekomstige ontwikkelingen

Voor toekomstige ontwikkelingen in gebruik van de Voordelta die beschouwd kunnen als een 'nieuw plan of project' geldt het regime van de Natuurbeschermingswet 1998. Dat betekent dat deze activiteiten een habitattoets moeten doorlopen en mogelijk vergunningplichtig zijn. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om:

- Uitbreiding van de (strand)zoning zoals deze is vastgelegd in gemeentelijke bepalingen
- De bouw van nieuwe faciliteiten voor activiteiten op de Voordelta buiten de huidige (strand)zoning
- Bouw van nieuwe jachthavens of uitbreiding van bestaande jachthavens
- De aanleg van nieuwe trailerhellingen
- Aanpassing van het huidige suppletieprogramma met betrekking tot intensiteit en nieuwe locaties
- Andere locaties voor baggeren en storten dan het Slijkgat en de huidige stortlocaties of dieper baggeren dan huidige diepte (-5 m). Voor een verdieping naar -5.5 m is een habitattoets voorzien, aangezien de kotters steeds dieper steken (zie paragraaf 4.1.7).

7.4 Voorwaarden gebruik vastgelegd in beheerplan

Nog in te vullen op basis van overleg

¹ Onder voorbehoud van de passende beoordeling suppletie Voorne

7.5 Kader voor vergunningverlening

Bij vergunningverlening is het afwegingskader van de Nb-wet van toepassing. Daarbij kunnen de volgende aspecten van belang zijn:

- Significante effecten voor de instandhouding van de beschermde natuurwaarden moeten kunnen worden uitgesloten. Een significant effect kan optreden wanneer de verstoring van ter plaatse voorkomende beschermde soorten en habitats toeneemt, waardoor de instandhouding in gevaar komt.
- Het plan of project mag geen significante gevolgen hebben op de natuurwaarden in omliggende Natura 2000 gebieden (externe werking), zoals bijv. de duinen van Goeree & Kwade Hoek, Kop van Schouwen
- Het plan of project mag geen significante gevolgen hebben voor de rustgebieden, dit geldt voor het gehele jaar.
- Het gebied voor het Brouwershavense Gat (kaart toevoegen) is een kerngebied voor de roodkeelduiker, welke zeer verstoringgevoelig is. Bij vergunningaanvragen voor dit gebied zal worden getoetst of er mogelijk significante effecten in de winterperiode (oktober-april) voor de roodkeelduiker kunnen optreden en of die kunnen worden voorkomen door alternatieve locaties of aangepast initiatief.
- Realisatie van de verbeterdoelstelling 1110 in verband met compensatie moet door nieuwe activiteit niet in gevaar gebracht worden.

7.6 Toegangsbeperkingsbesluit

De beperkingen van het gebruik in de rustgebieden worden ingesteld volgens artikel 20 van de Natuurbeschermingswet 1998, door middel van een toegangsbeperkingsbesluit [verwijzing]. In dit besluit is gedetailleerd beschreven voor welke gebieden het besluit geldt en welke beperkingen er worden opgelegd en voor wie. Een toegangsbeperkingsbesluit kan op ieder moment worden aangepast, indien noodzakelijk.

7.7 Nadeelcompensatie

Alle gebruiksfuncties ter plaatse van de toekomstige landaanwinning en het zeereservaat zullen in meer of mindere mate hinder kunnen ondervinden van de maatregelen in dit beheerplan. Met de betrokken sectoren heeft overleg plaatsgevonden over de maatregelen. Hierbij is ernaar gestreefd om geen strengere maatregelen te nemen dan noodzakelijk is voor de realisatie van de natuurcompensatie. Bij brief van 5 september 2006 (DGTL/PMR/06.008820/d26942) aan de Tweede Kamer heeft de Minister van Verkeer en Waterstaat aangegeven dat teneinde de schadeafhandeling van belanghebbenden zoveel mogelijk te stroomlijnen, zij voornemens is om te komen tot een specifieke procedurele regeling voor de schade in het verband van het Project Mainport Rotterdam. Zodoende kan een gecombineerde behandeling van de afzonderlijke nadeelcompensatieclaims en planschadeclaims plaatsvinden. De procedurele regeling zal zodanig worden opgezet dat deze in overeenstemming is met de bestaande wettelijke regelingen. Vervolgens kan afhandeling plaatsvinden via één loket door middel van een zogeheten schadebureau dat de claim voorlegt aan een vaste, door betrokken bevoegde gezagen in te stellen, schadecommissie.

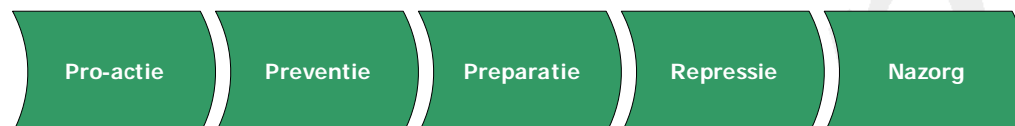
De komende maanden zullen deze contouren van de schaderegeling en -uitvoering nader worden ingevuld. Deze regeling zal in een afzonder document worden bekendgemaakt.

8 Handhaving

Handhaving is een belangrijk middel om te bereiken dat de maatregelen uit het beheerplan en de voorwaarden voor het gebruik ook in de praktijk worden nageleefd. De maatregelen zijn tenslotte noodzakelijk voor het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen en de compensatieopgave. De Natuurbeschermingswet 1998 (Nb-wet) vormt de belangrijkste wettelijke basis voor de handhaving.

8.1 Visie op de handhaving

Goed naleefgedrag is te bereiken door de inzet van een mix van verschillende instrumenten. Het onderstaande schema geeft de verschillende schakels in de "naleefketen":



Belangrijke handhavingsactiviteiten per schakel zijn:

- Pro-actie: organisatie van de handhavingstaken, zelfregulering, markeringen en (her)inrichting van het gebied;
- Preventie: voorlichting en communicatie, toezicht;
- Preparatie: opstellen van protocollen, instructies voor bijvoorbeeld toezichthouders of gidsen;
- Repressie: "pure handhaving", via strafrechtelijke of bestuursrechtelijke middelen (bijvoorbeeld sancties);
- Nazorg: herstellen van aangebrachte schade, monitoring, evaluatie en rapportage.

De regels die op grond van het beheerplan gelden zijn nieuw. Met name in de eerste jaren kan niet verwacht worden dat bezoekers van de Voordelta de regels en voorwaarden goed kennen. In dit beheerplan is ervoor gekozen om het gedrag van gebruikers van de Voordelta te beïnvloeden door het accent te leggen op pro-actie en preventie. Goede informatieverstrekking en voorlichting (zowel algemeen als gericht op specifieke doelgroepen) en een duidelijke markering van de rustgebieden in het terrein en op kaarten, staan centraal. Waar kansen liggen om de gebruikers van de Voordelta zelf verantwoordelijkheid te geven voor de naleving van maatregelen, wordt ingezet op zelfregulering. Ook de aanwezigheid van toezichthouders is vooral gericht op preventie. Zo nodig zullen zij echter repressief optreden. Ook zal in de loop van de planperiode van het beheerplan strenger worden opgetreden tegen overtredingen, omdat verondersteld mag worden dat de bekendheid met de regels en voorwaarden gaandeweg zal toenemen.

Herkenbaarheid van toezichthouders en eenduidigheid in hun optreden over het hele gebied zijn belangrijke uitgangspunten in dit beheerplan om doelgroepen op een publiek-vriendelijke wijze tegemoet te treden.

8.2 Uitvoering van de handhaving

8.2.1 Verantwoordelijkheden

Op grond van de Nbw zijn zowel de Minister van LNV als Gedeputeerde Staten van de Provincies Zuid-Holland en Zeeland bevoegd gezag en als zodanig verantwoordelijk voor de handhaving. Naast de Nb-wet is in de Voordelta een groot aantal andere wetten en regels van toepassing, waarvoor verschillende andere instanties (Rijkswaterstaat, gemeenten, terreinbeheerders) bevoegd gezag zijn.

8.2.2 Organisatie

In de Voordelta zijn toezichthouders en handhavers van de hierboven genoemde organisaties actief, zowel op het water als op het land. De handhavingsorganisatie voor dit beheerplan ontstaat door de samenwerking in het bestaande netwerk van toezichthouders en handhavers te optimaliseren. Uitvoerende diensten werken samen door de inzet van materieel en mensen onderling af te stemmen en door elkaar te informeren (benutten oog- en oorfunctie). Bestaande verantwoordelijkheden van

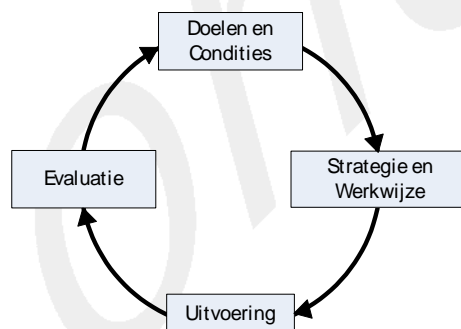
organisaties blijven intact. Een aantal taken en werkzaamheden in de deltawateren worden overgedragen van het ministerie van LNV aan de provincies (benutting scheepsinzet) [Bron: xxxx]. De handhavingsorganisatie Voordelta bestaat uit een kleine kerngroep met daaromheen een groter platform Handhaving Voordelta. De kerngroep voert de regie over de operationele aansturing en de planning. Andere taken van de kerngroep zijn: bewaken van de voortgang, evalueren en rapporteren. De leden van de kerngroep zijn: Provincie Zuid-Holland, Provincie Zeeland, LNV, Openbaar Ministerie en Rijkswaterstaat. Provincie Zuid-Holland treedt op als centrale regisseur.

Het platform Handhaving Voordelta bestaat uit partijen uit de kerngroep en overige vertegenwoordigers van toezichthoudende- en handhavende instanties, zoals: Zeehavenpolitie, milieupolitie, gemeenten, Zuid-Hollands Landschap, Groenservice Zuid-Holland, Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, Waterschappen en Kustwacht. Doel van het platform is om op werkvloerniveau nadere afspraken te kunnen maken over de samenwerking (roosterdiensten, leggen van accenten in de handhaving) en om informatie, ervaringen en kennis uit te wisselen.

De overkoepelende bestuurlijke organisatie rond het beheerplan Voordelta zal afstemmen met de handhavingsorganisatie en met de Kustwacht. Daarnaast zal er afstemming zijn tussen de handhavingsorganisatie Voordelta en de provinciale Zuid-Hollandse en Zeeuwse Handhavingsoverleggen (PHO's).

8.3 Aanpak en activiteiten

In de uitvoering ligt de prioriteit bij de handhaving van maatregelen voor de recreatie en de visserij, omdat de beperkingen voor deze doelgroepen het meest zullen bijdragen aan het bereiken van de instandhoudingsdoelen en de compensatieopgave. Maatwerk is vereist, vanwege de variatie in het gebied (betredingsrisico's van rustgebieden variëren per gebied) en de grote diversiteit van doelgroepen (verschil in naleefgedrag). Dit maatwerk zal volgens het principe van Programmatisch Handhaven tot stand komen [Bron xxxx]:



Voor de uitvoering wordt onderscheid gemaakt tussen toezicht op zee, toezicht vanaf land en toezicht op afstand. Toezicht van de maatregelen op zee vindt plaats door scheepsinzet (onder meer met snelle, trailerbare rubberboten) van provincies en LNV/AID. Daarnaast wordt optimaal gebruik gemaakt van de opstapmogelijkheden op schepen van andere in het gebied opererende instanties (bijvoorbeeld Zeehavenpolitie, Rijkswaterstaat).

Toezichthouders van provincies, terreinbeheerders en milieupolitie houden toezicht op de maatregelen op het land en deels ook op de maatregelen op zee. De oog- en oorfunctie van instanties zoals gemeenten, waterschappen en Rijkswaterstaat, die regelmatig toezicht houden in de Voordelta op de naleving van andere wetten en regels, is hierbij van groot belang. Er gaat een preventieve werking uit van hun aanwezigheid en zij kunnen bovendien overtredingen signaleren en melden.

Toezicht op afstand ten slotte krijgt vorm door de inzet van moderne technieken, zoals fijnmazige radar, het Vessel Monitoring System (VMS, voor vissersschepen met een lengte van meer dan 15 meter) en zogenaamde blackboxsystemen. Afhankelijk van de te nemen visserijmaatregelen zullen blackboxsystemen worden geplaatst op vissersschepen die binnen de rustgebieden actief zijn (lokale, kleinschalige visserij).

In onderstaande tabel zijn de activiteiten in het kader van de uitvoering van de handhaving kort samengevat (PM wordt in overleg toebedeeld aan betreffende partijen):

Activiteit t.b.v. uitvoering handhaving	Doelgroepen			Opmerkingen
	recreatie	visserij	overig	
Voorlichting	x	x	x	Zie tekst. Inrichten informatiepunt; verspreiden folders, persberichten; plaatsen toegangs- en informatieborden
Opstellen gedragscode	x	x	x	Algemene gedragscode (vergelijk Waddenzee); specifieke gedragscodes en instructies voor bijvoorbeeld recreanten, inspectievaartuigen.
Zelfregulering	x	x		Zie tekst. Afspraken koppelen aan toegangsbeperkingsbesluit
Markeringen rustgebieden	x	x	x	Gele tonnen rond rustgebieden op zee; palen met verbodsborden (begrenzing rustgebieden 4 en 5)
Opnemen van rustgebieden op recreatiekaarten, zeekaarten en via Berichten aan Zeevarenden (BaZ)	x	x	x	
Herinrichting terrein	x			Herinrichting (wandelpaden) en zonerings Slikken van Voorne
Toezicht op zee	x	x	x	Zie tekst. Inzet inspectieschepen en snelle trailerbare rubberboten; organiseren opstapdiensten op schepen.
Toezicht van land	x	x		Zie tekst.
Toezicht op afstand	x	x	x	Zie tekst. Extra optie, indien wenselijk vanuit maatschappelijke meerwaarde: toezicht door middel van menselijke waarnemingen vanuit vuurtoren Ouddorp.,
Inrichten centraal meldpunt	x	x	x	PM bijlage XX
Controle van verleende vergunningen en zonodig bestuursrechtelijk optreden.	x	x	x	

9 Monitoring en evaluatie

9.1 Inleiding

Om te kunnen bepalen of de maatregelen die worden genomen om de instandhoudingsdoelen en de compensatie te realiseren effectief zijn is een monitoring en evaluatie programma noodzakelijk. Dit programma geeft inzicht in de staat van instandhouding van de soorten en habitattypen waarvoor de Voordelta is aangewezen en in de effectiviteit van de maatregelen. Daarnaast worden ook het gebruik en veranderingen in het gebruik gemonitord. Evaluatie van de monitoring resultaten kan aanleiding zijn tot het aanpassen van de maatregelen.

Daarnaast schrijven de richtlijnen van de EU voor dat Nederland regelmatig rapporteert over de staat van instandhouding van soorten en habitattypen en de toepassing en effectiviteit van de maatregelen. De verantwoordelijkheden voor monitoring zijn als volgt verdeeld:

- Het Rijk is verantwoordelijk voor de monitoring van de staat van instandhouding.
- Het bevoegd gezag voor het opstellen van het beheerplan (Rijkswaterstaat Dienst Noordzee) is verantwoordelijk voor de monitoring van maatregelen, veranderingen in het gebied en veranderingen in het gebruik van het gebied.
- De initiatiefnemer voor de bouw van de Tweede Maasvlakte (Havenbedrijf Rotterdam) is verantwoordelijk voor de monitoring van de effecten van de Tweede Maasvlakte en van de effectiviteit van de compenserende maatregelen. In dit geval wordt deze monitoring echter uitgevoerd en betaald door het Rijk.

Dit hoofdstuk geeft een kort overzicht van de monitoring in het kader van Natura 2000 en de compensatieopgave. De uitwerking hiervan is opgenomen in aparte monitoringsplannen [[verwijzing](#)].

9.2 Natura 2000

9.2.1 Staat van instandhouding en trends

Het vaststellen van de staat van instandhouding en trends daarin vereist inzicht in verschillende aspecten. Voor soorten is inzicht nodig in de verspreiding, de omvang van de populatie, het leefgebied en het toekomstperspectief. Voor habitattypen is inzicht nodig in de verspreiding, de oppervlakte, de aanwezigheid van kenmerkende soorten, de structuur en de functie.

Voor de meeste soorten en habitats levert het Netwerk Ecologische Monitoring (N.E.M.) voldoende informatie om de staat van instandhouding en trends in de Voordelta te bepalen. Deze monitoring is onderdeel van het MWTL (Monitoringprogramma Waterstaatkundige Toestand des Lands). MWTL wordt uitgevoerd door het Ministerie van Verkeer en Waterstaat in samenwerking met andere gegevensbeherende organisaties zoals IMARES en SOVON. [PM](#) Bijlage yy geeft een overzicht van het monitoringprogramma voor zover dit samenhangt met de instandhoudingsdoelstellingen.

Voor de monitoring en evaluatie zal niet alleen van de reguliere monitoring gebruik gemaakt worden maar ook van gegevens van gebiedsbeherende organisaties of particuliere gegevensbeherende organisaties. Voorwaarde is dat deze organisaties hun gegevens volgens een kwaliteitssysteem verzamelen en beheren.

9.2.2 Veranderingen in het gebied; veranderingen in gebruik

Waterkwaliteit en morfologie

Het monitoringprogramma MWTL levert informatie op over ontwikkelingen in de morfologie, de fysische, chemische en ecologische waterkwaliteit en de primaire producenten. Ook meet Rijkswaterstaat regelmatig afvoerdebieten en hydrodynamische en meteorologische gegevens.

Installaties, (vaarweg)markeringen, kabels ,wrakken, enzovoort

Rijkswaterstaat Noordzee houdt gegevens over vaste objecten op of in de bodem van de Voordelta actueel.

Veranderingen in gebruik

Uit de passende beoordeling voor dit beheerplan blijkt dat bepaalde vormen van gebruik invloed kunnen hebben op de instandhoudingsdoelstellingen voor de Voordelta:

- activiteiten die de bodem en het bodemleven kunnen beïnvloeden (bijvoorbeeld schelpwinning);
- activiteiten waarbij sprake is van onttrekking van biomassa uit het ecosysteem (bijvoorbeeld visserij);
- activiteiten waarbij de soorten die beschermd moeten worden verstoord worden (bepaalde vormen van recreatie).

Over een deel van deze activiteiten wordt een administratie bijgehouden: activiteiten die vanwege de overheid plaatsvinden, door de overheid vergund zijn of die in de administratie van de overheid zijn vastgelegd (bijvoorbeeld overtredingen). Rijkswaterstaat is verantwoordelijk voor de rapportage over deze activiteiten. De overheidsorganisaties die betrokken zijn bij dit beheerplan zorgen voor het aanleveren van de gevraagde informatie. Zij stellen zich bovendien actief op bij het signaleren van nieuwe ontwikkelingen die gevolgen kunnen hebben voor de staat van instandhouding van de soorten en habitattypen. De partijen voeren daarvoor regelmatig overleg.

Over een ander deel van de activiteiten wordt geen administratie bijgehouden omdat ze geheel of gedeeltelijk zijn vrijgesteld. Rijkswaterstaat stelt in overleg met alle betrokken overheidsorganisaties een plan op voor monitoring van deze activiteiten. Hierbij wordt zoveel mogelijk aangesloten bij bestaande programma's en de metingen die in het kader van de compensatieopgave voor de Tweede Maasvlakte uitgevoerd worden.

Monitoring van gebruik moet inzicht geven in veranderingen van aard, plaats, intensiteit en tijdstip van het gebruik voor zover dit (per aspect) relevant is voor de instandhoudingsdoelstellingen. De monitoring omvat in ieder geval het gebruik waar dit beheerplan beperkingen aan stelt, om de effectiviteit van de maatregelen te kunnen vaststellen. Rijkswaterstaat is als beheerder verantwoordelijk voor de realisatie van het monitoringprogramma.

9.2.3 Effectiviteit van de instandhoudingsmaatregelen

In het beheerplan zijn maatregelen vastgesteld die bedoeld zijn voor het behouden of verkrijgen van een gunstige staat van instandhouding en voor compensatie van effecten van de Tweede Maasvlakte. De monitoring moet inzicht geven in de effectiviteit van deze maatregelen.. De omvang en de aard van de compensatiemaatregelen zijn gebaseerd op een voorspelling van de effecten van de Tweede Maasvlakte. Om te kunnen beoordelen of de compensatiemaatregelen doeltreffend zijn, is het daarom ook nodig om de effecten van de Tweede Maasvlakte te monitoren (zie 9.6).

Voor de gewone zeehond zijn maatregelen van toepassing omdat voor deze doelen een verbeteropgave geldt. De effectiviteit van de maatregelen voor deze soorten is te beoordelen door monitoring van de staat van instandhouding, zoals beschreven in paragraaf 8.2.

Gewone zeehond

Voor de gewone zeehond bestaat de maatregel uit het creëren van rustige plaatgebieden om een kraamkamerfunctie in de Voordelta mogelijk te maken. De effectiviteit van deze maatregel is te bepalen door:

- de zeehonden maandelijks te tellen en daarbij ook te letten op de aanwezigheid van jonge zeehonden;
- het gebruik van de Voordelta te monitoren;
- het naleven van het verbod op het betreden van de rustgebieden te monitoren.

9.3 Compensatieopgave

Nederland moet kunnen aantonen dat het verlies aan natuurwaarden door de aanleg van de Tweede Maasvlakte tijdig en in voldoende mate wordt gecompenseerd. Daar is het Monitoring- en Evaluatie Programma (MEP) voor opgezet. Het MEP bestaat uit metingen voor het vaststellen van de uitgangssituatie en het beoordelen van de effectiviteit van maatregelen. Monitoring van de effecten van de Tweede Maasvlakte vindt plaats als onderdeel van de MER.

9.3.1 Uitgangssituatie

De uitgangssituatie voor de natuurcompensatie wordt bepaald op basis van de nulmeting. De nulmeting is gestart in 2004 en loopt door tot eind 2006. De nulmeting bestaat onder meer uit onderzoek naar de aanwezige bodemfauna, de soortensamenstelling en de omvang van vispopulaties en aantallen broedende en foeragerende kust- en zeevogels. Daarnaast wordt ook het huidige gebruik van het gebied in beeld gebracht.

De metingen vinden niet alleen in het Zeereservaat plaats maar ook in twee referentiegebieden: een gebied ten noorden van het Zeereservaat en een gebied ten zuiden hiervan. Het doel hiervan is om de autonome ontwikkeling in het gebied in beeld te krijgen, zodat zuiver is vast te stellen welke veranderingen in het zeereservaat het gevolg zijn van de maatregelen.

9.3.2 Effectiviteit van de compensatiemaatregelen

De effectmetingen maken duidelijk of de maatregelen de bedoelde verbetering van de leefomgeving opleveren. De metingen hebben betrekking op de soorten en op de kwaliteit van de leefomgeving. De effectmetingen zijn gericht op habitatype 1110, de zwarte zee-eend, de grote stern en de visdief.

Habitatype 1110

Dit habitatype bestaat uit de zeebodem en de levensgemeenschappen die daaraan gebonden zijn. De monitoring brengt de belangrijkste en best meetbare kwaliteitselementen in beeld:

- bodemfauna
 - o biomassa
 - o dichtheid
 - o diversiteit
- vissen
 - o biomassa
- vogels
 - o schelpdieretende vogels
 - o visetende vogels
 - o sterns

Vogels

De metingen zullen gericht zijn op de aantallen van de zwarte zee-eend, grote stern en visdief en op de leefomgeving van deze soorten, zoals voldoende rust en voedsel. Voor de sterns is ook het broedsucces van belang en zal dus het aantal broedparen geteld worden.

9.3.3 Effecten Tweede Maasvlakte

De effecten van de aanleg en het gebruik van de Tweede Maasvlakte worden gemonitord en geëvalueerd als onderdeel van de MER [\[verwijzing MER\]](#).

9.4 Evaluatie

Op initiatief van het bevoegd gezag (RWS Noordzee) wordt tegen het einde van de geldigheidstermijn van het beheerplan het plan geëvalueerd om te bepalen of het voor een volgende periode nog wel of niet voldoet. Deze evaluatie gaat in op de mate van realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen en compensatieopgave voor het gebied en de realisatie van de maatregelen. De evaluatie is de onderbouwing voor de volgende generatie beheerplannen. Indien uit de evaluatie blijkt dat het beheerplan nog steeds actueel is, dan kan het beheerplan met eenzelfde termijn verlengd worden.

De evaluatie maakt gebruik van de resultaten van de monitoring van de te beschermen soorten en habitattypen (9.2.1) en de monitoring van het gebruik zoals beschreven in paragraaf 9.2.2.

Bij de evaluatie komen de volgende aspecten aan de orde:

- 1) Hoe ontwikkelt de staat van instandhouding van de soorten en habitattypen zich in het plangebied?
- 2) Hoe heeft het gebruik zich in het plangebied ontwikkeld?
- 3) Welke nieuwe projecten en plannen zijn gedurende de planperiode toegestaan en gerealiseerd?
- 4) Hoe verhouden deze ontwikkelingen zich tot de realisatie van de maatregelen?
 - a. wat werd er met de maatregel beoogd?
 - b. zijn de maatregelen uitgevoerd?
 - c. hebben de maatregelen het beoogde effect gehad?
 - d. zijn er externe factoren, die de staat van instandhouding in positieve dan wel negatieve zin hebben beïnvloed (bijvoorbeeld klimaatveranderingen, calamiteiten)?
- 5) Dienen of kunnen in het licht van de instandhoudingsdoelen en de compensatieopgave, de maatregelen uitgebreid, ingetrokken of gehandhaafd te worden?

9.4.1 Tussentijdse rapportage

De ontwikkeling van de staat van instandhouding is meestal een lange termijn kwestie, waarbij deze ontwikkeling bovendien onderhevig kan zijn aan natuurlijke fluctuaties. Bovendien zal de ene maatregel direct effect sorteren, terwijl een andere maatregel pas op langere termijn zal doorwerken. Daarom worden er gedurende de looptijd van het beheerplan ten aanzien van de staat van instandhouding geen tussentijdse evaluaties gehouden.

Aan de hand van de administratieve gegevens van de overheid en de monitoringsgegevens van het gebruik wordt jaarlijks beoordeeld of de voorgenomen maatregelen, inderdaad conform dit plan gerealiseerd zijn. Hiermee wordt de voortgang in de uitvoering van het voorgenomen beheer bewaakt. Het in het kader van dit beheerplan in het leven te roepen beheerdersoverleg (zie 9.2.1), besteedt hier minstens één keer per jaar aandacht aan en onderneemt zonedig de noodzakelijke stappen om maatregelen alsnog ten uitvoer te kunnen brengen.

De resultaten van de monitoring van de instandhoudingsdoelstellingen en de compensatieopgave worden wel jaarlijks gerapporteerd. Indien er onverhoopt zodanige negatieve ontwikkelingen blijken te ontstaan, of gesignaleerd worden, dat aanvullende maatregelen noodzakelijk geacht worden, dan kunnen op grond van artikel 21 van de NB-wet, deze maatregelen alsnog door RWS Noordzee in overleg met het ministerie van LNV getroffen worden. Hiermee wordt verzekerd dat in het licht van de instandhoudingsdoelstellingen eventuele ongewenste ontwikkelingen afgewend kunnen worden.

Iedere zes jaar geldt een formele rapportageplicht aan Brussel. LNV is primair verantwoordelijk voor de EU rapportage, RWS zal hiertoe input leveren.

9.5 Organisatie en financiering van de monitoring

PM Overzicht van partijen die de monitoring uitvoeren en de gegevensbestanden die gebruikt worden.

10 Communicatie en educatie

Voor het welslagen van het beheerplan is het van belang dat betrokkenen tijdens de gehele looptijd van het beheerplan voldoende informatie krijgen over de inhoud en consequenties van het plan. Hieronder is de communicatie op hoofdlijnen beschreven, in een apart communicatieplan zullen deze worden uitgewerkt.

10.1 Communicatiedoelen

De communicatie over de Voordelta heeft als doel:

Het creëren van een realistisch beeld over (on)mogelijkheden die de Voordelta vanaf 2007 biedt voor mens en natuur. Binnen de gestelde kaders en planning, met een zo groot mogelijk draagvlak bij bestuurders en burgers.

De communicatie moet kennis, houding en gedrag van de betrokkenen beïnvloeden om het doel te bereiken:

- juiste beeldvorming over nut en noodzaak van het beheerplan, de keuzes en de genomen maatregelen (kennis);
- bevordering van acceptatie van de noodzaak van het beheerplan, de keuzes en de genomen maatregelen (houding);
- stimuleren van pro-actief handelen en zelfregulatie door de betrokkenen en het delen van kennis (gedrag en gedragscode).

Doelgroepen

- Politiek-bestuurlijke doelgroepen: Rijk, provincies, Kerngroep Handhaving;
- Operationele doelgroepen: Platform Handhaving Voordelta;
- Mmaatschappelijke doelgroepen: regionale en lokale overheden in het plangebied als vertegenwoordiger van burgerbelangen, economische belangen en milieubelangen; economische sectoren zoals visserij, recreatie, natuur- en milieuorganisaties; georganiseerde burgergroeperingen en burgers.

Communicatieboodschappen

- Om flora en fauna in de Voordelta in stand te houden en te beschermen zijn vijf rustgebieden aangewezen.
- Het zeereservaat in de Voordelta compenseert het verlies aan natuur dat ontstaat door de aanleg van de Tweede Maasvlakte.
- Het zeereservaat is uniek in Nederland. Ook in de rest van de wereld is er slechts een handvol zeereservaten. Het enige zeereservaat in de buurt bevindt zich voor de kust van de Languedoc in Frankrijk.
- Op en rondom de rustgebieden is de toegang voor visserij- en recreatieactiviteiten beperkt. Voor sommige van deze activiteiten kan een vergunning worden aangevraagd.
- Er vindt onderzoek plaats om te bezien of de flora en fauna van de Voordelta zich positief ontwikkelt.
- De kerngroep handhaving ziet toe op de naleving van de wet in de Voordelta.
- Alle kennis, informatie, opmerkingen en aanbevelingen die helpen bij de uitvoering van de maatregelen zij welkom bij één loket.

10.2 Thema's

De volgende thema's keren regelmatig terug in de communicatie:

Maatregelen Voordelta

Het is van belang om consequente en eenduidige informatie te geven over de maatregelen en de consequenties voor het gebruik van de Voordelta.

Monitoring

Gedurende het beheerplan periode vinden metingen plaats om inzicht te krijgen in de ontwikkeling van de Voordelta. De resultaten zijn openbaar.

Handhaving

De gebruikers krijgen eenduidige informatie over de beperkingen aan het gebruik en de instrumenten die de handhavers inzetten voor preventie en repressie. De handhavingsactiviteiten worden gemonitord en daarover vindt communicatie plaats.

Loket Voordelta

Kennis uit de regio kan de uitvoering van het beheerplan ondersteunen. Daarvoor wordt een centraal meldpunt voor ideeën en opmerkingen ingesteld. Het loket krijgt ook de kennis te verzamelen en te verspreiden.

10.3 Organisatie van de communicatie

Er zijn verschillende mogelijkheden om de communicatie te organiseren, hierbij kan worden gedacht aan:

1. Efficiëntie voor de organisatie - We maken gebruik van de bestaande informatiekkanalen van PMR, RWS Directie Noordzee, Havenbedrijf Rotterdam, provincies. De communicatie over het beheerplan moet vanuit een centraal punt aangestuurd worden. Hiervoor wordt aangesloten bij het bestuurlijk organisatiemodel.
2. Efficiëntie voor de doelgroepen – We laten de doelgroepen niet zoeken naar informatie, maar bieden ze één loket. Hier vinden ze alle kennis en informatie over de Voordelta, op een eenduidige en consistente wijze gepresenteerd (één loket, één boodschap). De bestaande informatiekkanalen volstaan met algemene informatie over de Voordelta, voor specifieke informatie, onderzoeksinformatie en vragen wordt verwezen naar het loket. De communicatie van het loket moet vanuit een centraal punt aangestuurd worden. Hiervoor wordt aangesloten bij het bestuurlijk organisatiemodel.

Dit zal worden uitgewerkt in het communicatieplan.

10.4 Educatie

Het beheerplan biedt mogelijkheden voor educatie. Op het vlak van educatie zijn er in de regio reeds vele initiatieven. De educatie vanuit het beheerplan zal daarom bij de bestaande initiatieven aansluiten. Zo zal de website van Rijkswaterstaat Directie Noordzee informatie geven over het beheerplan Voordelta, en de resultaten van bijvoorbeeld de monitoring en wordt er aangesloten bij bestaande educatiemiddelen van overheden zoals informatieborden bij stranden e.d. Bijvoorbeeld bij initiatieven zoals het opzetten van een bezoekerscentrum, een tentoonstelling of anderszins.

10.5 Mogelijke communicatiemiddelen

Mogelijke communicatiemiddelen zullen worden uitgewerkt in een communicatieplan.

- Internet
- Media
- Print
- Infopanelen
- Communicatiemiddelen HBR om bij aan te sluiten

11 Financiering

Aan de uitvoering van het beheerplan zijn kosten verbonden. In dit hoofdstuk geeft aan op welke manier de uitvoering gefinancierd wordt en welke partijen verantwoordelijk zijn voor de financiering. De volgende kostenposten zijn te onderscheiden:

1. Inrichting van het gebied (onder meer het markeren van de rustgebieden, het plaatsen van borden en palen);
2. Handhaving en toezicht in het gebied en de aanschaf van middelen die daarvoor nodig zijn;
3. Communicatie met de gebruikers, zoals het plaatsen van voorlichtingspanelen;
4. Monitoring van de natuurwaarden en de effectiviteit van de maatregelen (zie hoofdstuk 8);
5. Afstemming met bestuurlijke partners en terreinbeheerders over de uitvoering (beheerdersoverleg, evaluatie, rapportages en vergunningverlening);
6. Het uitvoeren van evaluaties op basis van monitoringgegevens en de handhaving (zie hoofdstuk 8);

In onderstaande tabel staan de belangrijkste kostenposten weergegeven, inclusief een globale raming. Het betreft hier de totale kosten, deze moeten gedragen worden door de verantwoordelijke bevoegde gezagen. Voor 2008 betreft het investeringskosten (inclusief afschrijving), voor de jaren daarna betreft het beheerkosten:

Kostenpost (incl. afschrijving)	2008 (k€)
1. Inrichting gebied/markering	400
2. Handhaving	900
3. Communicatie	350
4. Monitoring bestaand gebruik, ontwikkelingen en trends	60
5. Coördinerend beheer	100
6. Effectmetingen door PMR	1000
Totaal	2810

De jaarlijkse beheerkosten gedurende de periode 2009-2013 (looptijd beheerplan) zijn ca. 50-60% van de investeringskosten gemaakt in 2008, inclusief afschrijving en indexering.

Het Ministerie van Verkeer en Waterstaat (PMR en Rijkswaterstaat,) het Ministerie van LNV, de provincie Zeeland en de provincie Zuid-Holland financieren de uitvoering van het beheerplan (en wellicht terreinbeheerders). Deze partijen maken de komende periode afspraken over de verdeling van de kosten.

Bijlagen

BijlageXX

PM

concept

Referenties

Nulmeting gebruiksfuncties Voordelta – Eindrapportage. CSO 04.W029.00/2. 31 mei 2006.
Ontwikkeling gebruiksfuncties Voordelta. CSO 05.K084. 23 februari 2006.
Recreatiebelangen noordelijk Deltagebied in relatie tot zeereservaat C.A. Mentink / Stichting Recreatie, 6309-450. 23 augustus 2005.
Recreatief medegebruik Slikken van Voorne. Advies opgesteld door de werkgroep 'Recreatief medegebruik Slikken van Voorne', 12 juli 2006.]
IMARES rapport
LNV, 2006: Natura 2000 doelendocument hoofddocument
RWS Noordzee, oktober 2006, Op koers naar handhaving in de Voordelta; handhavingsplan Voordelta
Storm, E. (2006). Concept Overzichtsnotitie Natuurbeschermingswet 1998, zaaknr 10014337, 13 maart 2006.